

"DET ÄR BRA ATT BÖRJA I TID" - UNDERVISNINGEN I FINSKA I DE SVENSKSPRÅKIGA SKOLORNA

Yvonne Nummela
Annika Westerholm

© Utbildningsstyrelsen

Rapporter och utredningar 2020:5

ISBN 978-952-13-6678-9 (pdf)

ISSN-L 1798-8918

ISSN 1798-8926 (pdf)

Ombrytning: Grano Oy

www.utbildningsstyrelsen.fi

INNEHÅLL

FÖRORD5
-------------------------	-----------

BAKGRUND6
---------------------------	-----------

DEL I

1	DET NATIONELLA UTVECKLINGSARBETET7
----------	--	-----------

2	ELEVERNAS SPRÅKSTIG	10
----------	--------------------------------------	-----------

2.1	Finska som A1-språk	10
-----	-------------------------------	----

2.2	Finska som A2-språk	12
-----	-------------------------------	----

2.3	Finska som B1-språk	12
-----	-------------------------------	----

3	ELEVERNAS SPRÅKBAKGRUND	13
----------	--	-----------

4	FINSKAN I UTVÄRDERINGAR	15
----------	--	-----------

DEL II

5	KARTLÄGGNINGEN OM UNDERVISNINGEN I FINSKA ÅR 2018	16
----------	--	-----------

5.1	Rektorerna och lärarna om finskan	16
-----	---	----

5.2	Utbildningsanordnarna om finskan	17
-----	--	----

6	VAD ANSER LÄRARNAS OM UNDERVISNINGEN I FINSKA?	19
----------	---	-----------

6.1	Regionala skillnader i lärarnas utbildning	22
-----	--	----

6.2	Lärarnas språkidentitet och användning av finska	22
-----	--	----

6.3	Lärarnas åsikter om och erfarenheter av modersmålsinriktad finska	25
-----	---	----

7	VAD ANSER REKTORERNA OM UNDERVISNINGEN I FINSKA?	38
----------	---	-----------

7.1	Verksamhet som stödjer finskan	39
-----	--	----

7.2	Undervisning i A-finska och modersmålsinriktad finska	40
-----	---	----

7.3	Indelning i A-finska och modersmålsinriktad finska	41
-----	--	----

7.4	Undervisning i B1-finska	42
-----	------------------------------------	----

7.5	Uppföljning av indelningen i lärokurser	44
-----	---	----

8	VAD ANSER UTBILDNINGSNORDNARNA OM UNDERVISNINGEN I FINSKA?	46
8.1	Attityder och attitydpåverkan	46
8.2	Heterogena grupper	47
8.3	Timfördelningen, läroplansgrunderna och språkstigen	47
9	UNDERVISNINGEN I FINSKA I ÅRSKURSERNA 1-2	48
10	UTMANINGARNA OCH UTVECKLINGSBEHOVEN	52
10.1	Utmaningarna i modersmålsinriktad finska enligt lärarna	52
10.2	Utmaningarna i modersmålsinriktad finska enligt rektorerna	54
10.3	Utmaningarna i finska enligt bildningsdirektörerna	55
10.4	Utvecklingsbehoven i den modersmålsinriktade finskan	55

DEL III

11	FINSKA I GYMNASIET OCH STUDENTEXAMEN	57
	SAMMANFATTANDE KOMMENTAR	63
	BILAGOR	67
	KÄLLOR	71

FÖRORD

Utvecklingen av läroämnet finska är av central betydelse för den svenskspråkiga utbildningen. Den allmänna samhällsutvecklingen och utvecklingen inom utbildningen har lett till diskussioner om vilka kompetenser som är viktiga och mera specifikt hur undervisningen i de enskilda läroämnena ska vara för att ge eleverna en bra grund för framtiden.

Inte minst gäller det här vad som behövs och är viktigt i de svenskspråkiga skolorna och i undervisningen i finska. Också i media har diskussionen om undervisningen i finska i de svenskspråkiga skolorna, och särskilt om utmaningarna i undervisningen i den modersmålsinriktade finskan, med jämna mellanrum varit livlig. Uppfattningen och åsikterna går isär också mycket beroende på att verkligheterna skiljer sig så mycket från varandra. Den egna språkmiljön är ofta avgörande för hur man förhåller sig till finskan.

Ett behov av en kartläggning av undervisningen i finska i våra svenskspråkiga skolor har varit påtagligt redan länge. Det finns en efterfrågan på en helhets- och nulägesbild av undervisningen i finska, som kan ligga som grund för det fortsatta utvecklingsarbetet.

Vi hoppas att den här rapporten ska ge en bättre bild inte bara av undervisningen, inslagen och arbetssätten i undervisningen och utvecklingsverksamheten, utan även av förhållandet till finskan och finskans roll i skolornas verksamhetskultur.

Yvonne Nummela
Annika Westerholm

BAKGRUND

Den språkliga mångfalden växer i de svenskspråkiga skolorna. I och med de utmaningar som det här för med sig blir det allt viktigare att satsa på en ökad språkmedvetenhet och en ökad förståelse för hur man språkpedagogiskt kan stödja elevers språkutveckling. En av de tydligaste trenderna som kunnat fastställas genom olika kartläggningar inom den svenskspråkiga utbildningen är att de två- och flerspråkiga eleverna blir allt fler. I de svenskspråkiga skolorna (årskurserna 1–6) ökade andelen elever från tvåspråkiga hem från 30 procent år 1998 till 40 procent år 2013 och andelen elever med andra språk än svenska och finska som hemspråk ökade under samma tidsperiod med 3 procentenheter (5 % år 2013). Det finns skäl att tro att den här utvecklingen har fortsatt också efter år 2013.

Under de senaste åren har en del utvecklingsarbete som berör finskan gjorts. Satsningarna för att tidigarelägga, utveckla och öka språkundervisningen inom ramen för spetsprojektet för språk samt nya läroplansgrunder för undervisningen i A1-språk i årskurserna 1–2 har i de svenskspråkiga skolorna i de allra flesta fall gällt just finska. Inom flera lokala och regionala projekt har finskan varit i fokus, särskilt med hänsyn till utvecklingen av elevernas språkstig från småbarnspedagogiken till grundläggande utbildning samt tidig språkundervisning.

Inom den svenskspråkiga verksamheten vid Utbildningsstyrelsen och utvecklingsprogrammet *Lyft lärandet!* görs också satsningar på finskan inom delprojektet *Finskan i fokus* och i förlängningen görs ett mera omfattande utvecklings- och forskningsarbete inom det pågående projektet *Mofi 2.0. – ett forsknings- och utvecklingsprojekt inom modersmålsinriktad finska för tvåspråkiga elever i svenska skolor*. I projektet *Mofi 2.0.*, som är ett samarbete mellan Utbildningsstyrelsen och Åbo Akademi, är även ett antal mofi-lärare i olika regioner involverade. Utvecklingsarbetet i projektet bedrivs på lokal, regional och nationell nivå och bygger på kollegialt lärande. Syftet med projektet är att utveckla den modersmålsinriktade finskundervisningen inom den grundläggande utbildningen för att förtydliga lärokursens uppdrag.

För att kartlägga situationen med undervisningen i finska inom den svenskspråkiga grundläggande utbildningen skickade Utbildningsstyrelsen år 2018 inom delprojektet *Finskan i fokus* enkäter till skolorna. Enkäterna besvarades av rektorerna och finsklärarna i årskurserna 1–9. Den enkät som var avsedd för lärarna utgjorde också en grund för att involvera lärare i kommande utvecklingsarbete samt för att kartlägga möjliga utvecklingsområden inom projektet *Mofi 2.0*. Samma höst skickades även ett diskussionsunderlag ut till alla anordnare av svenskspråkig allmänbildande utbildning. För att få en så bred bild som möjligt var det centralt att både lärare, rektorer och bildningsdirektörer fick möjlighet att kommentera hur de ser på undervisningen i finska i skolorna.

Eftersom andelen elever från tvåspråkiga hem fortsätter att öka samtidigt som forskningen om undervisningen i modersmålsinriktad finska (i fortsättningen också mofi) har varit begränsad och det har saknats heltäckande information om lärokursen var det naturligt att i kartläggningen fokusera på undervisningen i mofi. Syftet med kartläggningen var framförallt att ta reda på det faktiska dagsläget nationellt för mofi-lärokursen, men i enkäterna ingick också, för en bättre helhetsbild, en del frågor om lärokursen i den vanliga A-finskan och B-finskan.

DEL I

1 DET NATIONELLA UTVECKLINGSARBETET

Införandet av en lärokurs i modersmålsinriktad finska/svenska var ett avgörande och stort steg speciellt för den svenskspråkiga utbildningen. I *Grunderna för grundskolans läroplan 1985* fanns inte ännu en egen lärokurs för modersmålsinriktad finska, men däremot fanns formuleringar som i senare läroplansgrunder låg som grund för utvecklingen till en egen lärokurs. I *Grunderna för grundskolans läroplan 1985* konstaterades bland annat följande:

”Elever som redan förstår och kan använda finska i vardagligt tal, bör ha möjlighet att på samma sätt som i modersmålet fördjupa ordförrådet, förbättra språkriktigheten och utveckla sin tal- och skrivförmåga.”

Lärokursen skapades som ett led i Utbildningsstyrelsens (dåvarande Skolstyrelsens) handlingsprogram för att utveckla undervisningen i finska för det växande antalet tvåspråkiga elever i de svenskspråkiga skolorna (se till exempel Geber 2013; National-
språkutredningen 2011). Med ett kommunalt beslut kunde lärokursen tas i bruk omedelbart på lågstadiet (årskurserna 1–6) enligt en anvisning från Skolstyrelsen år 1988 (Skolstyrelsens anvisning 55/1988). I inledningsskedet kunde lärokursen tillämpas på olika sätt endera som ett tillägg till, en fördjupning eller en individualisering av den traditionella A-lärokursen i finska. Motsvarande förändring för högstadiet (årskurserna 7–9) gjordes i och med en föreskrift från Utbildningsstyrelsen år 1992 (Utbildningsstyrelsens föreskrift 39/011/1992). Då *Grunderna för grundskolans läroplan 1994* och *Grunderna för gymnasiet läroplan 1994* utarbetades ingick också den modersmålsinriktade lärokursen.

I *Grunderna för grundskolans läroplan 1985* fanns en hänvisning till en temporär läroplan som hade utarbetats för landskapet Åland och som uttryckligen var en medellång lärokurs riktad till de elever som läser finska som B-språk från årskurs 7. År 1989 fastställde Skolstyrelsen den temporära lärokursen i B-finska för att användas också i resten av landet (Skolstyrelsens föreskrift 13/1989). Den medellånga lärokursen, eller B-finskan, ingick i både *Grunderna för grundskolans läroplan 1994* och i *Grunderna för gymnasiet läroplan 1994*. Lärokursen i B-svenska kunde inledas från årskurs 7 redan hösten 1984 enligt beslut av Skolstyrelsen år 1983 (Kouluhallituksen yleiskirje Y37/1983) och ingick i de finskspråkiga grunderna för läroplanen *Peruskoulun opetussuunnitelman perusteet 1985*.

Regionerna skiljer sig från varandra då det gäller språkutbudet i skolorna, eftersom det är upp till utbildningsanordnarna att besluta om vilka lärokurser de erbjuder. I timfördelningen för den grundläggande utbildningen (Statsrådets förordning 422/2012 och 793/2018) nämns endast omfattningen av språkundervisningen (A1, A2, B1, B2) och i lagen om grundläggande utbildning (628/1998) nämns de ämnen som är gemensamma för alla elever som till exempel modersmål och litteratur, det andra inhemska språket och främmande språk. I lagen finns därtill en hänvisning till läroplansgrunderna. I *Grunderna för läroplanen för den grundläggande*

utbildningen 2014 (LP 2014) betonas att utbildningsanordnaren i den lokala läroplanen ska beskriva sitt språkprogram och på vilken årskurs som undervisningen i de olika språken inleds.

Allt eftersom andelen två- och flerspråkiga elever ökat har även lärokursen i modersmålsinriktad finska blivit mera populär. Anordnarna är ändå inte förpliktigade att ordna modersmålsinriktad undervisning i finska, utan vilka lärokurser i finska som ordnas grundar sig bland annat på elevunderlag och resurser. I kommuner där finskan har en stark position och antalet tvåspråkiga elever är stort, finns det vanligtvis både naturliga förutsättningar för och ett uttalat behov av att ordna undervisning i mofi. Situationen kan vara en helt annan till exempel i mer svenskspråkiga kommuner och/eller i skolor med ett mindre antal elever och endast enstaka mofi-elever.

En indelning i A1, A2, B1 och B2 används för att beteckna de olika lärokurserna i språk.

En elevs studieprogram innehåller minst en lång och en medellång lärokurs i språk. Av dessa ska det ena vara det andra inhemska språket (finska eller svenska) och det andra något främmande språk eller samiska. Långa lärokurser innebär A-lärokurser samt modersmålsinriktade lärokurser i finska och svenska. B1-lärokurserna är medellånga. Dessutom kan utbildningsanordnaren erbjuda olika långa lärokurser i andra språk som valfria och frivilliga språkstudier. (LP 2014)

A-finska = A-lärokurs eller lång lärokurs i finska som också ofta benämns till exempel nybörjarfinska eller nyfi.

Modersmålsinriktad finska = A-lärokurs i modersmålsinriktad finska, mofi

B1-finska = B1-lärokurs eller medellång lärokurs i finska

Det första språket är ett gemensamt A1-språk, det följande ett frivilligt A2-språk (lång lärokurs) eller B1-språk (medellång lärokurs) (LP 2014). Tidigare inleddes A1-språket oftast i årskurs 3, men från och med 1.1.2020 inleds A1-språket i årskurs 1. Det frivilliga A2-språket (A2-lärokurs) inleds vanligtvis i årskurserna 4 eller 5. B1-lärokursen inleds senast på årskurs 6 enligt timfördelningen. Eleverna kan, beroende på vilket språk som väljs, läsa ett frivilligt A2-språk antingen som valbart ämne eller som ett gemensamt ämne som ersätter B1-språket. (Statsrådets förordning 793/2018)

”I den modersmålsinriktade lärokursen i finska ges de tvåspråkiga eleverna möjlighet att reflektera över och fördjupa sig i finska språket och den finska kulturens särdrag. Den modersmålsinriktade lärokursen är ämnad för elever som lever i en tvåspråkig hemmiljö och som i tidig ålder kommit i kontakt med den finska kulturen.” (LP 2014)

Under 2000-talet har det nationellt funnits strävanden och olika satsningar för att bredda språkkunskaperna och språkreserven i landet, som till exempel i och med reformen av läroplansgrunderna 2014 då språk och kultur lyftes fram speciellt inom den kulturella och kommunikativa kompetensen och multilitteraciteten. Genom utvecklingsarbetet har man sökt hållbara sätt att erbjuda möjligheter för eleverna att inleda språkstudier allt tidigare och målet har varit att öka språkstudierna samtidigt som språkvalen görs mångsidigare. En betydande satsning är spetsprojektet för språk som direkt eller indirekt har omfattat bland annat:

- statsunderstöd till anordnare av grundläggande utbildning som finansiering av försöksprojekt för att tidigarelägga, utveckla och öka språkundervisningen (A1 och A2 -språk) beviljades under åren 2016–2019.
- satsningar på utveckling av undervisningspersonalens kompetens som stöd för genomförandet av försök med språk.
- utredningen *Flerspråkighet som resurs Förslag till åtgärder för utvecklingen av den nationella språkreserven i Finland* (Pyykkö 2017). Utredningen innehöll en rad åtgärdsförslag för att utveckla språkreserven inom hela utbildningssystemet. Ett av åtgärdsförslagen var att A1-språket inleds redan i årskurs 1.
- satsningar på att utveckla tutorlärarverksamhet i språk som stöd för undervisningen i A1-språk i årskurserna 1–2.

Ett led i utvecklingen av språkreserven var statsrådets beslut hösten 2018 att öka timantalet inom den grundläggande utbildningen så att undervisningen i A1-språket ökar med totalt 2 årsveckotimmar i årskurserna 1–2 (Statsrådets förordningar 793/2018 och 794/2018). Med anledning av förändringen utarbetade Utbildningsstyrelsen nya läroplansgrunder för undervisningen i A1-språket i årskurserna 1–2, som togs i bruk 1.1.2020.

2 ELEVERNAS SPRÅKSTIG

I de svenskspråkiga skolorna har studierna i språk inom den grundläggande utbildningen och i gymnasierna under 2000-talet blivit allt mera koncentrerade till nationalspråken och engelska och det har blivit allt vanligare att eleverna bara läser minimiantalet språk, det vill säga två språk utöver modersmålet.

Statistikcentralens officiella statistik gäller uttryckligen de språkval som har gjorts av eleverna, men berättar inget om vilket utbud som kommunerna och skolorna har. Utbudet sätter i praktiken gränserna för vad eleverna kan välja och det har också visat sig finnas regionala skillnader i hur eleverna läser frivilliga språk. Språkutbudet i kommunerna, det vill säga i vilken omfattning utbildningsanordnarna erbjuder studier i olika språk, påverkas naturligtvis av många olika faktorer som till exempel kommunens storlek och ekonomi, befolkningsstruktur och språkförhållandena i kommunen, tillgången på lämpliga lärare, näringslivets behov och beslutsfattarnas värderingar och prioriteringar. En avgörande faktor kan vara om det finns tillräckligt med intresserade elever i skolan för att man ska lyckas fylla en grupp.

Även elevernas slutliga språkval är beroende av många olika faktorer och som exempel kan nämnas elevernas egna önskemål och om det/de språk som de skulle vilja läsa erbjuds i kommunen. Vilka språk som väljs av eleverna är beroende inte bara av eleverna själva utan också av deras vårdnadshavare, kompisar, syskon och andra släktingar, lärare och media. Därtill påverkar bland annat utbildningens kvalitet, eventuellt stöd och uppmuntran, omgivningens attityder till olika språk, andra erfarenheter i skolan och resultat i andra ämnen samt till exempel erfarenheter av språkanvändning i praktiken eller uppenbara och tydliga behov av att kunna språket. (Fakta Express 2019)

Elevernas språkval i fråga om finskan presenteras nedan i korthet. Mera information om eleverna inom den svenskspråkiga utbildningen och bland annat deras språkval finns på Utbildningsstyrelsens webbsidor (Lägesöversikt över den svenskspråkiga utbildningen) och utbildningsförvaltningens statistiktjänst Vipunen.

2.1 Finska som A1-språk

Undervisningen i A1-språket ska numera inledas redan under det första skolåret i hela landet. Ändringen trädde i kraft från och med början av år 2020 men har i praktiken länge varit verklighet i de svenskspråkiga skolorna. Att eleverna i de svenskspråkiga skolorna inledde studierna i finska redan i årskurserna 1 och 2 blev allt vanligare under 2000-talet, med en speciellt stor ökning alldeles i början av 2000-talet och under de senaste åren. Andelen av eleverna i de svenskspråkiga skolorna som inledde sitt A1-språk i årskurs 1 var omkring 20 procent år 2015, 41 procent år 2016 och 65 procent år 2018 (se bilaga 1). En avgörande faktor till ökningen år 2015 var ibruktagandet av de nya läroplansgrunderna (LP 2014). Fortfarande inledde ändå en del av eleverna A1-språket först i årskurs 3.

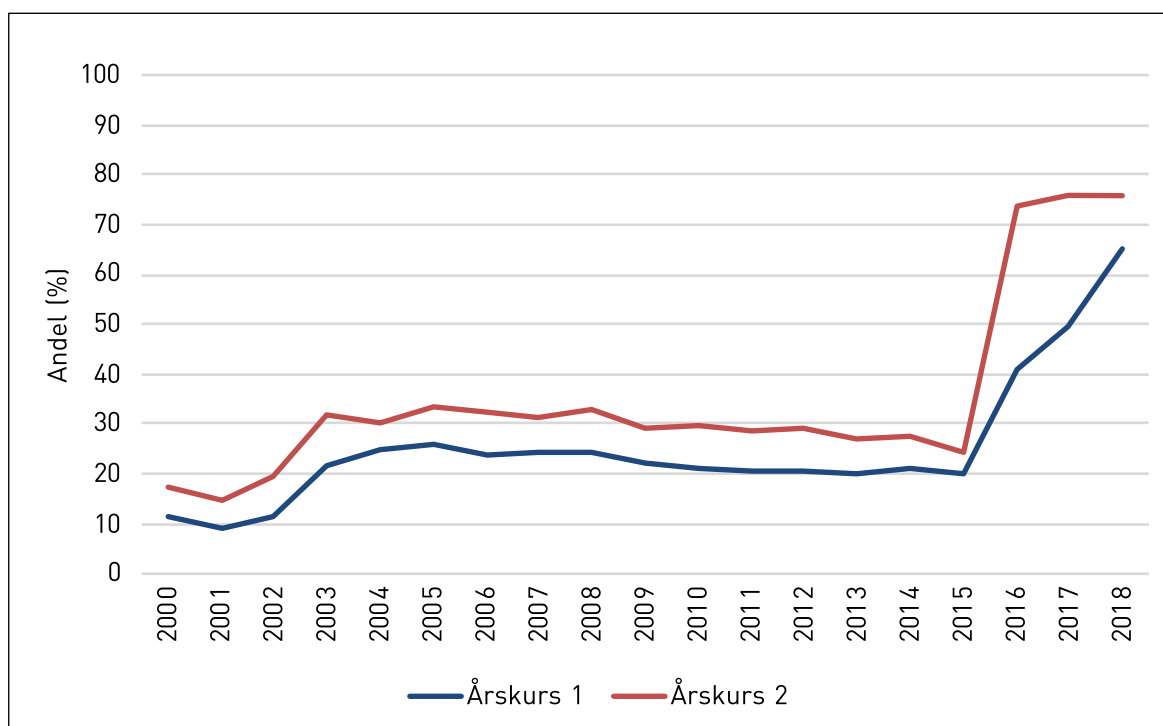

DIAGRAM 1: VAL AV A1-FINSKA I ÅRSKURSERNA 1 OCH 2 INOM DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN ÅREN 2000–2018.

Källa: Statistikcentralen. Vipunen - utbildningsförvaltningens statistiktjänst.

A1-språket är nästan uteslutande finska i de svenskspråkiga skolorna, men engelska läses också av en grupp elever. År 2018 var A1-språket finska för 86 procent av eleverna på årskurs 3 (3 452 elever av 3 996, som var det totala elevantalet i årskurs 3), medan det för resten eller 13 procent av eleverna var engelska (521 elever).

Om man inte tar med Åland i statistiken utan endast de övriga svenskspråkiga skolorna i landet valdes finska som A1-språk av en ännu större andel, nämligen drygt 94 procent av eleverna i årskurs 3, medan knappt 6 procent valde engelska. Språkvalen på Åland skiljer sig från de språkval som görs i de andra regionerna med svenskspråkig utbildning. På Åland har alla elever obligatorisk engelska och på årskurs 3 studerade nästan alla de 312 eleverna engelska år 2018. Förutom på Åland valdes engelska som A1-språk också i regioner där eleverna redan av andra orsaker kan ha en stark finska, som till exempel i Åbo och på språköarna och språkklackarna. Med språköar avses de stora svenskspråkiga skolorna som finns på helt finskspråkiga orter (Tammerfors, Kotka, Björneborg och Uleåborg) och med språkklackar avses mindre svenskspråkiga skolor i enspråkigt finska kommuner som till exempel Hyvinge, St. Karins, Salo, Tusby och Vichtis.

I de svenskspråkiga skolorna undervisas den modersmålsinriktade finskan i stor omfattning, men eftersom mofin i den officiella statistiken ingår i gruppen med A-språk är det svårt att få fram tillförlitlig information om omfattningen, de regionala skillnaderna och utvecklingen. Lärokursen i modersmålsinriktad finska är då den erbjuds i de svenskspråkiga skolorna ett naturligt alternativ för en stor del av eleverna.

2.2 Finska som A2-språk

Vanligtvis påbörjar omkring 98 procent av eleverna i de svenskspråkiga skolorna ett A2-språk i årskurs 4 eller 5, så också år 2018. Det vanligaste A2-språket är engelska, som valdes av 84 procent av alla elever i årskurs 5 år 2018. På till exempel Åland och språköarna samt språklackarna läser eleverna vanligtvis finska som A2-språk. Av hela årskullen valde 10 procent finska som A2-språk (396 elever varav 245 på Åland). Tyska och franska valdes av 1–2 procent vardera.

Eleverna inom den svenskspråkiga utbildningen läser flera språk och har hittills påbörjat sina språkstudier tidigare än eleverna inom den finskspråkiga utbildningen. Omkring 95 procent av alla elever inom den svenskspråkiga utbildningen uppnår A-nivå i två språk, finska och engelska, medan endast omkring 17 procent av eleverna i de finskspråkiga skolorna läser två A-språk.

2.3 Finska som B1-språk

De senaste åren har omkring 200 elever läst lärokursen i B1-finska i årskurserna 7–9 och år 2018 var antalet 207. Det här betyder att omkring 2 procent av eleverna årligen har läst finska som B1-språk. År 2018 hade 19 olika skolor med årskurserna 7–9, varav 3 på Åland och 16 i resten av landet, undervisning i B1-finska. Vilka skolor som ordnar B1-finska varierar från år till år (se bilaga 2). Vanligast är det med B1-finska på Åland (63 elever år 2018), men det förekommer också i alla de andra regionerna med svenskspråkig utbildning.

TABELL 1: ANTAL OCH ANDEL ELEVER MED B1-FINSKA I ÅRSKURSERNA 7–9 ENLIGT REGION ÅREN 2014, 2016 OCH 2018.

	2014		2016		2018	
	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
Nyland	15	0,3	18	0,4	21	0,4
Egentliga Finland	36	4,1	60	7,1	18	2,1
Österbotten	36	1,0	42	1,2	54	1,5
Åland	69	7,3	78	8,5	63	6,6
Övriga	0	0,0	1–4	...	51	100,0
Totalt	156	1,4	198	1,9	207	1,9

Källa: Statistikcentralen. Vipunen - utbildningsförvaltningens statistiktjänst.

3 ELEVERNAS SPRÅKBAKGRUND

Uppgifterna om hemspråk är inte möjliga att få med hjälp av någon regelbundet återkommande insamling, eftersom till exempel Statistikcentralens databaser endast utgår ifrån elevernas modersmål (ett av eventuellt flera). Det officiellt registrerade modersmålet stämmer inte alltid överens med elevernas faktiska språkanvändning i hemmet och säger inte heller någonting om elevernas verkliga språkkunskaper.

Allt fler elever som inleder sin skolgång har varierande språklig bakgrund och de svenskspråkiga skolorna har redan under en längre tid haft en ökande andel två- eller flerspråkiga elever i sina klassrum. Utbildningsstyrelsens verksamhetsenhet för svenskspråkig utbildning har gjort två kartläggningar (åren 1998 och 2013) av elevernas hemspråk och språkliga bakgrund för samtliga elever i årskurserna 1–6 inom den svenskspråkiga utbildningen. Resultaten visade att drygt hälften av eleverna i den svenskspråkiga skolan kom från i stort sett helt svenskspråkiga hem och 40 procent kom från tvåspråkiga hem med svenska och finska som hemspråk. Knappt 4 procent av eleverna kom från finskspråkiga hem och andelen elever med en annan språkbakgrund var 5 procent. (Se Oker-Blom, Geber och Backman 2001; Westerholm och Oker-Blom 2016).

Andelen tvåspråkiga elever är störst i Nyland (51 %) och på språköarna och -klackarna (62 %). De helt finskspråkiga elevernas andel är naturligt nog störst på språköarna och -klackarna (25 %). Österbotten har den största andelen elever med en svenskspråkig språkbakgrund – 70 procent av eleverna kommer från ett svenskspråkigt hem. Det här visar att regionerna präglas av en stor variation i fråga om elevernas språkbakgrund och därtill förekommer stora variationer från skola till skola och från år till år också inom samma region.

De två språkbakgrundskartläggningarna bekräftar den trend som under en längre tid lyfts fram inom den svenskspråkiga utbildningen. Andelen elever från tvåspråkiga hem har ökat från 30 procent år 1998 till 40 procent år 2013. I Nyland har andelen elever från tvåspråkiga hem ökat med till och med ca 20 procentenheter under samma tidsperiod. Samtidigt har andelen elever från svenskspråkiga hem minskat från drygt 60 procent år 1998 till drygt 50 procent år 2013.

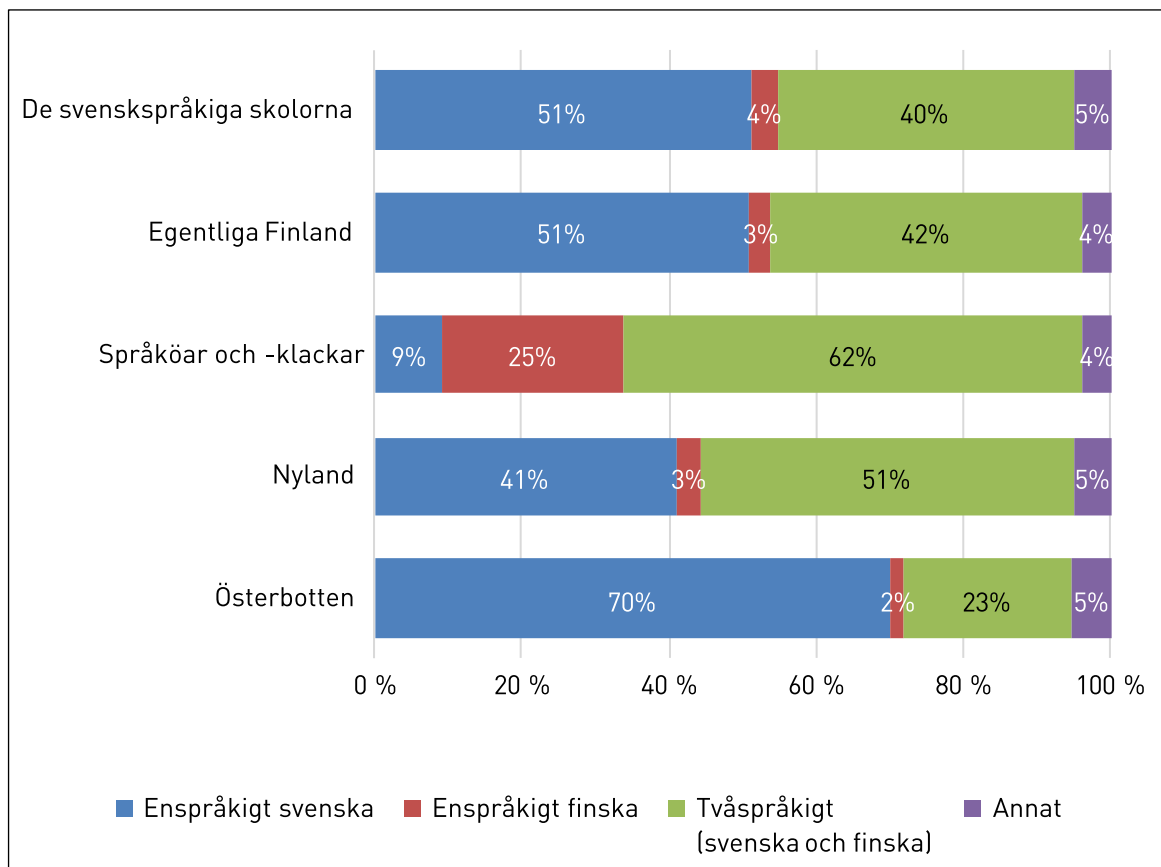

DIAGRAM 2: ANDELEN SVENSK-, FINSK-, TVÅ- ELLER FLERSPRÅKIGA ELEVER I ÅRSKURS 1–6 I DE SVENSKSPRÅKIGA SKOLORNA NATIONELLT OCH ENLIGT REGION ÅR 2013.

Källa: Språkbakgrundskartläggningen 2013. Utbildningsstyrelsen.

4 FINSKAN I UTVÄRDERINGAR

Utbildningsstyrelsen har gjort två utvärderingar av kunskaperna i finska i årskurs 9. Den första utvärderingen (Toropainen 2002) gjordes våren 2001 i 17 svenskspråkiga skolor med omkring 1 100 elever. Den andra utvärderingen (Toropainen 2010) gjordes våren 2009 och 2 754 elever i 40 svenskspråkiga skolor deltog. Båda utvärderingarna fokuserade på kunskaperna i finska, men i utvärderingen 2009 utarbetades olika frågor för eleverna beroende på om de följde den vanliga A-lärokursen i finska eller om de följde mofi-lärokursen. Majoriteten av eleverna följde A-lärokursen i finska (61 %) och resten följde mofi-lärokursen (39 %). I 32 skolor av 40 undervisades enligt både mofi- och A-lärokursen och de genomsnittliga gruppstorlekarna var 16 elever (A-lärokursen) och 14 elever (mofi-lärokursen). B-lärokurs i finska hade så få elever år 2009 att den därför lämnades utanför utvärderingen.

Den senaste utvärderingen av lärresultat i finska inom den svenskspråkiga grundläggande utbildningen genomfördes våren 2018 av Nationella centret för utbildningsutvärdering (NCU). (Åkerlund m.fl. 2019). I utvärderingen som för första gången riktades till årskurs 6 deltog sammanlagt 165 skolor som representerade 46 kommuner. Sammanlagt deltog 1 596 elever i utvärderingen för A-finska (60 %) och 1 065 elever i utvärderingen för mofi (40 %) och den här fördelningen ger en bild av det verkliga förhållandet mellan lärokurserna i skolorna. Utvärderingens syfte var att få tillförlitlig information om kunskaperna i finska i de svenskspråkiga skolorna men också att få information om till exempel de regionala skillnaderna.

Relevanta synvinklar på undervisningen i mofi ger även resultaten från utvärderingen om två- och flerspråkigheten i skolorna och som genomförts av NCU läsåret 2017–2018 (Hellgren m.fl. 2019). Utvärderingen försöker ge ett svar på hur den svenskspråkiga skolan klarar av att hantera den allt större andelen med två- och flerspråkiga elever. Frågan är om skolan klarar av att svara på alla de behov som uppstår som till exempel behovet av resurser, kompetens, språkinriktad undervisning och läromedel. Två- och flerspråkigheten innebär en tillgång och en möjlighet för de svenskspråkiga utbildningsanordnarna, skolorna och lärarna, men samtidigt också stora utmaningar när det gäller att se till att alla elever, oavsett bland annat språkbakgrund, har jämlika möjligheter att uppnå de mål för undervisningen som fastställs i läroplansgrunderna från år 2014.

DEL II

5 KARTLÄGGNINGEN OM UNDERVISNINGEN I FINSKA ÅR 2018

Kartläggningen genomfördes i tre olika delar som helt eller delvis fokuserade på undervisningen i finska. I det här kapitlet sammanfattas kort på vilket sätt de olika delarna av kartläggningen genomfördes. I kapitel 6 (lärarnas svar), 7 (rektorernas svar) och 8 (utbildningsanordnarnas och bildningsdirektörernas svar) presenteras svaren i sammandrag enligt målgruppen för de olika delarna. Alla svar som gällde undervisningen i finska i årskurserna 1–2 presenteras i kapitel 9 och i kapitel 10 sammanfattas utmaningarna och utvecklingsbehoven i undervisningen i finska enligt lärarna, rektorerna och utbildningsanordnarna.

5.1 Rektorerna och lärarna om finskan

Utbildningsstyrelsen skickade en enkät till *rektorerna* i årskurserna 1–9 i alla de svenskspråkiga skolorna våren 2018, förutom till skolorna på Åland. För att ytterligare få in svar och få en tillräcklig regional spridning skickades påminnelser ut under sommaren och hösten 2018. I den del av kartläggningen som riktades till rektorerna strävade vi efter att kartlägga den lokala och kommunala bakgrunden, det vill säga de beslut, praktiska arrangemang och resurser som ligger till grund för anordnandet och utformningen av undervisningen i finska. (Se Enkät för rektorer)

Rektorerna ombads samtidigt att förmedla ett kompletterande frågebatteri vidare till alla de *lärare* som undervisade i finska i respektive skola. Den del av kartläggningen som riktades till finsklärarna fokuserade på den språkliga bakgrunden i undervisningsgrupperna och på de didaktiska aspekterna, det vill säga hur den språkliga heterogeniteten påverkar arbetssätt, metoder och innehåll i undervisningen. Det är inte möjligt att veta hur många lärare som slutligen nåddes av enkäten och hur stor andel som svarade. De lärare som svarade på enkäten omfattar allt från ämneslärare i finska till klasslärare och timlärare med endast några timmar undervisning i finska per vecka. Det som är gemensamt för alla är att de hade undervisningstimmar i A-lärokursen och/eller B-lärokursen hösten 2018. (Se Enkät för lärare)

Enkäten skickades till alla skolor med svenskspråkig grundläggande utbildning och deras totala antal var 218 år 2018 (skolorna på Åland ingår inte). Majoriteten av skolorna, 160 skolor, hade undervisning i årskurserna 1–6, medan 23 skolor hade undervisning i 7–9 och 35 skolor hade undervisning i 1–9. I Österbotten fanns 44 procent av skolorna och i Nyland fanns en lika stor andel av skolorna. I Egentliga Finland fanns 9 procent av skolorna.

TABELL 2: ANTAL OCH ANDEL SKOLOR INOM DEN SVENSKSPRÅKIGA GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN ÅR 2018 ENLIGT REGION.

Region	Antal	Andel (%)
Nyland	95	43,6
Egentliga Finland	20	9,2
Österbotten	95	43,6
Övriga	8	3,7
Totalt (exkl. Åland)	218	100,0

I statistiken ingår en skola som är tvåspråkig.

Österbotten omfattar här också Mellersta Österbotten och Norra Österbotten.

Källa: Statistikcentralen. Vipunen - utbildningsförvaltningens statistiktjänst.

I de svenskspråkiga skolorna var elevantalet i årskurs 1–9 totalt 31 592 år 2018 och av dessa gick 68 procent i årskurserna 1–6 och 32 procent i årskurserna 7–9. Hälften av alla elever inom den svenskspråkiga grundläggande utbildningen gick i skolan i Nyland, medan andelen elever i Österbotten var 39 procent och i Egentliga Finland 9 procent. I statistiken ingår också de elever som får sin undervisning på svenska i en tvåspråkig skola, men inte eleverna på Åland.

TABELL 3: ANTAL OCH ANDEL ELEVER INOM DEN SVENSKSPRÅKIGA GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN ÅR 2018 ENLIGT REGION.

Region	Årskurs 1–6	Årskurs 7–9	Årskurs 1–9	
			Antal	Andel (%)
Nyland	10 773	5 093	15 866	50,2
Egentliga Finland	1 870	873	2 743	8,7
Österbotten	8 397	3 869	12 266	38,8
Övriga	506	211	717	2,3
Totalt (exkl. Åland)	21 546	10 046	31 592	100,0

Elevantalet i den svenskspråkiga grundläggande utbildningen omfattar också de elever som får en svenskspråkig utbildning i en tvåspråkig läroanstalt.

Omfattar grundskolor, skolor med både grundläggande och gymnasieutbildning samt specialskolor inom grundläggande utbildning.

Österbotten omfattar här också Mellersta Österbotten och Norra Österbotten.

Källa: Statistikcentralen. Vipunen - utbildningsförvaltningens statistiktjänst.

5.2 Utbildningsanordnarna om finskan

Diskussionsunderlaget som skickades ut till anordnarna bestod av sex olika teman med bakgrundsuppgifter och tillhörande diskussionsfrågor. Utbildningsanordnarna hade möjlighet att välja de teman som kändes mest aktuella och intressanta i den egna regionen och den egna skolgemenskapen. Efter en diskussion i till exempel ledningsteamet, med utgångspunkt i den egna kommunens/skolans situation, ombads anordnarna att skicka en fritt formulerad sammanfattning av temadiskussionerna. Idéen var att materialet dels skulle fungera som ett underlag för diskussioner i de lokala ledningsteamet och dels som ett

underlag för gemensamma diskussioner nationellt på svenska. Ett av de teman som ingick i materialet var undervisningen i finska och det handlade i korthet om följande:

Hur kan vi utveckla och stödja kompetensen i finska i vår kommun/skola?

- Vilka är attityderna, utmaningarna och idealsituationen i kommunen?
- Vilka är behoven när det gäller utvecklingen av lärokurserna i finska och vilka är trenderna för val av lärokurs och deltagandet i studentexamen?

Omkring 10 anordnare diskuterade undervisningen i finska utgående från diskussionsfrågorna och det diskussionsunderlag som ingick i materialet. Vid årsskiftet 2018–2019 fortsatte arbetet med anordnarna genom att Utbildningsstyrelsen skickade en uppföljande enkät till bildningsdirektörerna i de tvåspråkiga kommunerna. Frågorna i enkäten utgick ifrån samma teman som ingick i det material som skickades ut några månader tidigare och enkäten besvarades av 15 bildningsdirektörer med ansvar för svenskspråkig utbildning.

I februari 2019 samlades bildningsdirektörer, undervisningschefer och övriga ledare inom den svenskspråkiga utbildningssektorn till en gemensam dag på Utbildningsstyrelsen. Under dagen diskuterades barnens, elevernas och de studerandes språkstig ur många olika synvinklar med speciellt fokus på undervisningen i finska.

Tanken med processen – allt från diskussionerna i ledningsteamerna, enkäten och den gemensamma träffen med fokus på finska – var att den skulle inspirera till diskussioner om undervisningen i finska i kommunerna och därigenom fungera som ett stöd för det fortsatta utvecklingsarbetet. En språkmedveten verksamhetskultur i våra skolor innebär bland annat att vi bygger upp en enhetlig språkstig, som sträcker sig från småbarnspedagogiken till andra stadiet, i till exempel finska.

6 VAD ANSER LÄRARNA OM UNDERVISNINGEN I FINSKA?

Totalt svarade 206 lärare på enkäten – 55 lärare undervisade i årskurserna 1–2 (27 %), 153 lärare i årskurserna 3–6 (74 %) och 44 lärare i årskurserna 7–9 (21 % av alla som svarade). En stor del av lärarna undervisar naturligtvis till exempel både i årskurserna 1–2 och 3–6 och en del till och med i 3–9 eller 1–9 (en överlappning som blir flera än de totalt 206 svaren och 122 %).

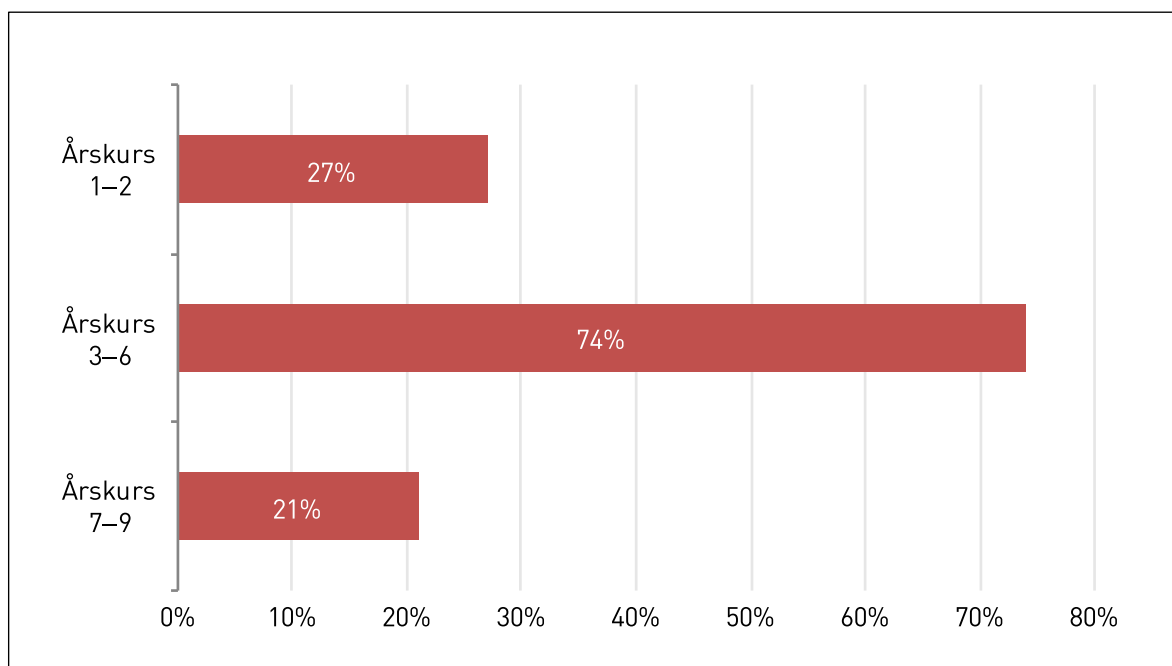

DIAGRAM 3: DE LÄRARE SOM SVARADE PÅ ENKÄTEN ENLIGT DE ÅRSKURSER DE UNDERVISADE FINSKA I.

Källa: Utbildningsstyrelsen. Förfrågan om finskundervisningen i årskurserna 1–9 i de svenskspråkiga skolorna 2018.

I årskurserna 1–6 undervisade totalt 169 lärare (82 % av alla lärare som svarade) och i årskurserna 7–9 undervisade totalt 44 lärare (21 % av alla lärare som svarade). En del av lärarna ingår i båda grupperna, eftersom de undervisade i både årskurserna 1–6 och 7–9 (en överlappning som blir flera än de totalt 206 svaren och 103 %).

Regionalt fördelade sig lärarnas svar så att 96 av de lärare som svarade undervisade i Österbotten, 81 i Nyland och 22 i Egentliga Finland. De övriga regionerna representerades av 7 lärare. Den procentuella fördelningen framgår av diagrammet. I Nyland finns omkring 50 procent och i Österbotten omkring 40 procent av eleverna (angående antalet elever, se kapitel 5).

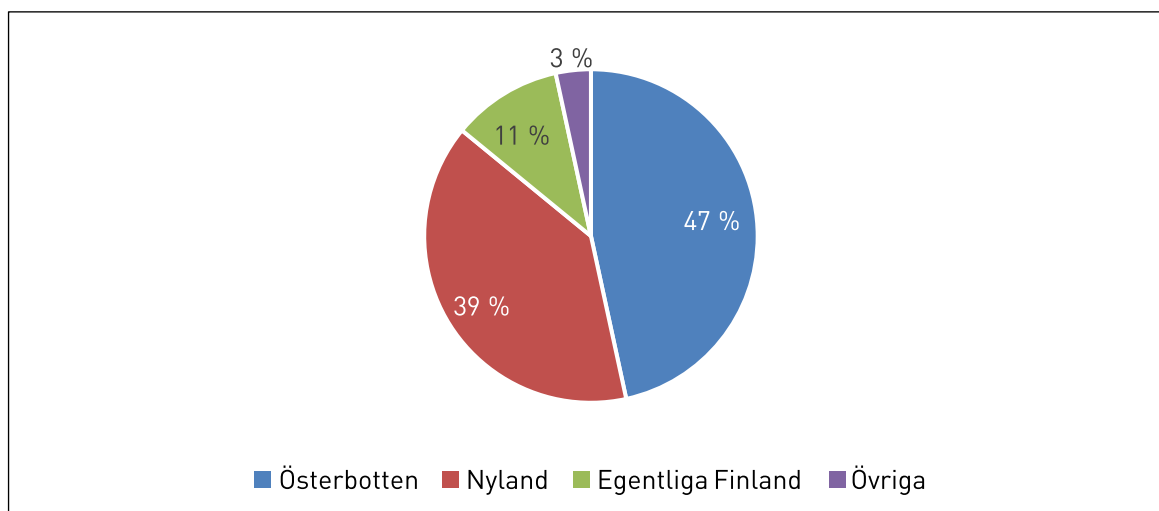

DIAGRAM 4: DE LÄRARE SOM SVARADE PÅ ENKÄTEN OM FINSKUNDERVISNINGEN ÅR 2018 ENLIGT REGION.

Källa: Utbildningsstyrelsen. Förfrågan om finskundervisningen i årskurserna 1–9 i de svenskspråkiga skolorna 2018.

Andelen svar i enkäten skiljer sig regionalt enligt årskurser. En större andel av de klasslärare som svarade undervisade i Österbotten, medan en större andel av de ämneslärare som svarade undervisade i Nyland.

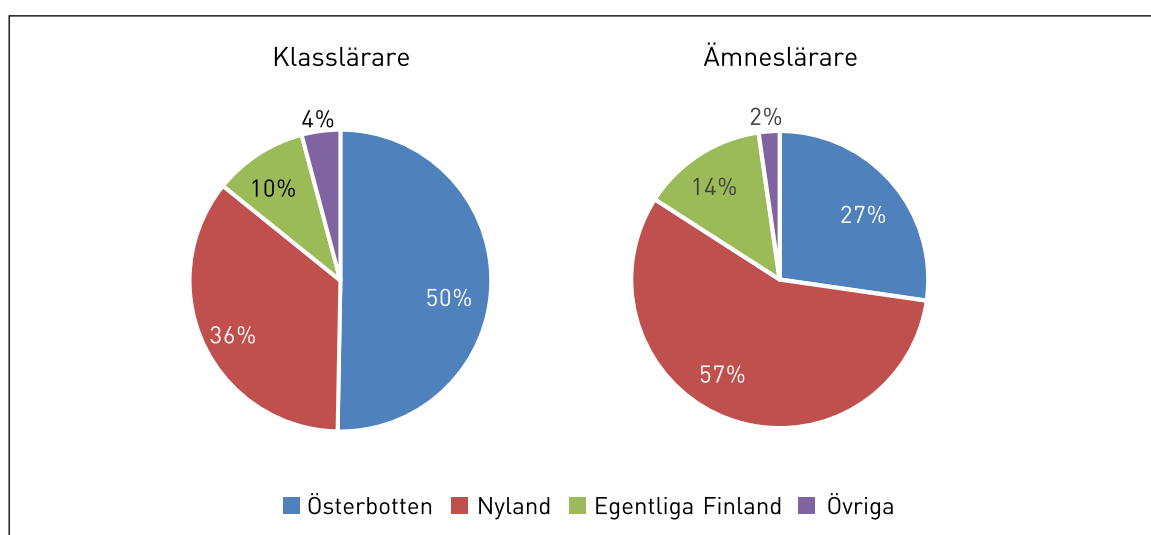

DIAGRAM 5 OCH 6: DE KLASS- OCH ÄMNESLÄRARE SOM SVARADE PÅ ENKÄTEN OM FINSKUNDERVISNINGEN ÅR 2018 ENLIGT REGION.

Källa: Utbildningsstyrelsen. Förfrågan om finskundervisningen i årskurserna 1–9 i de svenskspråkiga skolorna 2018.

I enkäten tillfrågades lärarna om arbetserfarenheten när det gäller undervisningen i finska och om utbildningsbakgrunden. Hälften av klasslärarna hade jobbat över 10 år som lärare i finska och en tredjedel till och med över 15 år. För ämneslärarnas del var arbetserfarenheten ännu längre – 70 procent av ämneslärarna hade undervisat finska 10 år eller mera och 45 procent i mer än 15 år. Sammantaget betyder det här att 53 procent av lärarna hade undervisat i finska över 10 år och 35 procent hade undervisat över 15 år. Lärarna i finska har enligt enkäten med andra ord en väldigt lång arbetserfarenhet, vilket stämmer bra överens med de resultat som framkom i den utvärdering som gjordes av NCU år 2018 (Åkerlund m.fl. 2019). Enligt utvärderingen hade till och med 65 procent av lärarna i finska över 10 års arbetserfarenhet.

Av de lärare som svarade hade 141 klasslärarutbildning (69 %) och 55 lärare hade ämneslärarutbildning (27 %). En grupp på 10 lärare hade dubbel lärarbehörighet så att de hade både klass- och ämneslärarutbildning. Endast nio av lärarna hade inte någon lärarutbildning alls (4 %) och dessa undervisade alla finska i årskurserna 1–6. Ett 30-tal lärare uppgav andra utbildningar eller liknande som till exempel att de var utbildade till barnträdgårdslärare, speciallärare, hade rektorsbehörighet eller att de studerade pedagogik. Drygt 8 procent av klasslärarna hade enligt enkäten en speciallärarutbildning.

Av alla de 141 lärarna med *klasslärarutbildning* hade 97 procent en svenskspråkig klasslärarutbildning och resten en finskspråkig klasslärarutbildning – en av de svarande hade både en finsk och en svensk klasslärarutbildning. En ganska stor andel av lärarna med klasslärarutbildning, omkring 34 procent, hade endast läst den finska som var obligatorisk inom klasslärarutbildningen. I klasslärarutbildningen ingår endast en didaktiskt inriktad, obligatorisk kurs i finska och främmande språk med en omfattning på 5 studiepoäng.

Största delen av lärarna med klasslärarutbildning (98 %) undervisade i årskurserna 1–6, men cirka 4 procent uppgav att de undervisade finska i årskurserna 7–9. De klasslärare som undervisade i årskurs 7–9 hade generellt avlagt mer studier i finska än de som undervisade finska i årskurserna 1–6. Läsåret 2017–2018 undervisade en betydligt större andel av lärarna med klasslärarutbildning i A-finska än i modersmålsinriktad finska. (Jfr. till exempel Åkerlund m.fl. 2019)

Av de 55 lärarna med *ämneslärarutbildning* hade drygt 80 procent en svenskspråkig ämneslärarutbildning och 20 procent en finskspråkig ämneslärarutbildning. Några av ämneslärarna hade ämnesbehörighet i andra språk än finska (engelska, tyska, svenska) medan ett par lärare hade finska som modersmål eller stora språkprovet i finska.

Största delen av lärarna med ämneslärarutbildning (64 %) undervisade i årskurserna 7–9, men en stor andel av lärarna uppgav att de också undervisade finska i årskurserna 1–2 (16 %) och i årskurserna 3–6 (40 %). Läsåret 2017–2018 undervisade 84 procent (46 av 55) av lärarna med ämneslärarutbildning i A-finska och 71 procent (39 av 55) i mofi.

6.1 Regionala skillnader i lärarnas utbildning

ÅRSKURSERNA 1–6

Av de lärare som undervisade finska i årskurserna 1–6 i *Österbotten* (n=85) hade så gott som alla en svenskspråkig lärarutbildning – över 90 procent var utbildade klasslärare och 6 procent var ämneslärare. Ett par procent hade en finskspråkig lärarutbildning. På frågan om studier i finska uppgav 36 procent att de hade avlagt den finska som ingick i klasslärarutbildningen eller inte hade några studier i finska.

I *Nyland* (n=60) hade cirka 80 procent en svenskspråkig lärarutbildning – 68 procent var utbildade klasslärare och 13 procent ämneslärare. Andelen lärare som hade en finskspråkig lärarutbildning var en aning större (7 %) än i *Österbotten* och 12 procent hade ingen lärarutbildning. På frågan om studier i finska uppgav en stor andel av lärarna (45 %) att de hade avlagt endast den obligatoriska finska som hörde till klasslärarutbildningen eller inte hade några studier i finska.

Alla lärare som svarade i *Egentliga Finland* (n=17) hade en svenskspråkig lärarutbildning – 13 var klasslärare och 4 var ämneslärare. På frågan om studier i finska uppgav 4 lärare att de endast hade avlagt den obligatoriska finska som hörde till klasslärarutbildningen eller inte hade några studier i finska.

ÅRSKURSERNA 7–9

Av de lärare som undervisade finska i årskurserna 7–9 i *Österbotten* (n=12) hade 8 en svenskspråkig ämneslärarutbildning, två hade finskspråkig ämneslärarutbildning och två hade svenskspråkig klasslärarutbildning. Hälften av lärarna hade ämnesstudier (cum laude) och hälften hade fördjupade studier (laudatur) i finska.

I *Nyland* (n=25) hade största delen av de lärare som undervisade i finska i årskurserna 7–9 en svenskspråkig ämneslärarutbildning (15 lärare), 5 hade en finskspråkig ämneslärarutbildning, 4 lärare hade svensk eller finsk klasslärarutbildning och en lärare hade speciallärarutbildning. På frågan om studier i finska uppgav 10 lärare att de hade avlagt ämnesstudier (cum laude) och 11 lärare att de hade avlagt fördjupade studier (laudatur) i finska.

Av de ämneslärare som svarade i *Egentliga Finland* (n=6) hade 5 en svenskspråkig ämneslärarutbildning och en var speciallärare. Två av lärarna hade ämnesstudier (cum laude) och tre hade fördjupade studier (laudatur) i finska.

6.2 Lärarnas språkidentitet och användning av finska

På frågan om hur de lärare som svarade på enkäten definierar sig språkligt fördelade sig svaren relativt jämnt mellan enspråkigt svenska (47 %) och tvåspråkigt svensk-finska (45 %). De som definierade sig som flerspråkiga var 7 procent och ett fåtal lärare definierade sig som finskspråkiga (1 %). Nästan 50 procent av lärarna som undervisade i årskurserna 1–6 och endast 30 procent av lärarna som undervisade i årskurserna 7–9 ansåg sig vara enspråkigt svenska. Som två- eller flerspråkiga definierade sig knappt hälften av klasslärarna och till och med 68 procent av ämneslärarna.

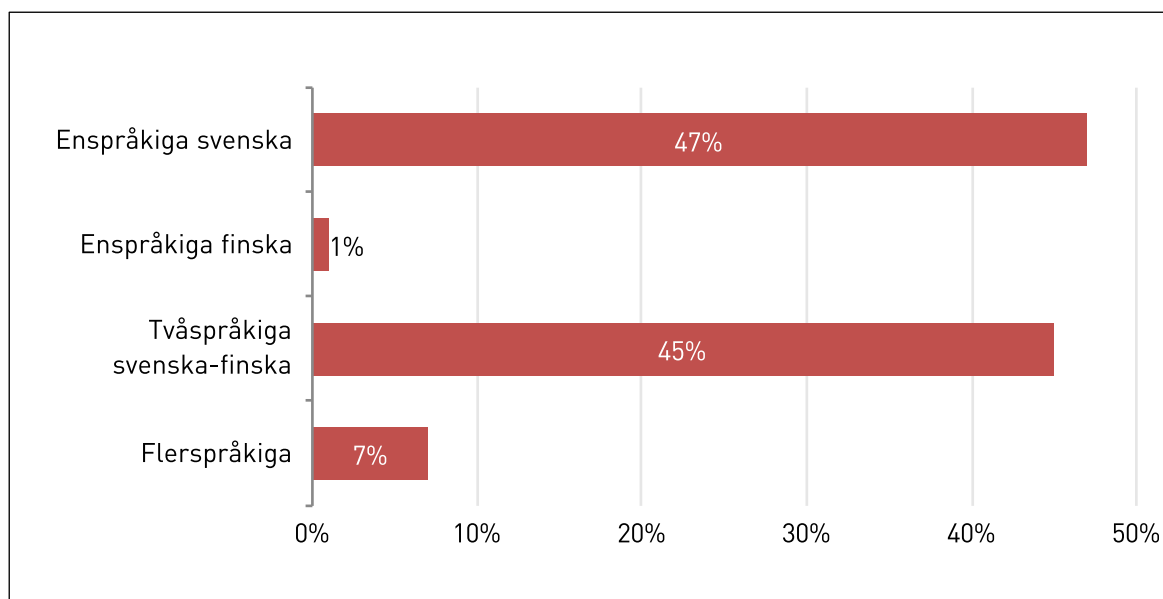

DIAGRAM 7: DE LÄRARE SOM SVARADE PÅ ENKÄTEN ENLIGT HUR DE DEFINIERAR SIG SPRÅKLIGT.

Källa: Utbildningsstyrelsen. Förfrågan om finskundervisningen i årskurserna 1–9 i de svenskspråkiga skolorna 2018.

Knappt en tiondel av finklärarna talade enligt enkäten sällan eller aldrig finska på fritiden (7 %), men 37 procent av de lärare som svarade talade finska dagligen som hemspråk. Enligt kartläggningen förefaller ämneslärarna oftare använda finska utanför yrket, endera som hemspråk eller mer regelbundet utanför hemmet. En betydligt större andel av ämneslärarna (52 %) hade finska som hemspråk än av klasslärarna (33 %). En tredjedel av ämneslärarna använde finska regelbundet utanför hemmet och en fjärdedel av klasslärarna.

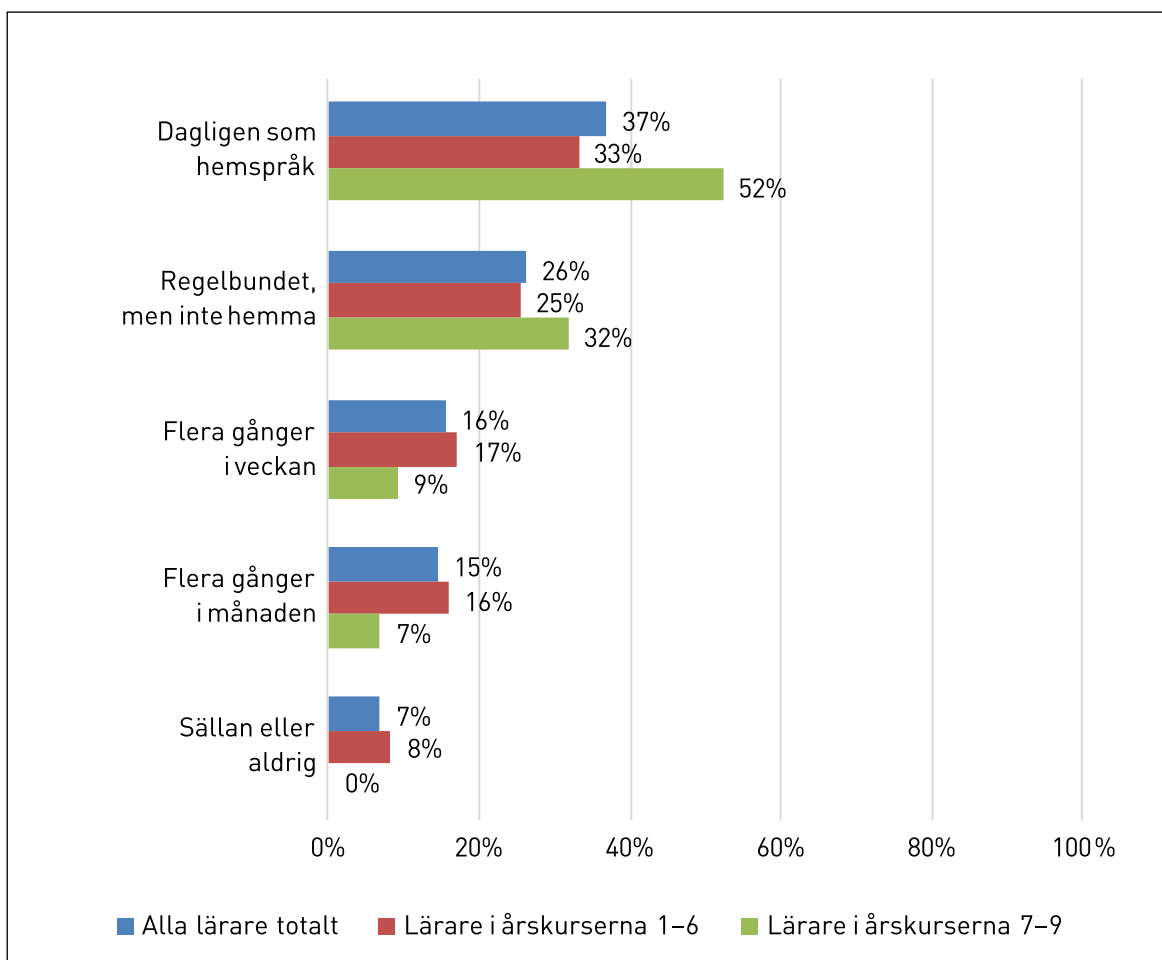

DIAGRAM 8: DE LÄRARE SOM SVARADE PÅ ENKÄTEN ENLIGT HUR OFTA DE ANVÄNDER FINSKA PÅ FRITIDEN.

Källa: Utbildningsstyrelsen. Förfrågan om finskundervisningen i årskurserna 1-9 i de svenskspråkiga skolorna 2018.

Klasslärarna i Österbotten använde finska mer sällan utanför skolan i jämförelse med klasslärarna i Egentliga Finland och Nyland – 15 procent av de klasslärare som undervisade finska i Österbotten använde aldrig eller sällan finska utanför skolan, medan andelen var 6 procent i Egentliga Finland. I Nyland valde ingen klasslärare det här alternativet. Knappt 20 procent av klasslärarna i Österbotten och i Egentliga Finland och drygt hälften av klasslärarna i Nyland uppgav att de hade finska som hemspråk. I fråga om ämneslärarna var det en större andel som hade finska som hemspråk i Österbotten (59 %) än av ämneslärarna i Nyland (44 %).

6.3 Lärarnas åsikter om och erfarenheter av modersmålsinriktad finska

Hur skulle du beskriva undervisningsgruppen i modersmålsinriktad finska?

För att kartlägga dels undervisningen i modersmålsinriktad finska i allmänhet och dels eventuella regionala och lokala särdrag, ombads lärarna svara på ett antal frågor angående eleverna i en mofi-grupp och undervisningen i denna grupp.

Lärarna ombads inledningsvis i allmänna ordalag beskriva en av de grupper de undervisar modersmålsinriktad finska i. Enligt de flesta lärarna är mofi-gruppen en heterogen grupp där det finns en stor variation i elevernas språkbakgrund och i den språkliga kunskapsnivån. Att gruppen i de allra flesta fall är väldigt heterogen framkommer tydligt i svaren, men heterogeniteten kan se olika ut i olika regioner eller skolor. Flera av lärarna poängterade även att den stora variationen i språkbakgrund inverkar på elevernas intresse för ämnet och motivation på lektionerna. Enligt lärarna kommer de flesta av mofi-eleverna från tvåspråkiga hem eller hem där finska dominerar, och de har oftast åtminstone en förälder som de talar finska med. Alla elever kommer ändå inte från tvåspråkiga hem utan i grupperna finns också elever från helt svenskspråkiga hem.

Eleverna i den modersmålsinriktade finskan beskrivs i allmänhet som muntligt starka i finska och de använder ofta finska med sina klasskamrater. Ungefär en tredjedel av lärarna nämnde att mofi-gruppen är rolig att jobba med, eftersom eleverna överlag är ivriga och aktiva att diskutera. Eleverna i gruppen känner sig, enligt en stor del av lärarna, bekväma med att tala finska och att de har ofta en positiv bild av de egna kunskaperna i finska. Samtidigt framkom av svaren att det ofta är svårt att motivera eleverna att läsa och att skriva finska och både ämnes- och klasslärare uppgav att eleverna ofta tycker att grammatiken är svår. Många lärare lyfte också fram att de upplever skillnader mellan flickor och pojkar, som till exempel att flickorna ofta är mera motiverade att jobba och pojkarna ofta är mera verbala.

Klasslärarna nämnde till exempel följande i sina beskrivningar av mofi-gruppen:

- Eleverna kommer inte alltid från en tvåspråkig vardag.
- Spretig grupp i både aktivitet, sköta läxor och tidigare kunskap.
- I allmänhet är motivationen bra och inställningen till språket är ok. Aktiva och nyfikna elever.
- De flesta trodde att vi bara skulle leka och prata, eftersom de upplever att de redan kan finska.
- De flesta uttrycker sig muntligt mycket bra på finska, men i skrift förekommer mycket talspråk.
- En del har svårigheter att skilja på tal- och skriftspråk i finskan.
- Elevernas ordförråd är det dagliga, ingen av dem läser litteratur utanför skolan.
- Skrivandet är svårare för nästan alla.
- Stavningen ganska svag.

Ämneslärarna nämnde till exempel följande i sina beskrivningar av mofi-gruppen:

- Stora skillnader i kunskaper inom gruppen.
- Många motiverade och högpresterande elever, men även ett flertal vars aktivitet och inställning kan variera stort eller de kan till och med ha undermåliga kunskaper i finska.
- Bara fåtalet elever i gruppen är helt tvåspråkiga.
- Ofta stark finsk bakgrund, men trots detta inga djupare språkkunskaper.
- Ordförrådet kan vara ganska snävt. Eleverna klarar sig i hemmiljö och med kompisar, men ordförrådet räcker inte riktigt till för skönlitterära eller längre texter.
- Det kan vara svårt att få eleverna att inse att de måste jobba för vitsorden. De tror att de ska komma lättare undan för att de kan finska.
- Projektarbete motiverar bäst.
- De flesta tycker att finskalektionerna är roliga.
- Eleverna är ivriga att göra presentationer och delta i diskussioner.

”Grupperna är ofta väldigt varierande. Det finns elever med läs- och skrivsvårigheter. En del har svårigheter med att skilja på tal- och skriftspråk i finskan. Även motivationen från kant till kant. Vissa är väldigt motiverade medan andra inte hittar motivationen överhuvudtaget bland annat på grund av att de redan tror sig kunna allt.” (Lärare i årskurserna 1–6)

”Gruppen består av 22 elever och är rätt heterogen gällande språkkunskap. Någon enstaka elev som inte har finska som hemspråk hör också till gruppen, andra talar enbart finska hemma. Några av eleverna är högpresterande och har god motivation, vissa kommer knappt igenom lärokursen, vilket inte alltid har med faktiska språkkunskaper att göra utan snarare motivationsbrist eller slarv.” (Lärare i årskurserna 7–9)

Eleverna i den modersmålsinriktade finskan – språkanvändning och språkliga bakgrund

I enkäten fick lärarna ta ställning till ett antal påståenden kring mofi-elevernars språkliga bakgrund och språkanvändning. Lärarnas svar varierar beroende på språkmiljön utanför skolan och beroende på årskurser. Mofi-gruppen beskrivs som en språkligt heterogen grupp och majoriteten av lärarna höll helt eller till stor del med i påståendet att *elevernars språkbakgrund är varierande/heterogen*, även om en ganska stor andel av lärarna inte alls höll med i påståendet (17 %). Ungefär en fjärdedel av lärarna instämde helt eller till stor del i påståendet *i mofi-gruppen är enstaka elever enspråkiga* – av ämneslärarna 39 procent och av klasslärarna 22 procent. Drygt 10 procent av klass- och ämneslärarna höll helt eller till stor del med i påståendet *eleverna har inte en tvåspråkig bakgrund*.

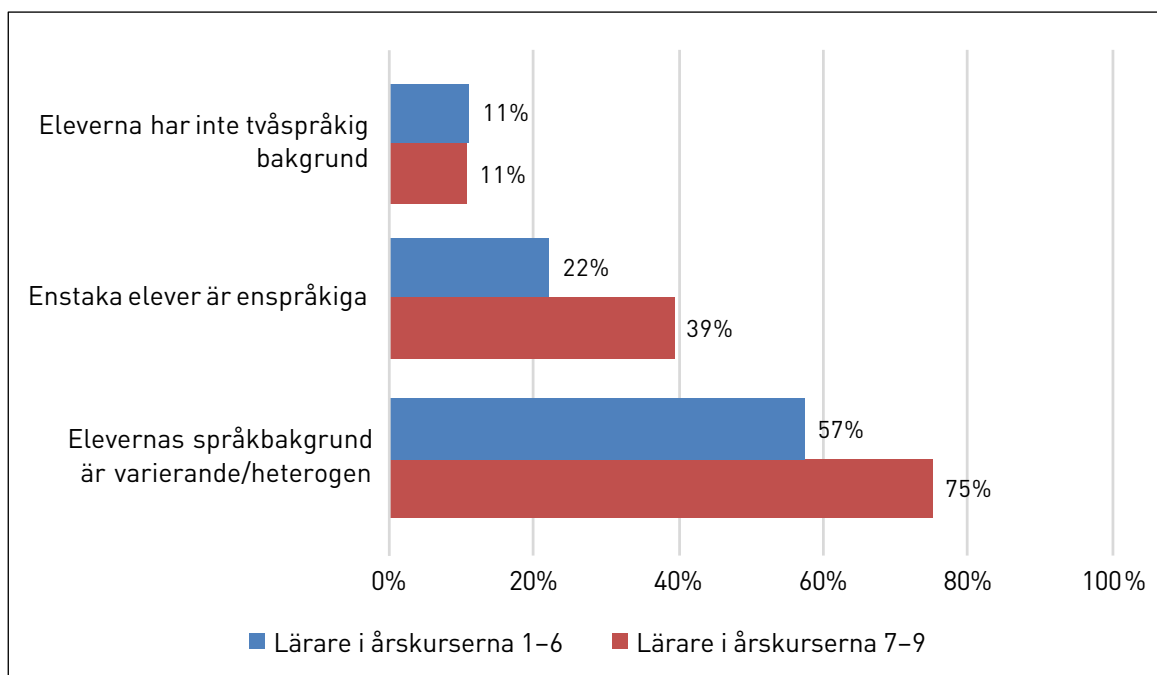

DIAGRAM 9: ANDEL AV MOFI-LÄRARNA SOM INSTÄMDE HELT ELLER TILL STOR DEL I FÖLJANDE PÅSTÅENDEN OM ELEVERNAS SPRÅKLIGA BAKGRUND.

Källa: Utbildningsstyrelsen. Förfrågan om finskundervisningen i årskurserna 1-9 i de svenskspråkiga skolorna 2018.

I påståendet *elevernas muntliga kunskaper är starkare än de skriftliga* instämde 93 procent av ämneslärarna och 81 procent av klasslärarna helt eller till stor del. Största delen av lärarna instämde även helt eller till stor del i påståendet att *eleverna oftast talar finska med läraren*. Enligt svaren förefaller det ändå som att eleverna i årskurserna 7-9 oftare än eleverna i de lägre årskurserna talar finska med läraren – 17 procent av klasslärarna och endast 4 procent av ämneslärarna instämde inte alls i påståendet. Omkring 70 procent av både klass- och ämneslärarna instämde helt eller till stor del i påståendet att *eleverna inser nyttan av goda kunskaper* i finska. Skillnaden ligger närmast däri att ca 4 procent av klasslärarna inte instämde alls i påståendet, det vill säga de ansåg att eleverna inte inser nyttan av goda kunskaper i finska, medan ingen av ämneslärarna var av den här åsikten.

I påståendet *eleverna samtalar på finska med varandra i klassen* höll 43 procent av alla lärare helt eller till stor del med, medan omkring 18 procent inte alls höll med. Andelen lärare som tyckte att *eleverna har en realistisk uppfattning om sina egna språkkunskaper* var 34 procent, medan endast 8 procent inte alls höll med. Skillnaderna mellan årskurserna 1-6 och 7-9 framgår av diagram 10.

Endast mellan 20 och 25 procent av alla lärare instämde helt eller till stor del i påståendena *på rasterna dominerar finskan, eleverna använder en blandning av finska och svenska, eleverna har svårigheter att hitta ord och uttryck på svenska* och endast 13 procent i påståendet *eleverna har svårigheter att hitta ord och uttryck på finska*. Av dessa påståenden var lärarna mest av annan åsikt när det gäller huruvida finskan dominerar på rasterna. Till och med 37 procent av lärarna (35 % av klasslärarna och 39 % av ämneslärarna) instämde inte alls i påståendet. Inte heller i påståendet *eleverna har svårigheter att läsa på finska* instämde varken klasslärarna eller ämneslärarna till någon större del – en stor del av både lärarna i årskurserna 1-6 och 7-9 var av helt annan åsikt och nästan hälften av lärarna instämde inte alls i påståendet.

Ingen av ämneslärarna instämde helt eller till stor del i påståendet att *eleverna använder engelska ord och uttryck* och endast några klasslärare instämde till stor del i påståendet. Det som är intressant är att det enligt svaren ändå verkar vara ganska vanligt att engelska används bland eleverna i de lägre årskurserna – 30 procent av klasslärarna instämde till viss del i påståendet. Enligt lärarnas svar använder eleverna i stort sett inte alls några andra språk än finska, svenska och engelska.

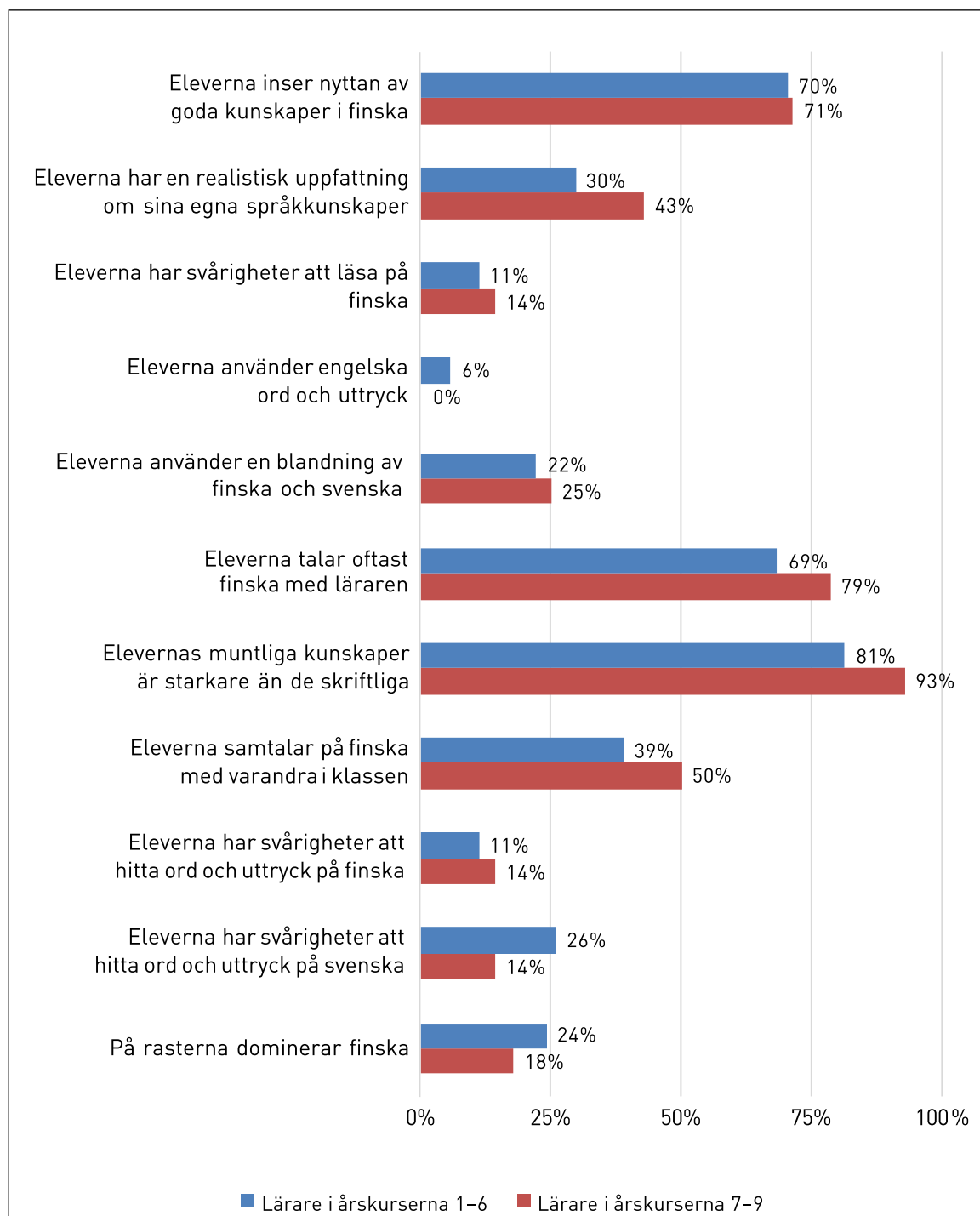

DIAGRAM 10: ANDEL AV MOFI-LÄRARNA SOM INSTÄMDE HELT ELLER TILL STOR DEL I FÖLJANDE PÅSTÅENDEN OM ELEVERNAS SPRÅKANVÄNDNING.

Källa: Utbildningsstyrelsen. Förfrågan om finskundervisningen i årskurserna 1-9 i de svenskspråkiga skolorna 2018.

Undervisningen i modersmålsinriktad finska

I påståendet *jag känner glädje i mitt dagliga undervisningsarbete* instämde 38 procent av klasslärarna helt och 52 procent till stor del, 7 procent till viss del medan 3 procent inte känner glädje alls. Hälften av ämneslärarna instämde helt i påståendet, 46 procent till stor del och endast 4 procent till viss del. De här skillnaderna i andelar mellan klass- och ämneslärare har delvis en naturlig förklaring. Ämneslärarna är ofta mera motiverade eftersom de redan i sitt val av utbildning, i motsats till en stor del av klasslärarna, har haft som målsättning att undervisa uttryckligen i finska och språk.

Endast 33 procent av lärarna jobbar helt eller till stor del *kontrastivt*. Andelen ämneslärare som inte alls jobbar kontrastivt var 36 procent vilket är en betydligt större andel än av klasslärarna (24 %). Angående användningen av svenska och finska i undervisningen framgick det av svaren att *klassrumsdiskussionerna* huvudsakligen sker på finska. Samtidigt är undervisningen enligt ungefär hälften av lärarna ganska *lärarledd*, och enligt svaren mer lärarledd i årskurserna 1–6 än i de högre årskurserna. Av klasslärarna ansåg 47 procent att undervisningen helt eller till stor del är lärarledd och 50 procent till viss del. Av ämneslärarna ansåg 32 procent att undervisningen är helt eller till stor del lärarledd och 64 procent till viss del.

Svaren påvisade en liten skillnad mellan klass- och ämneslärarna när det gäller hur centralt man anser det vara att *stödja elevernas flerspråkiga identitet*. Av klasslärarna var 96 procent helt eller till stor del av åsikten att det är centralt att stödja elevernas flerspråkiga identitet, medan 75 procent av ämneslärarna var av samma åsikt. Både klass- och ämneslärare ansåg i lika stor omfattning att *utgångspunkten i undervisningen är elevernas flerspråkighet*.

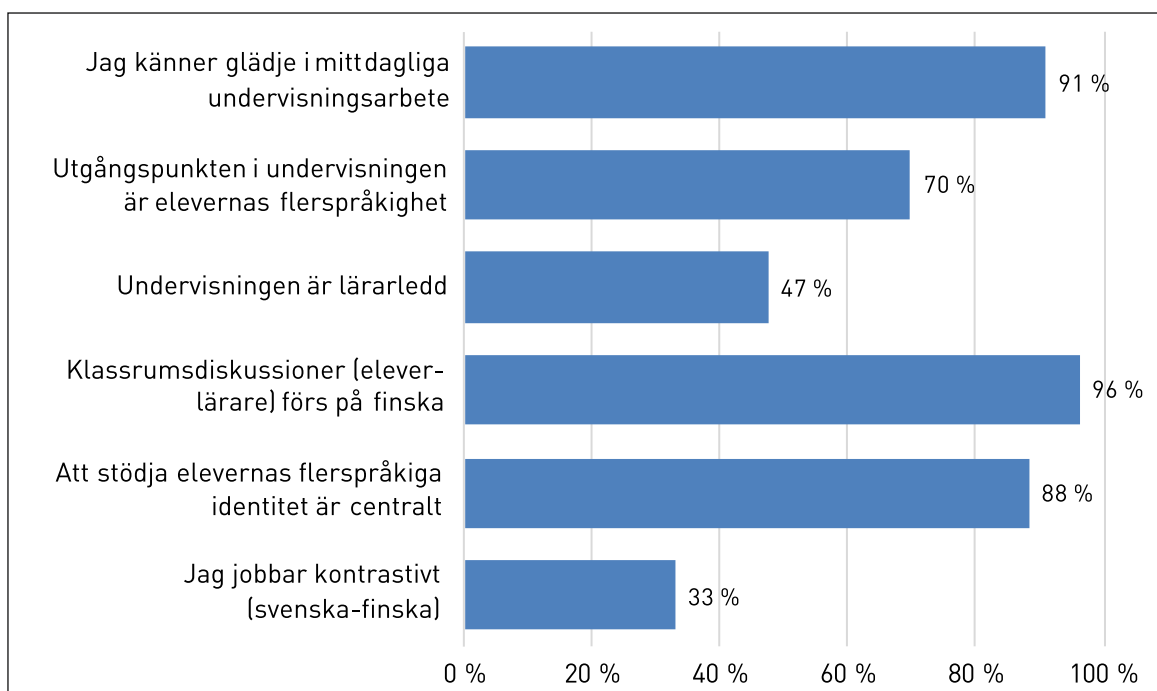

DIAGRAM 11: ANDEL AV MOFI-LÄRARNASOM INSTÄMDE HELT ELLER TILL STOR DEL I FÖLJANDE PÅSTÅENDEN.

Källa: Utbildningsstyrelsen. Förfrågan om finskundervisningen i årskurserna 1–9 i de svenskspråkiga skolorna 2018.

Eftersom den språkliga variationen i mofi-gruppen ofta upplevs som en utmaning ombads lärarna i enkäten ge exempel på hur de differentierar sin undervisning. Det som oftast nämndes i lärarnas svar var att de använder olika längd och nivåer på texter så att elever som har svårigheter (till exempel lässvaga eller elever med läs- och skrivsvårigheter) läser kortare eller enklare texter. Andra exempel är att läraren väljer olika slags uppgifter för olika elever eller genom att ge extra uppgifter till snabbare och starkare elever, som också vid behov får jobba mera självständigt. Undervisningen differentieras även till exempel genom olika par- och grupparbeten och genom att jobba med projekt eller med olika temahelheter. Kompensation är ett annat sätt att differentiera, till exempel så att skriftliga arbeten kan kompletteras muntligt och kraven kan också anpassas enligt eleverna, exempelvis i skriftliga arbeten och prov.

”Kompanjonlärare på plats: delar på eleverna, delvist enligt deras kunskaper. I första hand tar jag dem som har svårt eftersom jag är speciallärare. Kortare texter. Annat innehåll vid behov. Undervisningssamtal. Grupprum i stället för klassrummet vid behov.” (Lärare i årskurserna 1–6)

”T.ex. genom att ge längre/flera uppgifter till elever som hinner göra mera, försöker förenkla för en del.” (Lärare i årskurserna 7–9)

”Jag försöker välja uppgifter överlag och tema för t.ex. större projekt så att svårighetsgraden motsvarar elevens förutsättningar och nivå så bra som möjligt. Jag ställer lättare frågor på timmen till svagare elever och svårare till elever med starka kunskaper, men dock så att utveckling kan ske.” (Lärare i årskurserna 7–9)

Enligt svaren i enkäten är det vanligast att samarbeta med andra lärare i finska i samma skola eller med lärare i andra läroämnena, medan samarbete över språkgränserna är mer ovanligt. Svaren på påståendet *jag samarbetar med lärare i någon finskspråkig skola* visade att samarbete över språkgränserna är ganska ovanligt både bland klass- och ämneslärare – endast 8 procent av lärarna gav ett svar som tyder på ett aktivt samarbete.

Av klasstillärlarna samarbetar 55 procent inte alls eller endast till viss del *med andra lärare i finska i samma skola*, medan motsvarande andel för ämneslärlarnas del är 28 procent. Omkring hälften av lärarna har ett aktivt eller ganska aktivt samarbete med andra finsklärare i skolan. Andelarna visar delvis på naturliga skillnader mellan stadierna, men även skolans storlek och antalet finsklärare i kollegiet påverkar naturligtvis möjligheterna till samarbete.

Omkring hälften (52 %) av klasstillärlarna samarbetar inte alls eller endast till viss del *med lärare i andra läroämnena*, medan motsvarande andel för ämneslärlarna är 64 procent. Omkring 30 procent av lärarna har ett aktivt eller ganska aktivt samarbete. I de kompletterande svaren på frågan om vilka läroämnena samarbete förekom i, nämnde klasstillärlarna oftast modersmål, engelska, omgivningslära, matematik och bildkonst. De läroämnena som oftast nämndes av ämneslärlarna var modersmål, engelska och andra språk som tyska.

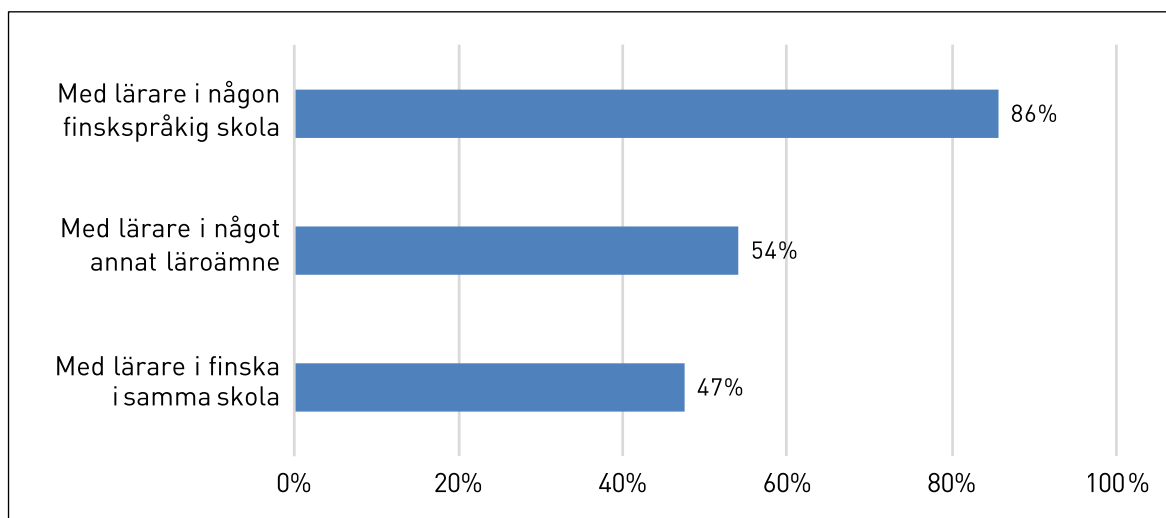

DIAGRAM 12: ANDEL AV MOFI-LÄRARNASOM INTE ALLS ELLER ENDAST TILL EN VISS DEL SAMARBETAR MED ANDRA LÄRARE.

Källa: Utbildningsstyrelsen. Förfrågan om finskundervisningen i årskurserna 1–9 i de svenskspråkiga skolorna 2018.

Innehållet i modersmålsinriktad finska

Klasslärare använder oftare än ämneslärare jämförelse med *andra språk än svenska, finska, engelska* som en del av undervisningen och diskuterar också oftare än ämneslärare *sambanden mellan olika språk* med eleverna. Till och med 36 procent av lärarna uppgav att det sällan eller aldrig ingår jämförelser med andra språk i undervisningen. Det här och många andra aspekter av innehållet i mofi-undervisningen framgår också av diagrammet i bilaga 3.

Av svaren framgår det att betoningen i undervisningen i både årskurserna 1–6 och 7–9 till stor del ligger på *mundlig kommunikation, produktion av skriftliga texter och tolkning av skriftliga texter* (läsförståelse), medan till exempel *tolkning av muntliga texter* (hörförståelse) inte ingår lika ofta. Den största skillnaden beroende på årskurs finns i fråga om produktion av skriftliga texter, eftersom skriftlig produktion ingår betydligt oftare i undervisningen enligt klasslärarna.

Också *språkriktighet* och *ordförrådsövningar* är viktiga inslag i undervisningen och ingår enligt närmare 80 procent av alla lärare mycket ofta eller ganska ofta, med en viss variation mellan årskurserna. *Grammatikundervisning* som en separat helhet ingår mycket ofta eller ganska ofta enligt 57 procent av ämneslärarna, men bara enligt 30 procent av klasslärarna. Grammatikundervisning verkar vara vanligare i årskurserna 7–9, men är som helhet ganska vanligt förekommande – 41 procent av alla lärare har mycket ofta eller ganska ofta separata helheter med grammatikundervisning i klassrummet.

Enligt både klass- och ämneslärare ingår *någon form av (tryckt) läromedel* eller ett *läromedel avsett för mofi* oftast i undervisningen. En stor del av ämneslärarna använder *eget utarbetat material* mycket ofta eller ganska ofta, medan andelen klasslärare som använder eget utarbetat material är betydligt mindre. Istället förefaller det som om klasslärarna i högre grad använder sig av framförallt läromedel som är avsedda för modersmålsinriktad finskundervisning (omkring 80 % av klasslärarna och 70 % av ämneslärarna), men också av andra (tryckta) läromedel.

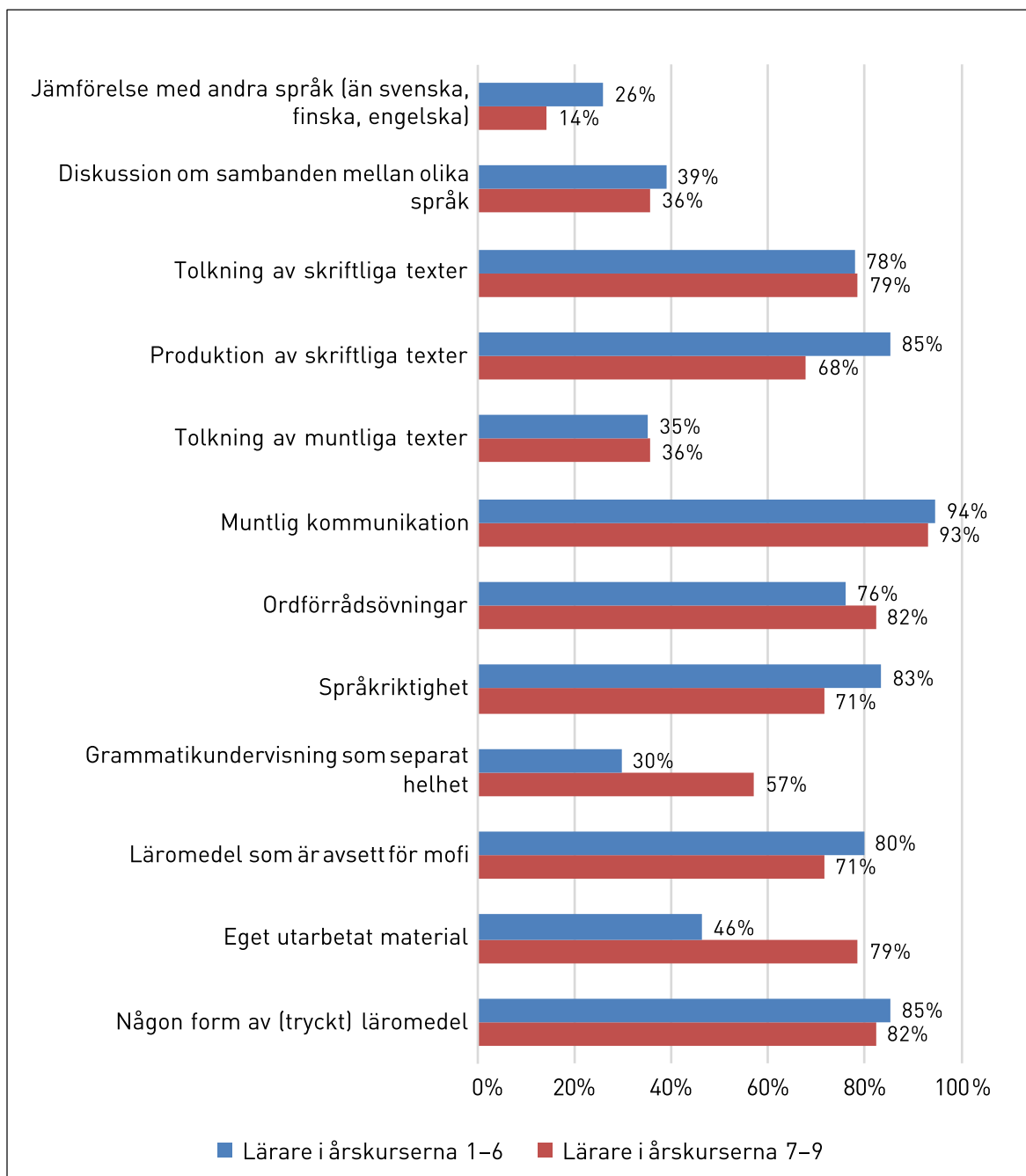

DIAGRAM 13: ANDEL AV MOFI-LÄRARNA SOM MYCKET OFTA ELLER GANSKA OFTA ANVÄNDER SIG AV FÖLJANDE I UNDERVISNINGEN.

Källa: Utbildningsstyrelsen. Förfrågan om finskundervisningen i årskurserna 1-9 i de svenskspråkiga skolorna 2018.

Enligt svaren ges eleverna själva inte så ofta möjlighet att *välja vilka texter* som behandlas eller läses, endast 11 procent av alla lärare låter eleverna själva välja texter mycket eller ganska ofta och till och med 45 procent av alla lärare låter sällan eller aldrig eleverna själva välja texter. En större andel av klasslärarna låter sällan eller aldrig eleverna välja texter (48 %). Av ämneslärarna är det 39 procent som sällan eller aldrig låter eleverna själva välja texter.

Då det gäller läsning används *barn- och ungdomslitteratur* i högre grad än till exempel *klassiker och dagstidningar och tidskrifter* av lärarna i alla årskurser. Det är positivt att barn- och ungdomslitteratur används i hög grad både i de lägre och de högre årskurserna, samtidigt som

det är en aning förvånande att barnlitteraturen inte används till och med ännu mera av framförallt klasslärarna. På samma sätt är det naturligt att dagstidningarna och tidskrifterna har en mera central plats i undervisningen i årskurserna 7–9 än i årskurserna 1–6. En tredjedel av ämneslärarna uppger att de varje vecka eller åtminstone varje månad använder sig av tidskrifter och dagstidningar på nätet, medan klasslärarna inte använder sådant digitalt material lika ofta (17 %). Samma skillnad finns i fråga om användningen av andra *texter på webben* – ämneslärarna använder överhuvudtaget oftare texter på webben än klasslärarna.

I enkäten framkom att en ganska liten del av klass- och ämneslärarna regelbundet använder olika kulturella inslag i undervisningen. *Musik* används en aning mera i årskurserna 7–9 än i de lägre årskurserna, medan *drama* används mera i årskurserna 1–6. Ändå är det iögonfallande att det är till och med 11 procent av ämneslärarna och 33 procent av klasslärarna som sällan eller aldrig använder musik och 36 procent av ämneslärarna och 28 procent av klasslärarna som sällan eller aldrig använder drama i undervisningen. En betydligt större andel av klasslärarna än av ämneslärarna använder sig av *sagor, rim och ramsor* och *spel och lek* mycket eller ganska ofta i undervisningen. Ändå är också andelen klasslärare ganska liten och till och med 15–19 procent av klasslärarna använder sällan dessa i undervisningen.

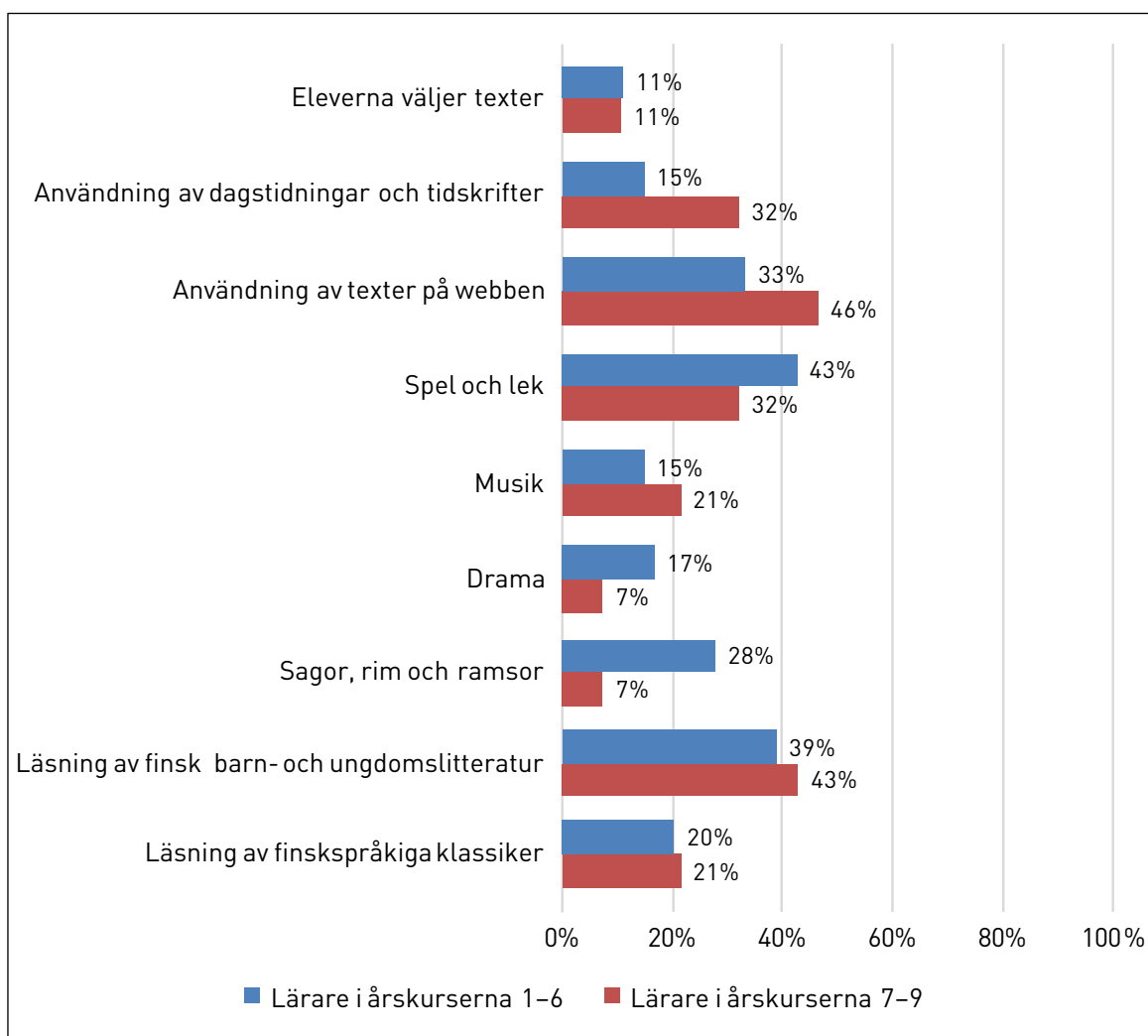

DIAGRAM 14: ANDEL AV MOFI-LÄRARNA SOM MYCKET OFTA ELLER GANSKA OFTA ANVÄNDER SIG AV FÖLJANDE I UNDERVISNINGEN.

Källa: Utbildningsstyrelsen. Förfrågan om finskundervisningen i årskurserna 1–9 i de svenskspråkiga skolorna 2018.

Svaren i enkäten tyder på att ämneslärarna oftare använder olika digitala verktyg, läromedel och uppgifter än klasslärarna. Det enda egentliga undantaget är pekplattor – 44 procent av klasslärarna använder pekplattor varje vecka eller varje månad, medan ämneslärare använder pekplattor mera sällan. Ändå är det vanligast att ämneslärarna till exempel inte använder vloggar, bloggar och podcasts överhuvudtaget (40 % av ämneslärarna använder aldrig detta). Också sociala medier används sparsamt och 32 procent av ämneslärarna uppgav att de aldrig använder sociala medier i finskundervisningen.

Klass- och ämneslärarna förhåller sig relativt lika till användningen av *autentiska lärmiljöer* och 50 procent uppgav att autentiska lärmiljöer sällan eller aldrig ingår. Inte heller *utomhuspedagogik* ingår vanligtvis varken enligt klass- eller ämneslärarna – endast en procent av lärarna uppgav att utomhuspedagogik ingår ganska ofta, medan till och med 64 procent av lärarna uppgav att utomhuspedagogik sällan eller aldrig ingår.

Knappt hälften av lärarna behandlar *olika typer av texter* mycket eller ganska ofta och enligt svaren är klasslärarna aningen aktivare med att variera mellan olika texttyper. Däremot är ämneslärarna mera aktiva när det gäller att använda sig av bibliotekets olika tjänster. Men användningsgraden av *bibliotekstjänsterna* är överhuvudtaget låg och inga klass- och ämneslärare använder olika bibliotekstjänster mycket ofta. Hälften av lärarna uppgav att de ibland använder bibliotekets tjänster eller besöker biblioteket.

Film används oftare i årskurserna 7–9 än i de lägre årskurserna som en utgångspunkt för diskussioner om kultur. Ungefär hälften av alla lärare som undervisar modersmålsinriktad finska använder sig ibland av finsk film, medan det är endast 12 procent som mycket eller ganska ofta använder film. Däremot används *uppgifter eller projekt som grundar sig på skönlitteratur* oftare i årskurserna 1–6, men till och med 37 procent av lärarna uppgav att de sällan eller aldrig använder sig av uppgifter eller projekt utgående från skönlitteratur i undervisningen.

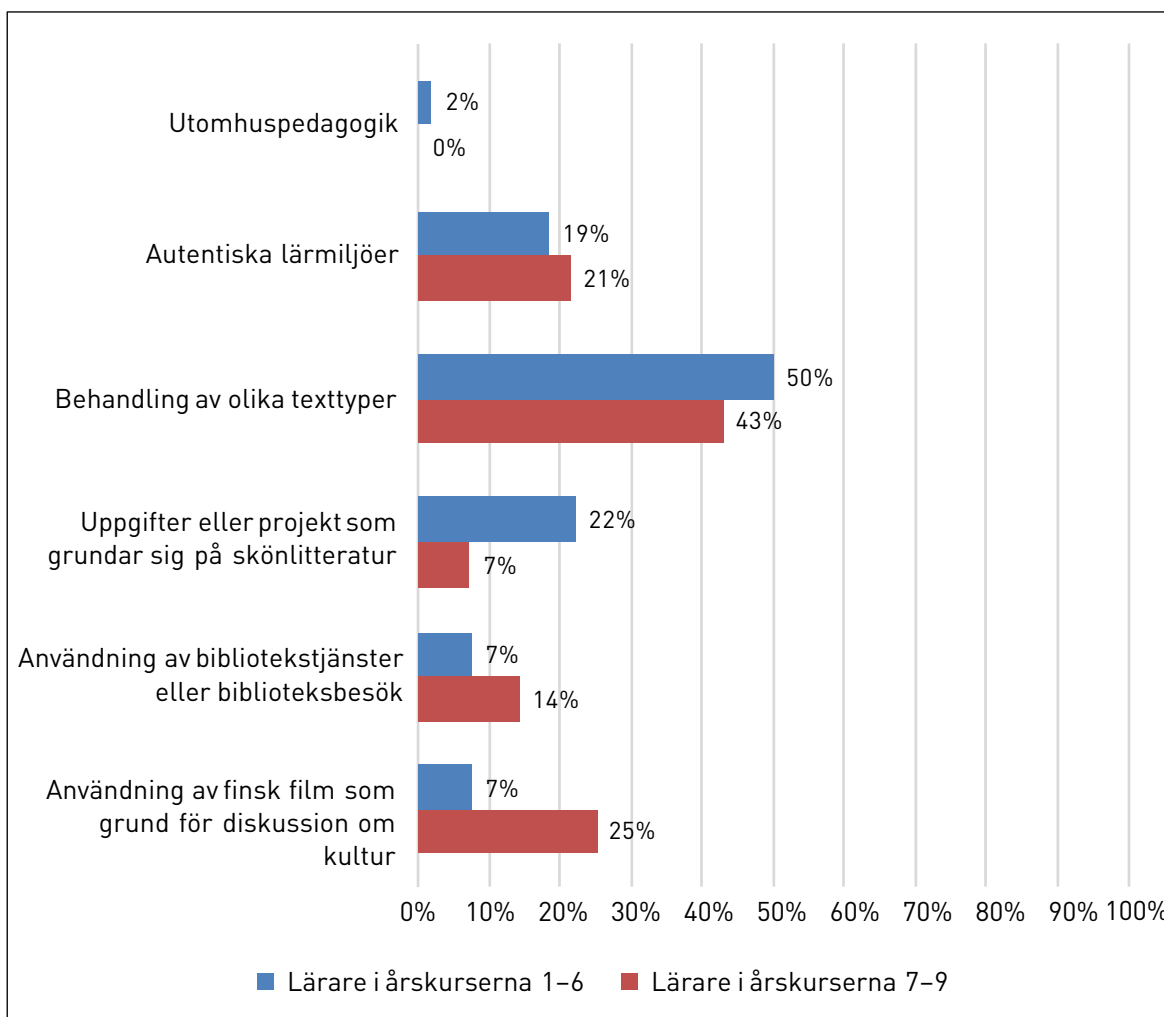

DIAGRAM 15: ANDEL AV MOFI-LÄRARNASOM MYCKET OFTA ELLER GANSKA OFTA ANVÄNDER SIG AV FÖLJANDE I UNDERVISNINGEN.

Källa: Utbildningsstyrelsen. Förfrågan om finskundervisningen i årskurserna 1-9 i de svenskspråkiga skolorna 2018.

Modersmålsinriktad finska och läroplansgrunderna

Omkring 13 procent av lärarna instämde till stor del i att *kravnivån i mofi är för låg med tanke på elevernas kunskaper*, medan knappt hälften av alla lärare ansåg att den inte alls är för låg. En stor del av klasslärarna (15 %) tyckte att det var svårt att ta ställning till om den är för låg. En fjärdedel av alla lärare instämde helt eller till stor del i påståendet att *bedömningskriterierna är tydliga och* nästan hälften var av åsikten att de delvis är tydliga (49 %). Också här hade en stor del av klasslärarna svårt att ta ställning till påståendet. En större andel av ämneslärarna (25 %) än av klasslärarna (15 %) var av åsikten att bedömningskriterierna inte är tydliga. Nästan hälften av klasslärarna och 39 procent av ämneslärarna instämde helt eller till stor del i påståendet att *målen för mofi-lärokursen är tydliga*.

Lite under 30 procent av lärarna instämde helt eller till stor del i påståendet *grammatiken är central*, medan majoriteten (61 %) ansåg att det här stämmer endast till viss del och 12 procent instämde inte alls i påståendet. Här fanns ingen egentlig skillnad mellan klass- och ämneslärare, men skillnader framkom däremot i fråga om hur ofta grammatiken ingår som separat

helhet i undervisningen (se diagram 13). En större andel av ämneslärarna (86 % av ämneslärarna och 60 % av klasslärarna) höll helt eller till stor del med i påståendet att *autentiska uppgifter och texter är av speciellt central betydelse* i mofi-undervisningen. Glädjande nog instämde största delen av lärarna helt eller till stor i påståendena *jag är mån om att ta elevernas språkutveckling i beaktande*, och framförallt i att *ett språkpedagogiskt arbetssätt är självklart för mig*. Att jobba *ämnesövergripande* och med *multilitteraciteten* tycks också ha ett starkt stöd bland lärarna och inte heller här kan man se stora skillnader mellan klass- och ämneslärarna.

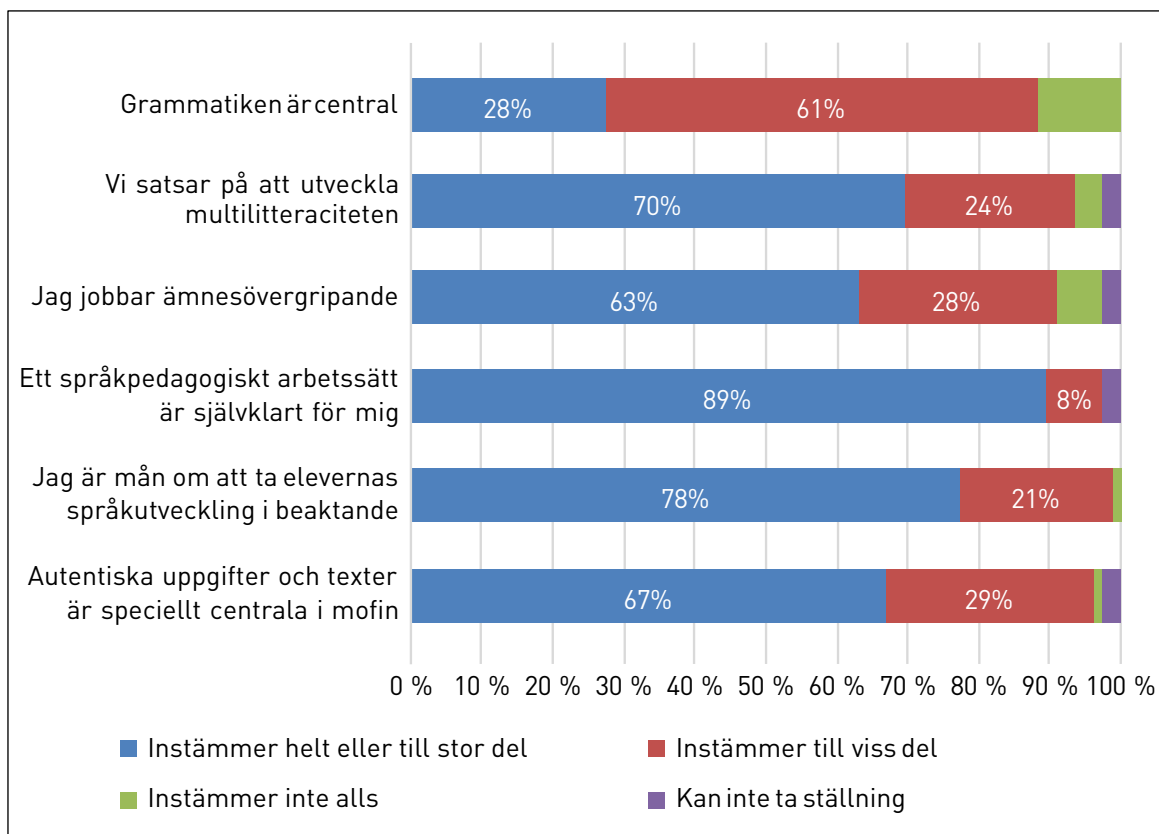

DIAGRAM 16: MOFI-LÄRARNAS STÄLLNING TILL UNDERVISNINGEN I FÖRHÅLLANDE TILL LÄROPLANSGRUNDERNA.

Källa: Utbildningsstyrelsen. Förfrågan om finskundervisningen i årskurserna 1–9 i de svenskspråkiga skolorna 2018.

På en allmän nivå kan man konstatera att ämneslärarna *använder den europeiska referensramen* mera i undervisningen och bedömningen än klasslärarna. En stor del av lärarna, och speciellt av klasslärarna, kunde inte ta ställning till de påståenden som handlade om referensramen eller var av åsikten att den inte fungerar som stöd i undervisningen och bedömningen. Lärarna var också ganska överens om att eleverna inte i någon större utsträckning känner till referensramen.

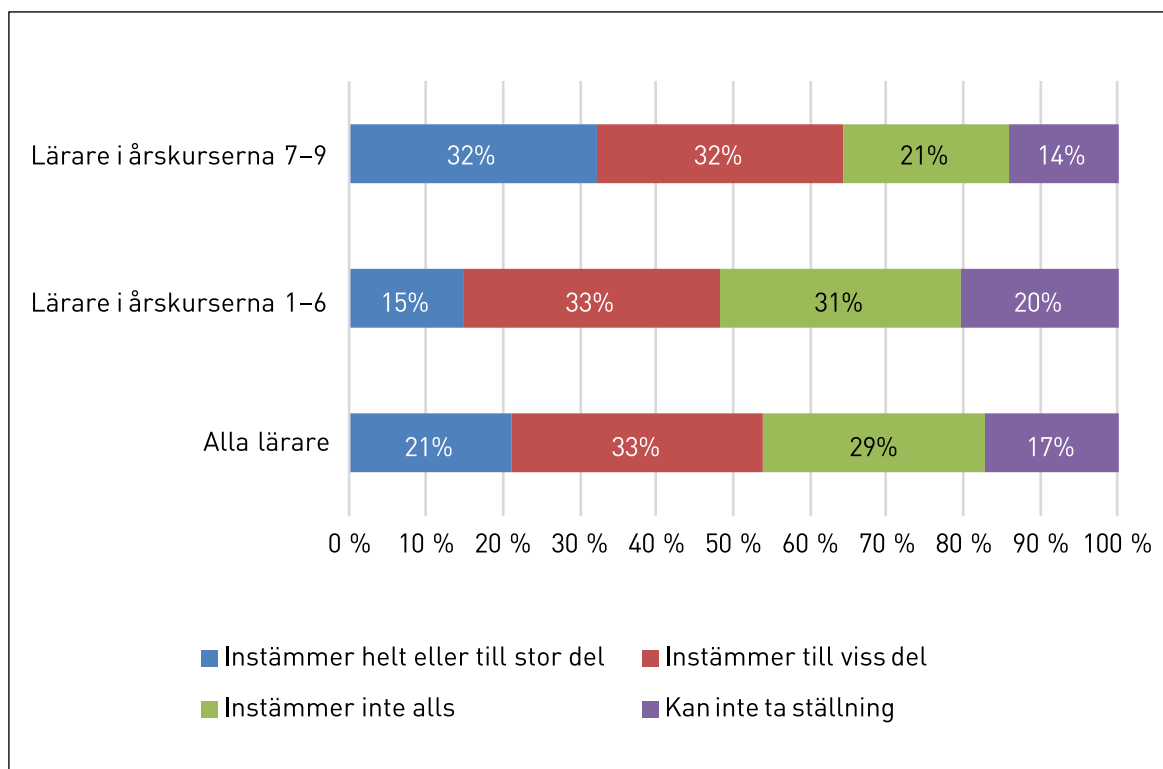

DIAGRAM 17: MOFI-LÄRARNAS STÄLLNING TILL PÅSTÅENDET: JAG ANVÄNDER EUROPEISKA REFERENSRAMEN SOM STÖD I UNDERVISNINGEN.

Källa: Utbildningsstyrelsen. Förfrågan om finskundervisningen i årskurserna 1-9 i de svenskspråkiga skolorna 2018.

Svaren är i linje med resultaten från NCU:s utvärdering i finska där de flesta lärarna uppgav att de aldrig använder sig av europeiska referensramens nivåskalor i undervisningen i finska. En av slutsatserna i utvärderingen var att det absolut behövs fortbildning för klasslärarna i användningen och tillämpningen av nivåskalan i undervisningen och nästan alla lärare uppgav att de inte har fått någon sådan fortbildning. (Åkerlund m.fl. 2019)

7 VAD ANSER REKTORERNA OM UNDERVISNINGEN I FINSKA?

Enkäten besvarades av totalt 107 rektorer, varav 69 var rektorer i årskurserna 1–6 (64 %), 17 var rektorer i årskurserna 7–9 (16 %) och 21 var rektorer i årskurserna 1–9 (20 %).

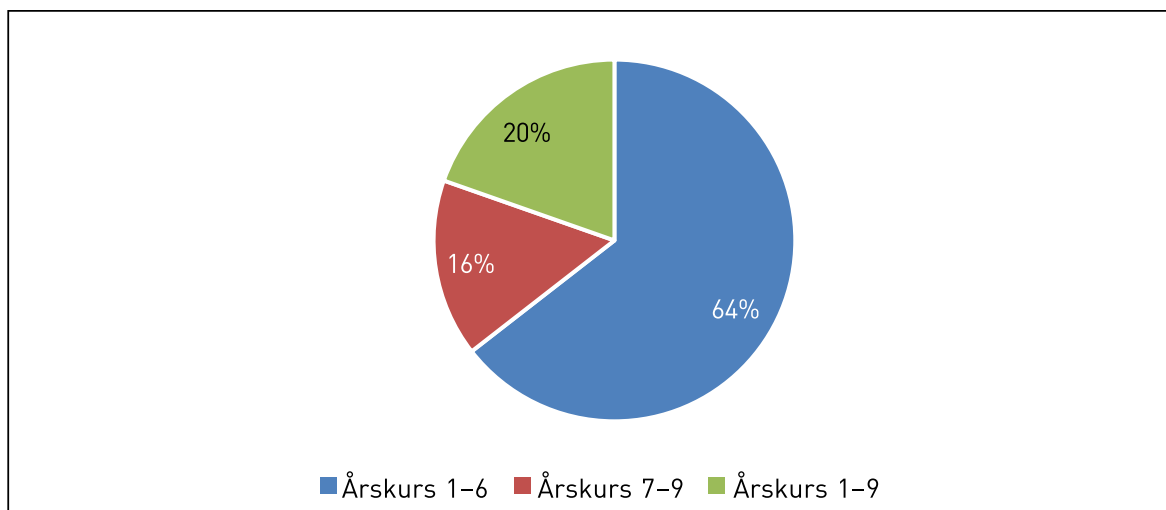

DIAGRAM 18: DE REKTORER SOM SVARADE PÅ ENKÄTEN OM FINSKUNDERVISNINGEN ÅR 2018 ENLIGT TYP AV SKOLA.

Källa: Utbildningsstyrelsen. Förfrågan om finskundervisningen i årskurserna 1–9 i de svenskspråkiga skolorna 2018.

Om man utgår från det totala antalet svenskspråkiga skolor i landet med undervisning i årskurserna 1–9 omfattas omkring 49 procent av skolorna av rektorernas svar (totalt 218 skolor exklusive Åland år 2018). Svaren i enkäten representerar omkring 43 procent av skolorna med årskurserna 1–6, 74 procent av skolorna med årskurserna 7–9 och slutligen 60 procent av skolorna med årskurserna 1–9. Enkäten skickades till 218 skolor varav 44 procent fanns i Österbotten, 44 procent i Nyland, 9 procent i Egentliga Finland och knappt 4 procent i övriga regioner (se även kapitel 5 om kartläggningens genomförande). Svarens regionala fördelningen var följande: 54 rektorer svarade i Österbotten (50 %), 36 i Nyland (34 %), 10 i Egentliga Finland (9 %) och 7 i övriga regioner (7 %).

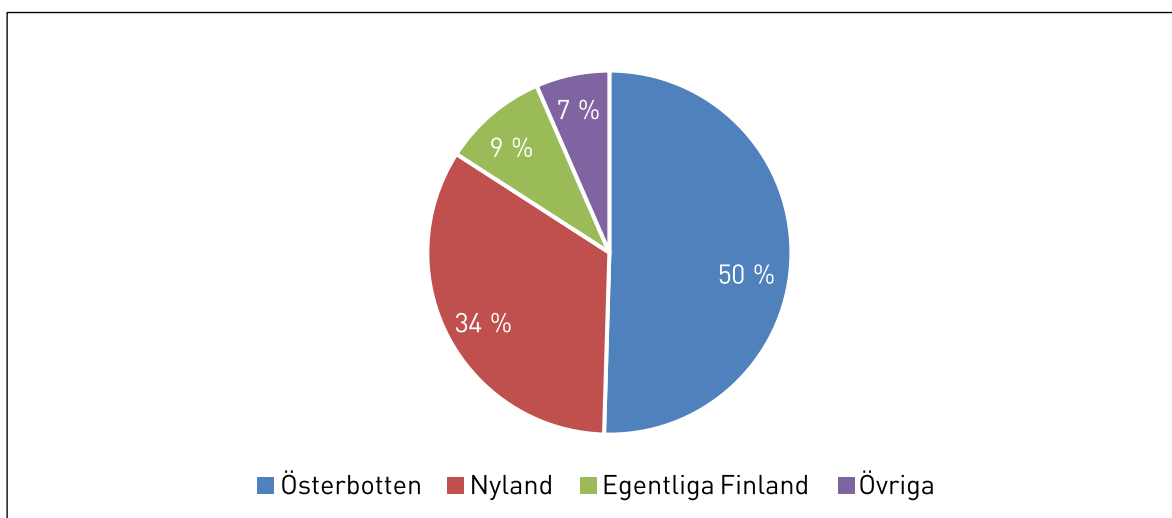

DIAGRAM 19: DE REKTORER SOM SVARADE PÅ ENKÄTEN OM FINSKUNDERVISNINGEN ÅR 2018 ENLIGT REGION.

Källa: Utbildningsstyrelsen. Förfrågan om finskundervisningen i årskurserna 1–9 i de svenskspråkiga skolorna 2018.

7.1 Verksamhet som stödjer finskan

Omkring 40 procent av rektorerna uppgav att det i skolan ordnas någon form av finska klubbar, språkbad, språkduschar eller annan verksamhet som på olika sätt stödjer finskan. Det som framförallt lyftes fram av rektorerna i enkäten är den verksamhet som består av klubbar, som fokuserar på muntlig kommunikation och riktar sig till framförallt årskurserna 1–2. Andra exempel på verksamhet är elevutbyte och annan form av samarbete i praktiska ämnen med en finsk skola i närheten samt finska som tillval för äldre elever både som mera traditionell språkundervisning och som till exempel idrott på finska. Förutom att finska ibland integreras i alla ämnen som en del av den språkstimulerande verksamheten så förekommer också olika former av samarbete med till exempel medborgarinstitutet på orten eller Hem och skola-föreningen.

Majoriteten av rektorerna (ca 60 %) uppgav att skolan inte har någon verksamhet utöver den ordinarie undervisningen till stöd för finskundervisningen. Ibland är orsaken till att ingen extra verksamhet ordnas att man har gjort till exempel olika försök att ordna klubbar men inte lyckats på grund av att det inte har funnits resurser, dragare, och/eller intresserade deltagare. Ibland är orsaken att man i kommunen/staden inte har klubbar överhuvudtaget eller att man är mån om att extra satsningar ska nå alla elever. Det är ofta ett aktivt val att i stället satsa mera resurser på den ordinarie finskundervisningen. I alla skolor har man inte uppfattat att det finns ett behov av klubbar i finska, utan ordnar i stället klubbar i andra ämnen som till exempel i svenska. I en del skolor har klubbarna fallit bort i och med att man numera inleder undervisningen i finska redan i årskurs 1.

Också i utvärderingen som gjordes av NCU år 2018 framkom att utbildningsanordnarna utöver årsveckotimmarna satsar på andra åtgärder för att stödja finskan som till exempel lekfinska och språkduschar. Majoriteten av de svenskspråkiga utbildningsanordnarna (62 %) ordnar undervisningen i finska enligt minimiantalet årsveckotimmar i årskurs 6 och det är endast enskilda kommuner och privata utbildningsanordnare som har valt att satsa mera

årsveckotimmar på finskan. Det finns också kommuner som inte satsar på extra timmar i finskundervisningen trots att det är en kommun med relativt hög svenskhetsgrad (50–80 %), det vill säga en kommun där eleverna inte lika naturligt kommer i kontakt med finskan i sin vardag. (Hellgren m.fl. 2019)

7.2 Undervisning i A-finska och modersmålsinriktad finska

I rektorernas svar framkom att undervisningen i modersmålsinriktad finska i en del skolor ordnas redan från årskurs 1, men att det blir vanligare i årskurs 3 och årskurs 4 då omkring hälften av skolorna erbjuder mofi. Av alla rektorer för skolor med undervisning i årskurserna 1–6 uppgav 12 procent att de hade undervisning i mofi i årskurs 1 läsåret 2017–2018 (61 % hade A1-finska), motsvarande andel för årskurs 2 var 21 procent (76 % hade A1-finska). I årskurs 3 hade 42 procent mofi (90 % hade A1-finska), 50 procent i årskurs 4 och i årskurserna 5–6 var andelen uppe i 52–53 procent. Med andra ord ordnas inte undervisning i modersmålsinriktad finska i ungefär hälften av skolorna (1–6). Bara i ett fåtal skolor var mofin så kallad A2-mofi.

I Österbotten erbjöds mofi redan från årskurs 1 i 6 procent av skolorna och i Nyland i 21 procent av skolorna. I Österbotten var det endast omkring 30 procent av skolorna som erbjöd mofi i årskurserna 4–6, medan det i Nyland var omkring 80 procent av skolorna. Däremot verkar det som om en större andel av skolorna i Österbotten erbjöd A1-finska redan i årskurs 1 år 2018 (78 % i Österbotten och 46 % i Nyland). Det här är naturligtvis skillnader som inte kommer att vara aktuella på samma sätt efter de ändringar och kompletteringar till läroplansgrunderna som togs i bruk 2020 (ett utökat timantal inom den grundläggande utbildningen).

Samtidigt som nästan alla rektorer som svarade på enkäten uppgav att de hade undervisning i A1-finska i årskurserna 7–9 läsåret 2017–2018, svarade omkring 82 procent av rektorerna att de hade mofi-undervisning i skolan (33 skolor av totalt 40). Mofi ordnades i 95 procent av 7–9-skolorna i Nyland och i 64 procent av 7–9-skolorna i Österbotten.

I de skolor (1–9) som *inte* ordnade undervisning i mofi uppgav de flesta att det berodde på resursbrist. Andra orsaker som rektorerna uppgav var att det egentligen inte finns något behov eftersom det inte finns tvåspråkiga elever i skolan eller eftersom ingen har frågat efter sådan undervisning. Ofta framkom det också i svaren att det visserligen finns tvåspråkiga elever i skolan, men att de är för få för att få ihop till någon egentlig undervisningsgrupp – bara några få elever och dessutom ibland fördelade på många årskurser. I en del skolor har man ordnat undervisningen för de tvåspråkiga eleverna till exempel i samarbete med andra skolor. Också om man i en del skolor inte har egentlig mofi-undervisning så använder man ändå ibland till exempel undervisningsmaterial som är ämnat för modersmålsinriktad finska för en del av eleverna. Genom att differentiera undervisningen inom grupperna försöker man möta de behov som finns på olika sätt. Detta framkom även i lärarnas svar.

I den utvärdering som gjordes av NCU år 2018 lyftes också utmaningarna med finskundervisningen fram, och explicit undervisningen i modersmålsinriktad finska. Enligt resultaten i utvärderingen ordnar 24 procent av anordnarna inte mofi-undervisning och 20 procent bara i någon eller några skolor. Detta i sin tur innebär att det framför allt i mycket svenskspråkiga regioner, där det endast finns enstaka elever som borde följa mofi-lärokursen, kan uppstå

situationer där mofi-lärokursen skulle vara den mest ändamålsenliga för en elev men skolan endast erbjuder den vanliga A-lärokursen. Samtidigt tyder utvärderingen på att det också i regioner som är ganska två- eller finskspråkiga (lägre svenskhetsgrad) finns kommuner som inte ordnar mofi-undervisning. (Hellgren m.fl. 2019)

I enkäten om finskundervisningen svarade rektorerna på frågan om hurdana undervisningsgrupper det finns inom mofi-undervisningen i skolorna och av svaren framkom att det är relativt vanligt med egna undervisningsgrupper för mofi – 34 procent av de rektorer som svarade på enkäten valde det här alternativet (36 rektorer av 107). Ganska vanligt är det också att mofi undervisas i enkel klass, det vill säga att alla elever är från samma årskurs (29 % av svaren). Rektorerna kunde välja flera alternativ eftersom mofi-undervisningen i många skolor ordnas på olika sätt från situation till situation, beroende på bland annat årskurs och år.

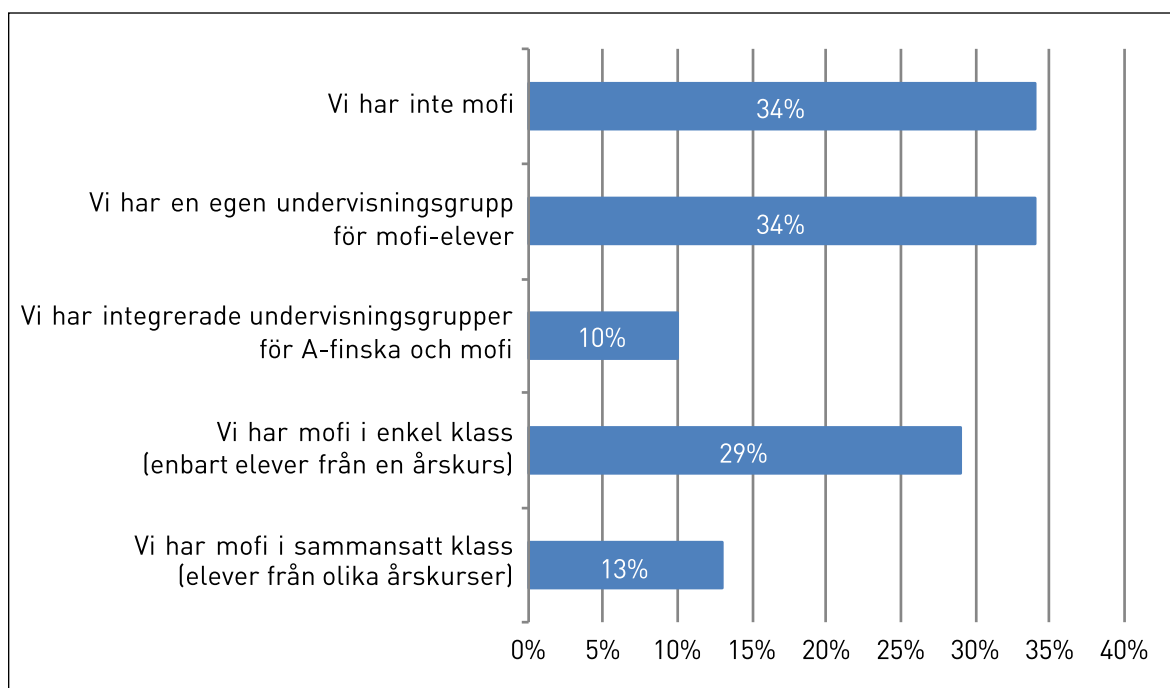

DIAGRAM 20: REKTORERNA TOG STÄLLNING TILL PÅSTÅENDET: HURDANA UNDERVISNINGSGRUPPER HAR NI INOM MOFI-UNDERVISNINGEN?

Källa: Utbildningsstyrelsen. Förfrågan om finskundervisningen i årskurserna 1–9 i de svenskspråkiga skolorna 2018.

7.3 Indelning i A-finska och modersmålsinriktad finska

När rektorerna svarade på frågan om indelningen av elever i de olika lärokurserna, A-finska och mofi, framkom att föräldrarna har en viktig roll då man gör ett beslut om vilken lärokurs en elev ska gå. Rektorerna kunde välja flera av alternativen och det alternativ som valdes av flest rektorer var *i samråd mellan lärare, föräldrar/vårdnadshavare och elev* – 41 procent av de 107 rektorer som svarade på enkäten lyfte fram det här som en viktig del av beslutet. Alternativen *enligt en helhetsbedömning av elevens kunskaper i finska* och *enligt elevens hemspråk* nämndes vardera av 28 procent av rektorerna.

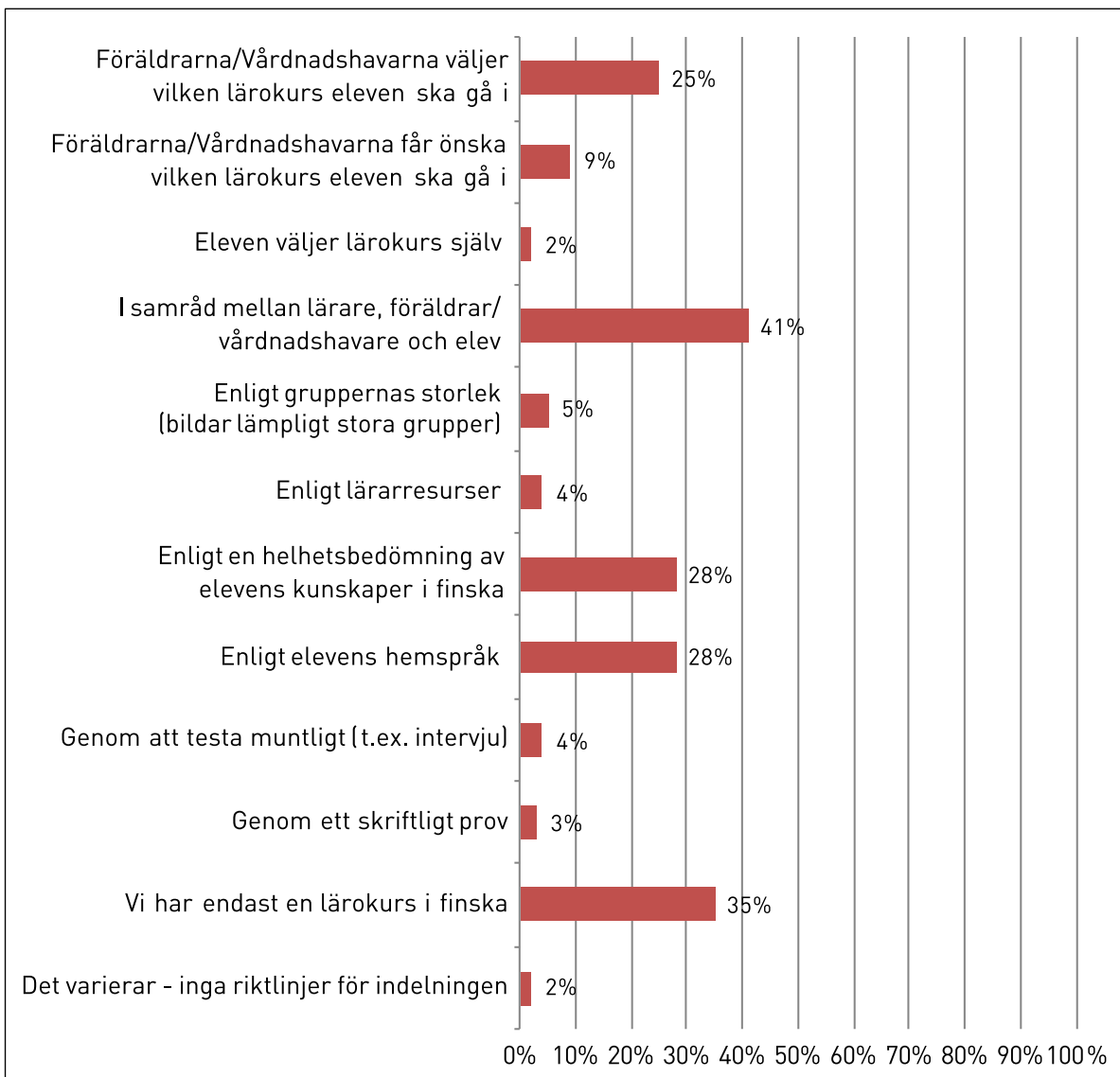

DIAGRAM 21: REKTORERNA TOG STÄLLNING TILL PÅSTÅENDET: HUR DELAR NI IN ELEVERNA ENLIGT LÄROKURSERNA I FINSKA (A-FINSKA/MOFI)?

Källa: Utbildningsstyrelsen. Förfrågan om finskundervisningen i årskurserna 1–9 i de svenskspråkiga skolorna 2018.

7.4 Undervisning i B1-finska

I årskurserna 7–9 uppgav 38 procent av rektorerna som svarade på enkäten att undervisning i B1-finska ordnas. I antal motsvarar det här 15 skolor av 38, vilket överensstämmer med statistiken i utbildningsförvaltningens statistiktjänst Vipunen (se bilaga 2). Både enligt enkäten och enligt den officiella statistiken var ungefär hälften av skolorna som erbjöd B1-finska i Nyland och hälften i Österbotten år 2018. De överlägset vanligaste orsakerna till att en elev läser B1-lärokursen i finska, enligt enkätsvaren, är att han eller hon har bott utomlands eller att varken svenska eller finska är hemspråk för eleven. Frågan besvarades endast av de rektorer som hade B1-finska i skolan och flera alternativa svar kunde väljas.

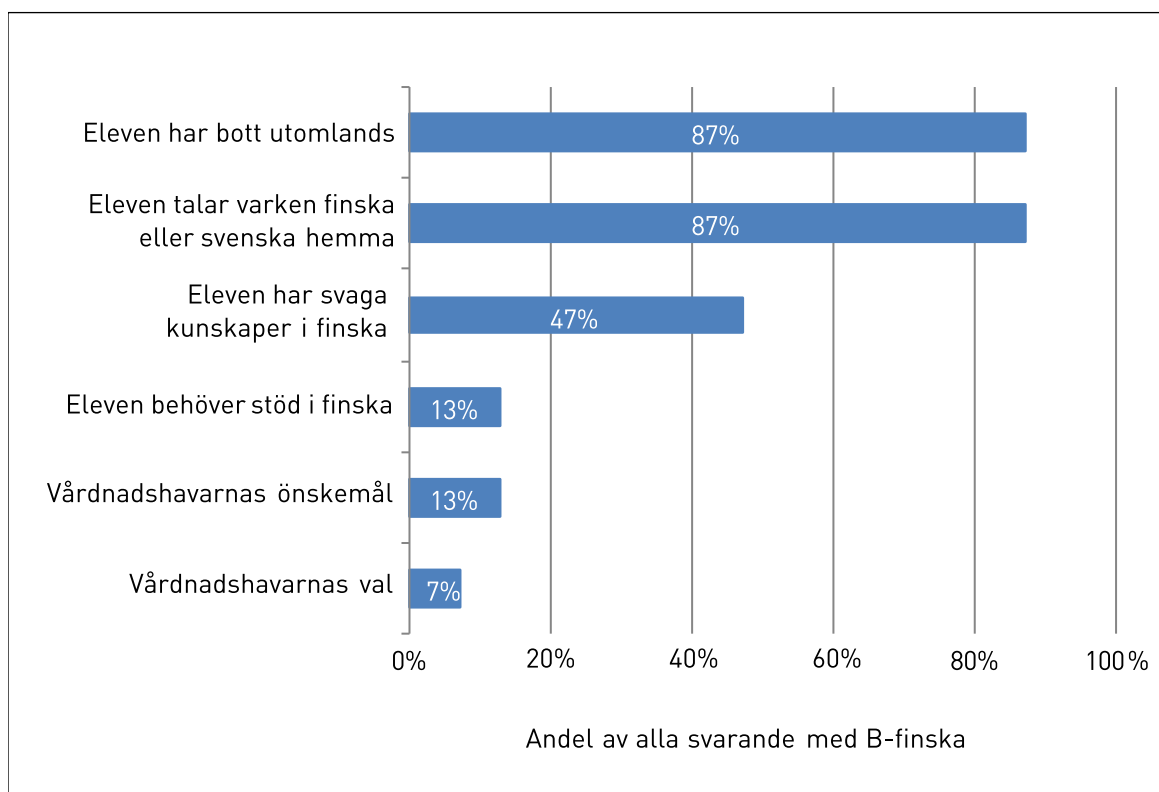

DIAGRAM 22: REKTORERNA TOG STÄLLNING TILL PÅSTÅENDET: VAD INVERKAR PÅ OM ELEVEN LÄSER B1-FINSKA?

Källa: Utbildningsstyrelsen. Förfrågan om finskundervisningen i årskurserna 1-9 i de svenskspråkiga skolorna 2018.

I rektorernas svar om hur B1-finskan ordnas i praktiken framkom att det inte alltid finns rutiner och fastslagna arbetssätt för hur man går till väga, eftersom intresset för och behovet av B1-finska varierar ganska mycket från elev till elev och från år till år. Flera rektorer svarade att eleverna bildar en egen grupp som har undervisning parallellt med A-finska/mofi. Vanligt är att undervisningen sker årskursvis men också sammanslagna grupper med elever från olika årskurser förekommer. I en del svar framkom att eleverna delvis är integrerade i A-finska och att de delvis har en egen liten grupp. Som lärare för de elever som har B1-finska nämns förutom ämneslärare i finska också resurslärare och speciallärare.

De utmaningar som rektorerna ser med undervisningen i B1-finska har delvis att göra med resursfördelningen och -bristen, men delvis också med att elevernas språkbakgrund är så varierande. På grund av brister i de grundläggande språkkunskaperna i svenska och/eller finska kan det ibland vara svårt också med B1-finskan. Att klara av B1-finskan i årskurs 9 och få ett slutbetyg är, enligt rektorerna, ingen självklarhet.

7.5 Uppföljning av indelningen i lärokurser

Rektorerna tillfrågades om elevernas indelning i olika lärokurser (A-finska, mofi och B1-finska) följs upp, om de omprövas och i sådana fall hur ofta. En av fem rektorer uppgav att det aldrig görs någon uppföljning eller omprövning och lika många uppgav att det görs en gång per läsår. Det som är ganska tydligt utgående från svaren i enkäten är att det inte är så vanligt att uppföljningen och omprövningen är systematiserad och att det finns fastslagna principer eller tillvägagångssätt.

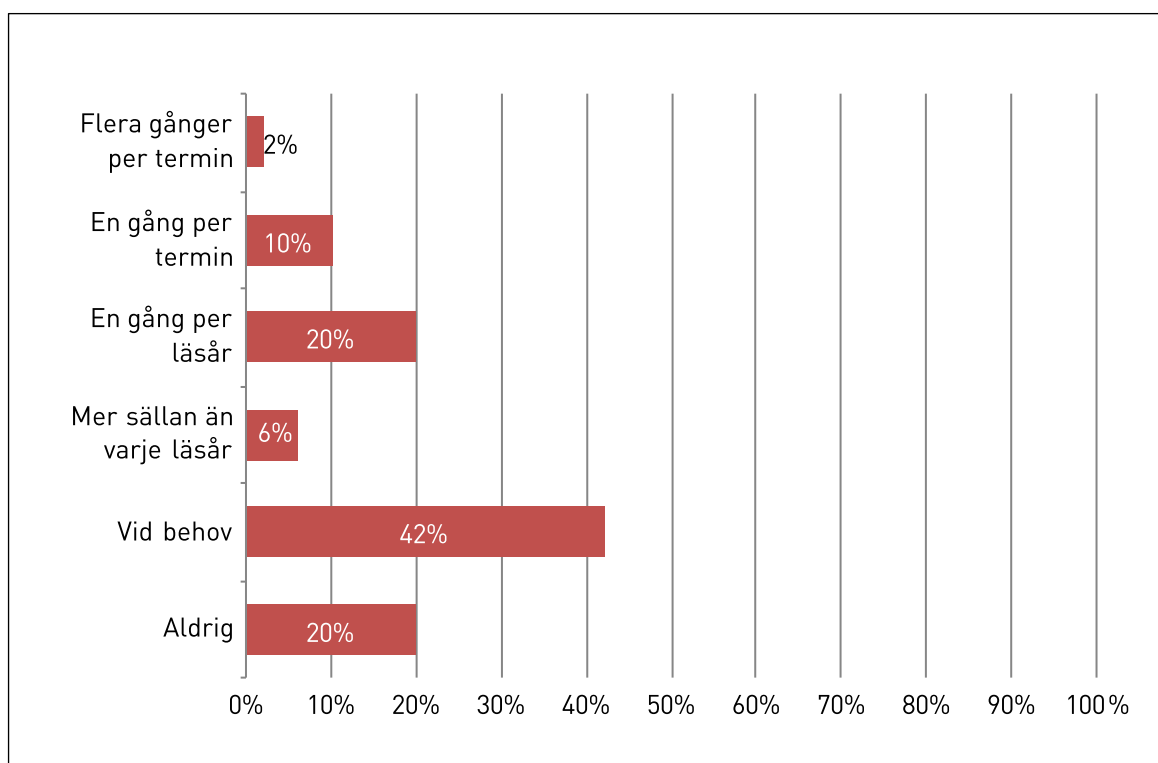

DIAGRAM 23: REKTORERNA TOG STÄLLNING TILL PÅSTÅENDET: HUR OFTA OMRÖVAS OCH FÖLJS ELEVERNAS INDELNING I DE OLIKA LÄROKURSERNA UPP?

Källa: Utbildningsstyrelsen. Förfrågan om finskundervisningen i årskurserna 1–9 i de svenskspråkiga skolorna 2018.

Drygt 40 procent av rektorerna uppgav att uppföljning och omprövning sker vid behov och deras svar kan i korthet sammanfattas i följande punkter:

- Kontinuerlig utvärdering av behov i samråd med finsklärare och speciallärare.
- Om eleven, läraren eller vårdnadshavarna anser att eleven borde byta grupp diskuteras saken.
- Beslutet görs alltid mångprofessionellt tillsammans med eleven och vårdnadshavarna.
- Om en elev inte klarar sig / trivs i gruppen diskuterar man sig fram till en annan lösning.
- Ibland önskar eleven byta under pågående läsår och då diskuterar man även med vårdnadshavarna.
- Ibland väljer elever/familjer fel och gruppen behöver då bytas.
- Då elever integreras från förberedande undervisning.
- Enligt kunskaper, förmåga och bedömning av helhetsbehovet kan eleven byta finskagrupp.

- Årligen och efter resultat i klass och förhör. Läraren utvärderar elevernas framgång regelbundet som en del av undervisningen.
- Om en elev inte uppnår målen omprövas gruppindelningen. Enligt elevens färdigheter/svårigheter.
- Om det visar sig att mofi-eleven har stora svårigheter att lära sig finska eller för att avlasta av annan orsak.
- Om eleven har för svaga kunskaper i mofi flyttas hen till vanlig finska.

ETT URVAL AV REKTORERNAS ALLMÄNNA KOMMENTARER OM LÄROKURSERNA I FINSKA

”Eftersom finskan i kommunen är stark har vi valt att börja med engelska som A1 språk.”

”Satsat på att inleda i åk 1 för att göra trösklarna så låga som möjligt för språket i inledningen. Ökat timantal i åk 5–6 ger mera tid att jobba och mera regelbundenhet. Inom kommunen finns särskilt uppgjorda riktlinjer för finskan som bilaga till läroplanen.”

”Finskan svår i xx, därav används valfri timme för muntlig kommunikation i finska.”

”Vi anser att i xx behöver eleverna satsa på svenskan före finskan inleds.”

”I lägre åldrar har ännu barnen kvar den naturliga nyfikenheten för språk så därför är det lägligt att börja senast i skolan.”

”Det är bra att börja i tid”

”Kommunens riktlinjer, en bra medveten satsning på undervisningen i finska.”

8 VAD ANSER UTBILDNINGSANORDNARNA OM UNDERVISNINGEN I FINSKA?

De interna diskussioner som anordnare av svenskspråkig allmänbildande utbildning förde till exempel i ledningsteamerna i kommunerna och den enkät som besvarades av bildningsdirektörerna har sammanställts till en helhet. Bland annat följande områden och frågor lyftes fram med tanke på undervisningen i finska (se bakgrund i kapitel 5).

I diskussionerna framhöll anordnarna på ett allmänt plan vikten av att lära sig språk och utveckla den allmänna språkkompetensen samt betydelsen av den modersmålsinriktade finskundervisningen i skolor med tvåspråkiga elever – allt för att finskan och svenskan ska stödja varandra optimalt. Nästan alla bildningsdirektörer som deltog i enkäten uppgav att mofi ordnas i en eller flera skolor i kommunen. I enkäten fick bildningsdirektörerna ta ställning till om de anser att kunskapskraven i mofi är på för låg nivå, på lämplig nivå eller på för hög nivå. Ingen av de svarande tyckte att kravnivån är på för hög nivå, medan några ansåg att den är på för låg nivå (både i årskurs 6 och i årskurs 9). Majoriteten var av åsikten att kunskapskraven i mofi är på en lämplig nivå.

8.1 Attityder och attitydpåverkan

En stor del av utbildningsanordnarna lyfte i sina interna diskussioner fram attityderna till finska och attitydpåverkan som viktiga frågor. I en stor del av kommunerna har man vidtagit åtgärder för att göra finskan attraktiv och för att eleverna ska lära sig språket, medan man i andra skolor igen får jobba med att göra svenskan attraktiv. Motivationen bland eleverna är inte alltid så bra, speciellt bland de helt svenskspråkiga eleverna, eftersom de inte alltid inser nyttan av att lära sig språket.

Man kan i många fall se en klar tudelning bland eleverna i fråga om attityden till språket och därmed också motivationen att lära sig språket. Attityderna har i en del fall blivit bättre genom att finskans andel i vardagen har ökat till exempel genom att finsklärarna talar endast finska med eleverna (också på rasten) och överhuvudtaget tack vare mera muntliga övningar också på lektionerna. Andra exempel är att också andra lärare använder sig av material på finska, bland annat filmer och instruktioner, och att också andra läroämnen (t.ex. praktiska ämnen) undervisas på finska. Att olika samarbetsprojekt mellan finsk och svensk småbarnspedagogisk verksamhet och skola, tandemkurser och vänklasser påverkar attityderna positivt finns det också exempel på i kommunerna. Genom nya sätt att tänka och flexibla undervisningsarrangemang stöds elevernas intresse och vilja att lära sig finska.

Attitydpåverkan är ett långsiktigt arbete och det kan till exempel handla om att inleda undervisningen i finska tidigare, att stödja utvecklingen av ett större ordförråd redan från årskurserna 1–6 samt att erbjuda språkduchar i de lägre årskurserna och korta tillvalskurser i praktisk finska. Andra exempel är olika kvällsaktiviteter på finska och attitydpåverkan via föräldrarna. Att eleverna ges många möjligheter att öva praktisk finska inverkar positivt på attityderna och motivationen. Flera utbildningsanordnare lyfte också fram behovet av att kunna motivera eleverna och de studerande på längre sikt, till exempel att skriva finska i studentexamen. De förslag som framkom var bland annat att det borde ge

extra bonus då man söker vidare till högskolestudier om det andra inhemska språket ingår i studentexamen och att A-finska kunde stärkas genom att ge större tyngd för examen i långa språk.

8.2 Heterogena grupper

Utbildningsanordnarna lyfte också fram de heterogena grupperna i finskan i sina interna diskussioner och i flera kommentarer framkom att det känns oklart hur eleverna ska delas in i mofi/A-finska. Medan undervisningen i finska delas i mofi-lärokurs och A-lärokurs så påpekade utbildningsanordnarna att det bland eleverna finns åtminstone en tredelning: de som behärskar tal- och skriftspråk, de som behärskar tal- men inte skriftspråk och de som är helt nybörjare. Samtidigt som en del framhöll att variationen inom speciellt A-finskan är problematisk, så påpekade andra att tvåspråkiga elever inte alltid är helt tvåspråkiga.

De heterogena grupperna innebär stora utmaningar för lärarna och flera utbildningsanordnare betonade de stora skillnaderna i lärarnas kompetens att undervisa finska och utmaningarna med att undervisa i heterogena grupper. Många utbildningsanordnare framhöll speciellt att det är utmanande för finsklärarna att undervisa mofi på den nivå som elevernas språkkunskaper kräver.

8.3 Timfördelningen, läroplansgrunderna och språkstigen

Flera utbildningsanordnare efterlyste att språkprogrammet i sin helhet borde ses över och göras mer flexibelt. Flexibilitet efterlystes bland annat när det kommer till möjligheterna att inleda studier i finska tidigare eller senare och också när det kommer till vilken lärokurs man kan välja. De förslag som här bland annat kom fram är att

- det andra inhemska språket borde ha egna timmar i timfördelningen fristående från andra främmande språk.
- det borde vara möjligt att studera enligt lärokursen finska som modersmål (äidinkieli) i stället för mofi.
- kravnivån i läroplanen både för mofi och A-finska borde granskas så att de är på rätt nivå.
- de som studerat A-finska och mofi borde ha olika prov i studentskrivningarna.
- examen i långa språk borde ges större tyngd.
- bedömningen i finska borde göras mera jämlig.

9 UNDERVISNINGEN I FINSKA I ÅRSKURSERNA 1-2

För analysen av svaren på frågorna som berör undervisningen i finska i årskurserna 1-2 är det relevant att poängtera att sedan förfrågan sändes ut 2018 har nationella åtgärder som berör tidig språkundervisning gjorts. Som ett resultat av utredningen om Finlands språkreserv och spetsprojektet med språk (se kapitel 1) har en ändring i förordningen och timfördelning för den grundläggande utbildningen gjorts. Från och med 1.1.2020 inleder alla elever A1-språket i årskurs 1, vilket i nästan alla svenskspråkiga skolor innebär det andra inhemska språket finska.

Klasslärarna är enligt svaren i enkäten genomgående positivt inställda till tidigareläggning av finskan, och i allmänhet till tidig språkundervisning. Många nämnde också att de redan har undervisning i finska i årskurs 1 och/eller årskurs 2, i många kommuner som lekfinska. I flera svar poängterades även att finskan med fördel kunde tas in ännu tidigare till exempel i förskolan.

De faktorer som lärarna upplever som mest utmanande inom undervisningen i årskurserna 1-2 är timfördelningen, elevernas språkbakgrund och undervisningsmaterialet, men även till en del frågor i anknytning till undervisningsmetoder och arbetssätt. En del lärare ansåg att en årsveckotimme inte erbjuder tillräckligt med tid för en ändamålsenlig undervisning i årskurserna 1-2, åtminstone inte om undervisningen sker endast en gång i veckan. I stället för en undervisningstimme i veckan ansåg lärarna att undervisningen är mera ändamålsenlig om den ordnas mera som språkduschverksamhet och som oftare återkommande, kortare undervisningsstunder samt även integrerad i den övriga verksamheten.

Enligt lärarnas svar är det viktigt att undervisningen i årskurserna 1-2 är inriktad på muntliga övningar som spel, lek och sång för att motivera eleverna, och för att skapa en uppmuntrande och positiv inställning till att lära sig språket. Lärarna ansåg också att det är centralt att eleverna till exempel utvecklar ordförrådet. Samtidigt uttryckte lärarna ett behov av mer och bättre läromedel och övrigt undervisningsmaterial, främst för att kunna närma sig språket på elevernas olika nivåer. Många framförde åsikter om att det borde finnas resurser för att dela in eleverna i undervisningsgrupper enligt deras språkliga bakgrund så att de enspråkigt svenska eleverna inte är i samma grupp som de elever som redan kan finska.

”Att få någon kontinuitet i finskan då vi bara har en åvt. Skulle vara intressant att jobba mera temabundet.”

”Vi har inget färdigt material. Vi har en sammansatt klass 1-2 och eleverna har helt olika färdigheter i läsning och skrivning.”

”Det är rätt så utmanande att undervisa finska i en sammansatt åk 1-2 där nivån varierar från elever som knappt har hört någon finska alls, till helt tvåspråkiga elever. Jag är dock positivt inställd till den tidigarelagda finskan.”

Även till *rektorerna* ställdes frågor som gällde tidigareläggandet av finska. I en stor del av skolorna har finska varit en del av undervisningen i årskurserna 1 och 2 redan en längre tid och i många skolor har man kallat den här verksamheten för lekfinska. I ungefär en tredjedel av skolorna har man valt att tidigarelägga undervisningen i finska i och med att de nya läroplansgrunderna från 2014 togs i bruk hösten 2016. Omkring 40 procent av rektorerna för årskurserna 1–6 uppgav att lekfinska eller motsvarande verksamhet förekom i skolan också före de nya läroplansgrunderna togs i bruk, medan 27 procent av rektorerna svarade att en tidigareläggning av finskan inte ännu hade skett år 2018.

I Nyland uppgav nästan 70 procent av rektorerna i årskurserna 1–6 att de har tidigarelagt finskan sedan de nya läroplansgrunderna togs i bruk och 20 procent uppgav att de har haft lekfinska eller liknande sedan tidigare. Resterande 10 procent uppgav att de inte har tidigarelagt finskan och inte har haft lekfinska sedan tidigare. I Österbotten var det 13 procent som uppgav att de har tidigarelagt finskan i och med de nya läroplansgrunderna, medan nästan 60 procent av rektorerna uppgav att de har haft till exempel lekfinska sedan tidigare. Alternativet med ingen tidigareläggning av finskan och ingen lekfinska sedan tidigare valdes av 28 procent av rektorerna i Österbotten.

Det finns många olika orsaker till att man i kommunerna och skolorna har tidigarelagt undervisningen eller haft lekfinska i de svenskspråkiga skolorna i många fall redan i många år. En stor del av rektorerna lyfte fram hur viktigt det är att eleverna kommer i kontakt med finska så tidigt som möjligt, speciellt på orter där finska annars inte alltid finns naturligt i vardagen. Genom att inleda undervisningen så tidigt som möjligt hoppas man sänka tröskeln för ämnet och väcka ett intresse i ett tidigt skede – allt för att påverka attityderna i en positiv riktning. Andra rektorer igen lyfte fram betydelsen av att eleverna tidigt inleder studierna i finska, eftersom eleverna dagligen behöver finskan i regionen och på den egna hemorten – eleverna kan i en del fall ha svaga kunskaper i finska trots att omgivningen är mycket tvåspråkig eller till och med finskspråkig. Andra kommentarer som framkom var att man i skolan traditionellt har prioriterat att inleda undervisningen i språk tidigt eller att tidigareläggningen endast beror på ett politiskt beslut och att alla skolor i kommunen ska följa samma riktlinjer.

”All forskning stöder en tidig språkinläring.”

”Eftersom skolan verkar i en starkt finskspråkig region ger vi undervisning i finska redan i årskurs 2.”

”Kommunens riktlinjer, nu samma för alla skolor i kommunen”

”Ingen eller obefintlig kontakt med finskan i vardagen.”

Lekfinskan, som länge har haft en viktig roll och som speciellt lyftes fram i svaren från Österbotten, har många gånger fyllt samma funktion som den tidigareläggning som blivit vanligare efter ibruktagandet av läroplansgrunderna från 2014. Lekfinskan beskrivs ofta som ett sätt att mjuklanda i finskan, eftersom finskan upplevs som ett så viktigt ämne. En del av rektorerna uppgav att lekfinska har förekommit i skolan redan i åtminstone 20 år

medan andra berättade att språkduscherna eller språkklubbarna inleddes för 10-tals år sedan. Samtidigt finns det en del kommentarer som visar på att man i kommunerna inte riktigt har tyckt att det har varit tillräckligt med endast språkduschar och språkklubbar och att man därför i och med de nya läroplansgrunderna ville ge ett utbud som bättre motsvarar elevernas behov.

Den utvärdering av lärresultaten i finska som gjordes av NCU år 2018 visade genomgående på stora skillnader mellan skolor och då speciellt när det gäller kunskaperna i A-finska. Samtidigt framkom att de satsningar som gjorts i en del kommuner med bland annat tidigare lagd finska har lett till resultat framförallt i de muntliga uppgifterna. För bättre resultat bör skolor med svagare resultat stödjas och satsningar på barnens språkutveckling bör göras ännu tidigare. (Åkerlund m.fl. 2019)

I de skolor och regioner där man har inlett undervisningen i finska redan i årskurserna 1 och 2 har man samtidigt ställts inför frågan om hur man kan göra en bedömning av elevernas förkunskaper i språket. En stor del av rektorerna uppgav att *ingen bedömning görs* på förhand bland annat eftersom undervisningen inte kräver några förhandskunskaper, eftersom eleverna på orten vanligtvis inte har några förkunskaper i finska och/eller eftersom grupperna av olika orsaker är ganska homogena. Nästan lika vanligt var det att rektorerna uppgav att en indelning *görs enligt elevens hemspråk* – ibland innebär det här samtidigt att de elever som har stark finska i stället kan få förstärkt svenska eller språkdusch i svenska. I en del skolor *testar klassläraren förkunskaperna* till exempel genom muntlig kommunikation eller gör en bedömning under den första tiden i klassen. I andra skolor har man ett *samarbete med förskolan* i de här frågorna och också i *kontakter med vårdnadshavarna* tas frågan upp ibland. Svaren tyder på en stor variation i tillvägagångssätt och i många fall på att en systematik fattas.

”Alla är i samma grupp.”

”Väldigt varierande.”

”Vi frågar endast om man pratar regelbundet finska med barnen i hemmet.”

”Verbal bedömning.”

”I samråd med förskola och föräldrar.”

”Bedömningen görs under första läsåret”

Majoriteten av de rektorer som svarade (62 %) uppgav att det inte finns något samarbete med den småbarnspedagogiska verksamheten och förskolan när det gäller finskan eller att man inte visste om det finns, medan 38 procent svarade att ett samarbete finns. Samarbetet innebär enligt de svar som kom in bland annat gemensamma projekt samt träffar och fortbildningsdagar för lärarna inom småbarnspedagogiken och klasslärarna. Samarbetet mellan skolan, förskolan och småbarnspedagogiken kan också vara en naturlig

del av vardagen till exempel i situationer där alla barn och elever tillsammans tar del av kommunens/stadens finskspråkiga kultur- och sportutbud. Samarbetet mellan förskolan och årskurserna 1–2 innebär också i en del kommuner att språkduscharna och klubbarna i finska riktar sig till alla de här eleverna samtidigt. Därtill förekommer gemensam planering av verksamheten, gemensamt material och olika möjligheter att dela erfarenheter och idéer – i en del fall är förskolan och skolan verksamma i samma utrymnen och då är det här naturligtvis enklare att genomföra.

I de skolor där man inte har något samarbete kring finskan med förskolan och småbarnspedagogiken uppgav rektorerna framförallt att de inte uppfattar att det finns något behov, att det inte finns tid, att det bara inte har blivit av eller att de geografiskt ligger långt ifrån varandra. De gemensamma satsningarna har i stället ibland gällt andra teman eller läroämnen. I några fall konstaterade rektorerna att samarbetet bara inte fungerar överhuvudtaget, medan det också fanns svar som tyder på att en förändring är på kommande och att det finns konkreta planer för samarbete i framtiden.

Enligt svaren har en stor del av skolorna redan tidigare inlett undervisningen i finska i årskurserna 1 och 2. Samtidigt finns det också svar som tyder på att det i en del kommuner och skolor anses finnas ett större behov av att satsa de befintliga extra resurserna på skolspråket svenska, till exempel eftersom området är starkt finskspråkigt och eleverna är starka i finska. Att inleda engelskan i årskurs 1 anses i en del kommuner som viktigare och engelska är därför A1-språk i kommunen.

Förutom lärarna och rektorerna tillfrågades också *utbildningsanordnarna* i de tvåspråkiga kommunerna om tidigareläggningen av undervisningen i finska. Till utbildningsanordnarna ställdes frågor som gällde språkstigen i kommunen och då speciellt i förhållande till finskan och med utgångspunkt i den småbarnspedagogiska verksamheten. Av svaren framkom att det ofta inte har gjorts några extra satsningar på finskan inom småbarnspedagogiken och i de kommuner där extra satsningar har förekommit så handlar det främst om språkduschar och att man regelbundet använder språket i sånger och lekar med målsättningen att göra det intressant och därigenom påverka barnens attityder. Flera av de bildningsdirektörer som svarade på enkäten uppgav att situationen inom den egna kommunen är sådan att barnen har en starkare finska än svenska och att de upplever att utmaningen i många fall är att tidigt stödja svenskan tillräckligt.

Bildningsdirektörernas svar påverkades naturligtvis av att det blir aktuellt att tänka om hela språkstigen i och med att A1-språket inleds från och med årskurs 1. I svaren nämndes också många olika sätt – bland annat små undervisningsgrupper, lärarnas gemensamma planering över stadiegränserna och extra årsveckotimmar – som utöver tidigareläggningen används i skolorna för att systematiskt stödja språkutvecklingen i finska under elevernas hela språkstig från småbarnspedagogiken till årskurs 9. Därtill försöker man medvetet skapa en positiv attityd till finskan (se kapitel 8) och stödja finskan bland annat genom att B1-finska erbjuds från årskurs 6 och genom att öka resurserna för att kunna erbjuda modersmålsinriktad finska.

10 UTMANINGARNA OCH UTVECKLINGSBEHOVEN

10.1 Utmaningarna i modersmålsinriktad finska enligt lärarna

En av de största utmaningarna är enligt klasslärarna elevernas vardagsspråk/talspråk, medan ämneslärarna upplever elevernas bristande engagemang för läsning som den största utmaningen. Elevernas läs- och skrivsvårigheter och att eleverna är för få för att bilda en egen grupp är utmaningar som klasslärarna lyfte fram en aning mera än ämneslärarna och det sistnämnda kan naturligtvis bero på att skolor med årskurserna 1–6 till sin storlek oftast är mindre än skolor med årskurserna 7–9. Ämneslärarna i sin tur lyfte oftare än klasslärarna fram bristerna i teknik och apparatur samt att undervisningsgrupperna är för stora.

Det finns en del utmaningar i undervisningen i modersmålsinriktad finska som enligt enkäten är gemensamma för både klass- och ämneslärarna. Sådana utmaningar är till exempel elevernas skriftliga färdigheter och den stora variationen i elevernas språkbakgrund. I svaren framkom även utmaningar med att hitta material och texter som intresserar eleverna, brist på kollegialt samarbete och på möjligheter till fortbildning. Det här överensstämmer med den bild som gavs i utvärderingen av lärresultaten i finska (Åkerlund m.fl. 2019), där 80 procent av lärarna efterlyste fortbildning i läroämnet finska för att få tips och material och lära sig nya metoder. De här utmaningarna och många andra, liksom skillnaderna och likheterna i utmaningar beroende på årskurser, framgår av diagrammet nedan (diagram 24).

Glädjande är att det verkar finnas ett stöd i skolans ledning för finskundervisningen, att eventuella negativa attityder till finskan inte påverkar i alltför hög grad och att finskan uppfattas som ett viktigt språk i skolorna.

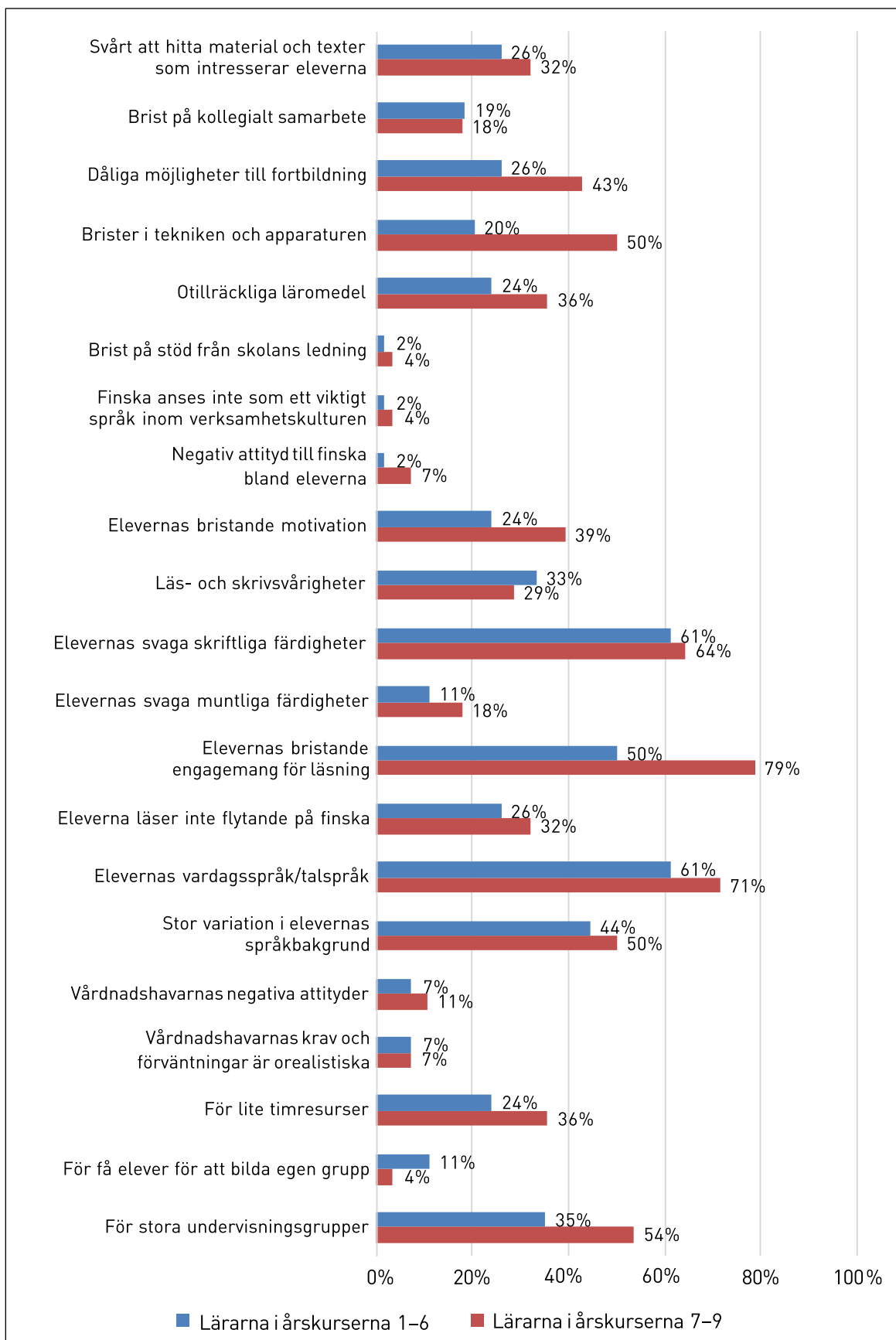

DIAGRAM 24: ANDEL AV MOFI-LÄRARNA SOM I HÖG GRAD ELLER I GANSKA HÖG GRAD ANSER ATT FÖLJANDE UTMANINGAR FINNS I UNDERVISNINGEN.

Källa: Utbildningsstyrelsen. Förfrågan om finskundervisningen i årskurserna 1-9 i de svenskspråkiga skolorna 2018.

”Högre timresurs skulle ge möjligheter att dela grupper ibland.” (Lärare i årskurserna 1–6)

”Att hitta ett läromedel med ett varierande och intresselockande innehåll. Ett bra mofi-material med alla läroplanens delar som kompletteras med ett digitalt material.” (Lärare i årskurserna 1–6)

”I vissa skolor har vi sammansatta mofi-grupper (3/4) och (5/6) och i småskolor har vi sammansatta grupper (3/4) och (5/6) med både NyFi- och Mo/fi-elever. Det kräver en massa planering och varierande uppgifter. Jobbigt!” (Lärare i årskurserna 1–6)

”Intresset för ämnet är en utmaning. Främst är bristen på material och elevernas allt sämre kunskaper i läsning det som oroar mig. Eleverna har svårt att tolka till och med kortare texter, hittar inte centralt innehåll och oerhört svårt att memorera viktiga avsnitt. Funderar på att lägga om undervisningen så att det överhuvudtaget skulle läsas mera. [---]” (Lärare i årskurserna 7–9)

”Enligt den nya läroplanen har vi endast 2 årsveckotimmar på åk 7 och 8. [---] En del timmar faller också bort t.ex. på grund av temadagar, prov i andra ämnen och ledigheter. En del elever och vårdnadshavare tycker att det räcker med att man talar flytande vardagsfinska och inser inte att de skulle behöva ett ordförråd som är brett och djupt.” (Lärare i årskurserna 7–9)

10.2 Utmaningarna i modersmålsinriktad finska enligt rektorerna

Många rektorer verkar ganska nöjda med undervisningen i modersmålsinriktad finska. Men den överlägset största utmaningen är enligt rektorerna resursbristen i skolorna. Resursbristen omfattar både en brist på lärare och en ekonomisk resursbrist som blir speciellt tydlig om det bara är några elever som till exempel är i behov av mofi-undervisning. Många rektorer lyfte fram att det finns en obalans i gruppstorlekarna i skolan, samtidigt som det överhuvudtaget är svårt att hitta rätt nivå på undervisningen i finska och speciellt utmanande är det med sammansatta grupper.

Den svenskspråkiga miljön som skolan finns i och elevernas heterogena språkbakgrund är utmanande, liksom det att eleverna inte alltid har en så stark svenska. Dessutom nämnde rektorerna att elevernas attityder till finskan är utmanande och att de ofta har svårt med att producera skriven finska. Brist på läromedel kommenterades av många rektorer som en utmaning, men kommentarerna tyder också på att situationen på senare tid har förbättrats en aning.

10.3 Utmaningarna i finska enligt bildningsdirektörerna

De största utmaningarna som framkom i bildningsdirektörernas svar kan i korthet sammanfattas i följande punkter. Samtidigt sammanfattar de här punkterna även till stora delar lärarnas och rektorernas svar, eftersom de ofta sammanfaller:

- Brist på resurser.
- Svårt att bibehålla kvaliteten i både mofin och A-finskan.
- Svårt att höja nivån på undervisningen i finska.
- Svårt att få ihop till mofi-grupp och/eller A-finskagrupp varje år.
- Heterogena grupper.
- Svårigheter med att hålla kvar mofi-eleverna i mofin.
- Svårt att erbjuda meningsfull och inspirerande finska för tvåspråkiga elever.
- Elevernas svårigheter med skriftspråket och bristande intresse för läsning.
- Elevernas dåliga självförtroende i fråga om kunskaper i finska (A-finska).
- Elevernas negativa attityder till finskan och dåliga motivation.
- Svårt att hitta naturliga tillfällen att prata finska.
- Elever med svenska som andraspråk.
- Svenskan så svag att den kräver mycket extra resurser.
- Läromedelsutbudet.
- Uppfattningen om vad mofi är varierar mycket.
- Många olika utvecklingsprojekt inom andra områden som tävlar om resurser och satsningar.

10.4 Utvecklingsbehoven i den modersmålsinriktade finskan

Lärarna och rektorerna fick också en möjlighet att lyfta fram de viktigaste utvecklingsbehoven inom undervisningen i den modersmålsinriktade finskan och deras svar överensstämmer till en del med varandra. Lärarna och rektorerna är överens om att det behövs ändamålsenlig fortbildning för mofi-lärare och stöd för bedömningen. Däremot tycker rektorerna att det behövs mera samarbete mellan finsklärarna i skolan och framförallt mera lokalt samarbete mellan finsklärarna över stadiegränserna.

Rektorerna efterlyser också ändamålsenliga tryckta läromedel och handböcker, medan lärarna är mera intresserade av digitalt material. Dessutom tycker en stor del av lärarna att det finns ett behov av en digital materialbank för användningen av skönlitteratur (71 %) och många önskar sig tips om digitala resurser (64 %). Knappt en tredjedel av lärarna anser att det finns ett behov av ett eget studentexamensprov för modersmålsinriktad finska.

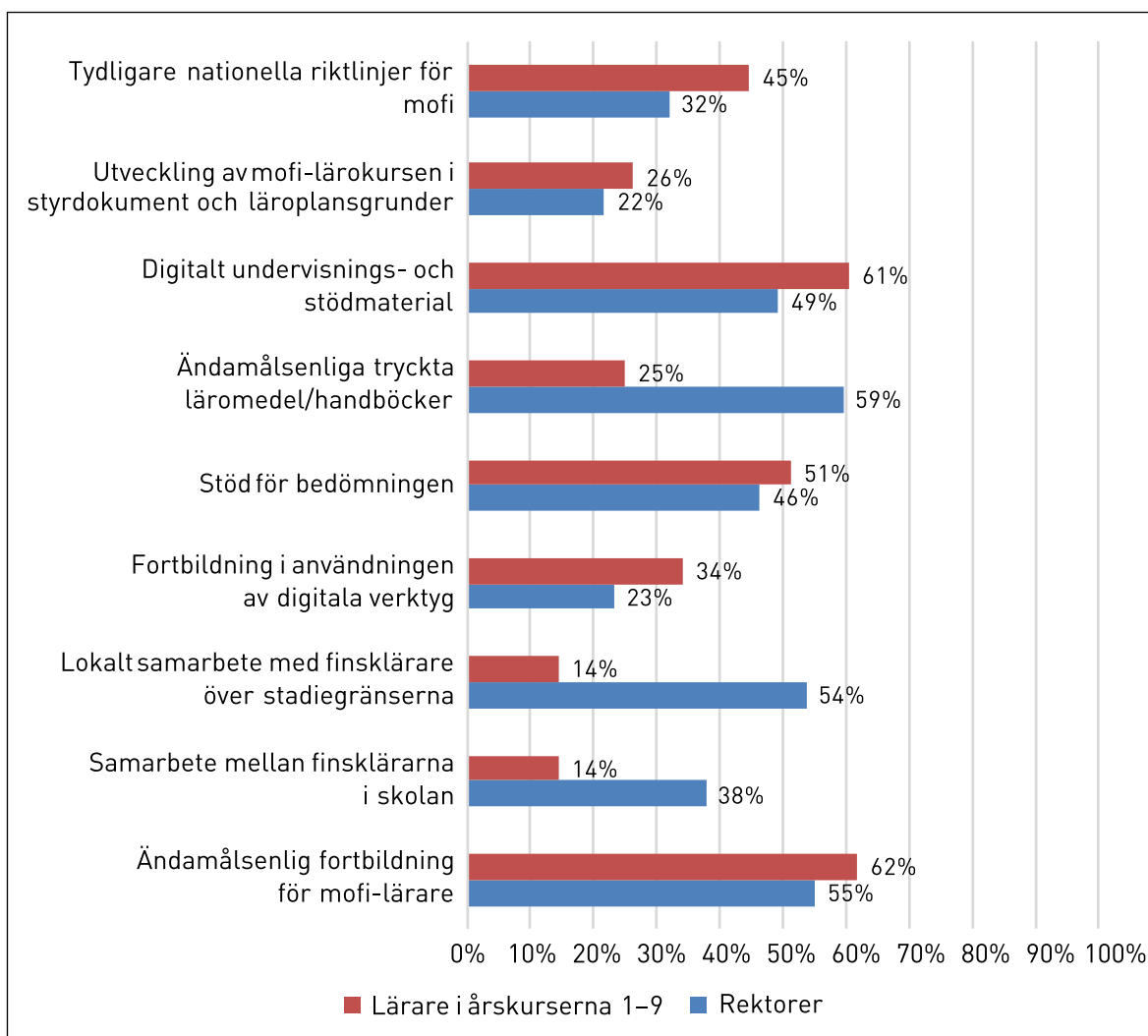

DIAGRAM 25: LÄRARNAS OCH REKTORERNAS STÄLLNING TILL PÅSTÅENDET: VAD BEHÖVS ENLIGT DIG INOM MOFI-UNDERVISNINGEN?

Källa: Utbildningsstyrelsen. Förfrågan om finskundervisningen i årskurserna 1-9 i de svenskspråkiga skolorna 2018.

DEL III

11 FINSKA I GYMNASIET OCH STUDENTEXAMEN

De kartläggningar som har gjorts och som ligger till grund för den här publikationen har inte omfattat gymnasieutbildningen. För att få en bild av elevernas språkstig inom den allmänbildande utbildningen som helhet är det ändå av intresse att beakta också den finska som studeras i gymnasiet och den finska som de studerande avlägger i studentexamen.

För de studerande som läst den modersmålsinriktade lärokursen finns tillsvidare inte något särskilt prov i studentexamen, även om ett sådant behov tidvis har lyfts fram (t.ex. i National-språkutredningen 2011). Behovet av ett eget prov lyftes också fram i svaren i den kartläggning om undervisningen i finska som presenterades ovan (kapitel 5–10).

År 2018, då kartläggningen om undervisningen i finska genomfördes, valde 77 procent av de studerande att avlägga provet i den långa lärokursen (1 952 studerande), medan 23 procent valde att avlägga provet i den medellånga lärokursen (588 studerande). Här beaktas inte att en del studerande valde att inte skriva finska alls.

Andelen studerande som väljer lång respektive medellång lärokurs i studentexamen skiljer sig regionalt (diagram 26). I Österbotten var fördelningen ganska jämn år 2018 och ungefär hälften av de studerande valde att avlägga provet i lång lärokurs och hälften provet i medellång lärokurs. I Nyland och i Egentliga Finland valde majoriteten av de studerande lång lärokurs – i Nyland 93 procent och Egentliga Finland 85 procent. På Åland avlade endast 20 studerande provet i finska i studentexamen år 2018 och de flesta av dem valde att skriva den medellånga lärokursen, medan alla studerande i gruppen med övriga regioner, det vill säga på språköarna och språklackarna, valde att skriva den långa lärokursen.

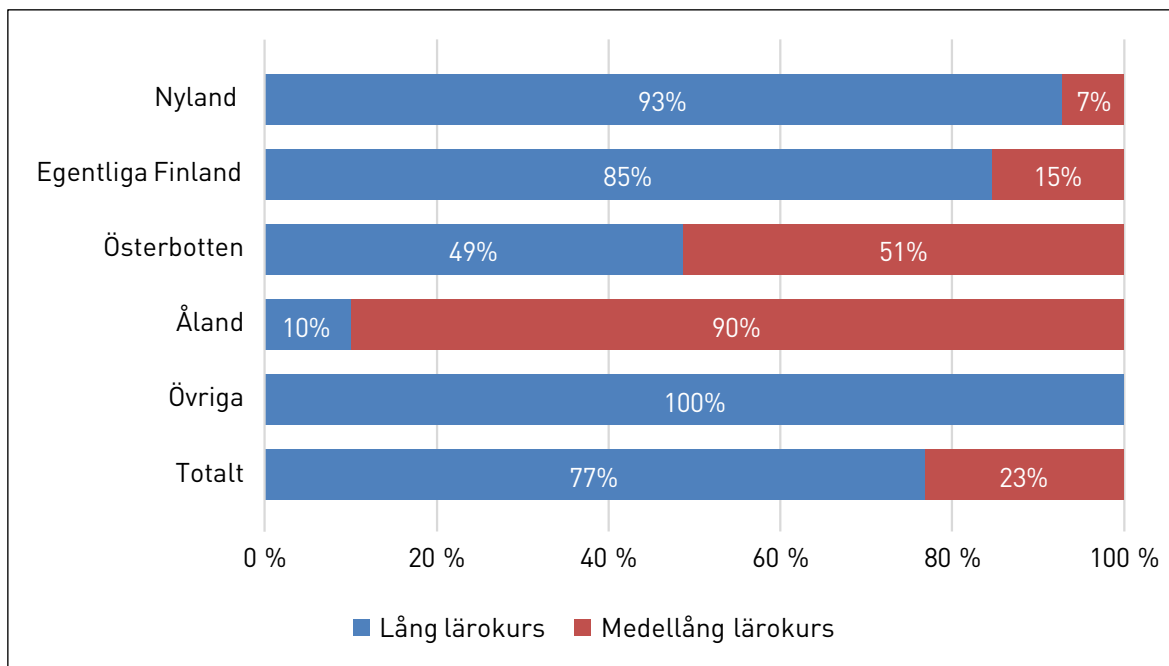

DIAGRAM 26: ANDELEN STUDERANDE SOM VALDE LÅNG RESPEKTIVE MEDELLÅNG LÄROKURS I FINSKA I STUDENTEXAMEN ÅR 2018 ENLIGT REGION.

Källa: Studentexamensnämnden.

År 2000 valde 19 procent av de studerande att skriva medellång finska i studentexamen. Den långsiktiga trenden är inte helt tydlig utan både ökning och minskningar har skett under årens lopp, men andelen studerande som väljer att skriva medellång finska har ökat med omkring 4 procentenheter från år 2000 fram till år 2018 (23 %). Den tydligaste ökningen i andelen som valde medellång finska från 2000 till 2018 kan man se i Österbotten och i Egentliga Finland (ökning med omkring 8 procentenheter i båda regionerna). På Åland är gruppen studerande liten och också små förändringar i antal syns som stora förändringar i andelen studerande. I diagrammet nedan framkommer hur stor andel av de som valde att skriva finska i regionen som valde att avlägga provet i medellång finska under perioden 2000–2018. Alla som valde att avlägga provet i finska det året i regionen (= 100 %) är fördelade på medellång och lång lärokurs.

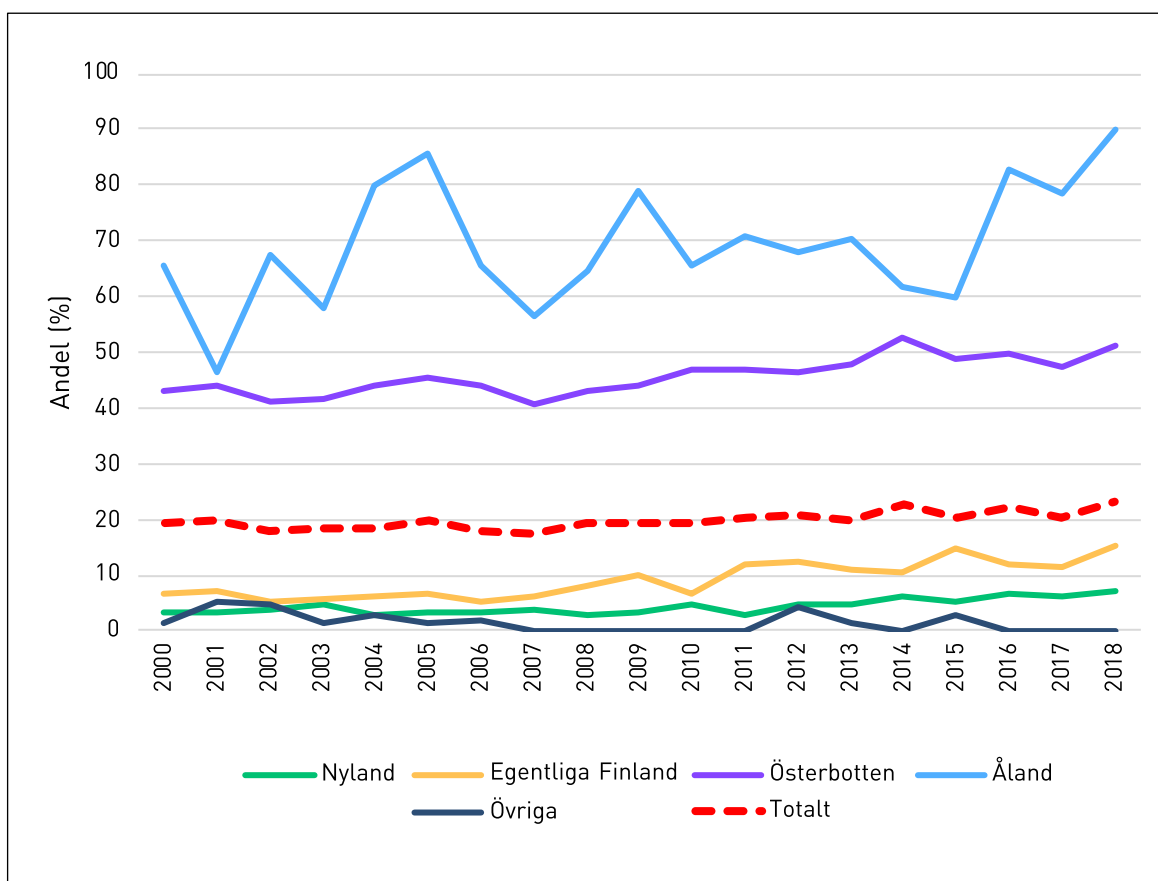

DIAGRAM 27: ANDELEN AV DE STUDERANDE I REGIONEN SOM VALDE MEDELLÅNG LÄROKURS I FINSKA I STUDENTEXAMEN ÅREN 2000–2018.

Källa: Studentexamensnämnden.

År 2018 läste knappt 2 procent av eleverna i årskurs 7–9 i de svenskspråkiga skolorna (208 elever) lärokursen i B1-finska (se kapitel 2). År 2017 valde 140 av de studerande i de svenskspråkiga gymnasierna att studera lärokursen i B-finska, vilket motsvarar 7 procent av alla som slutförde gymnasiestudierna (statistiken samlas in vartannat år). I diagrammet nedan framkommer att andelen studerande som studerade finska enligt B-lärokursen i gymnasiet ökade från 5 till 7 procent åren 2013–2017. Enligt statistiken om studerande som avlade studentexamen år 2018 avlade 454 studerande den medellånga lärokursen i finska. Det här motsvarar 21 procent av alla som avlade godkänd studentexamen det året. Andelen varierar inte mycket från år till år, men visar på en trend i fråga om språkvalen. Det är betydligt vanligare att man avlägger provet i medellång finska i studentexamen än att man studerar B-finska i gymnasiet eller i årskurserna 7–9.

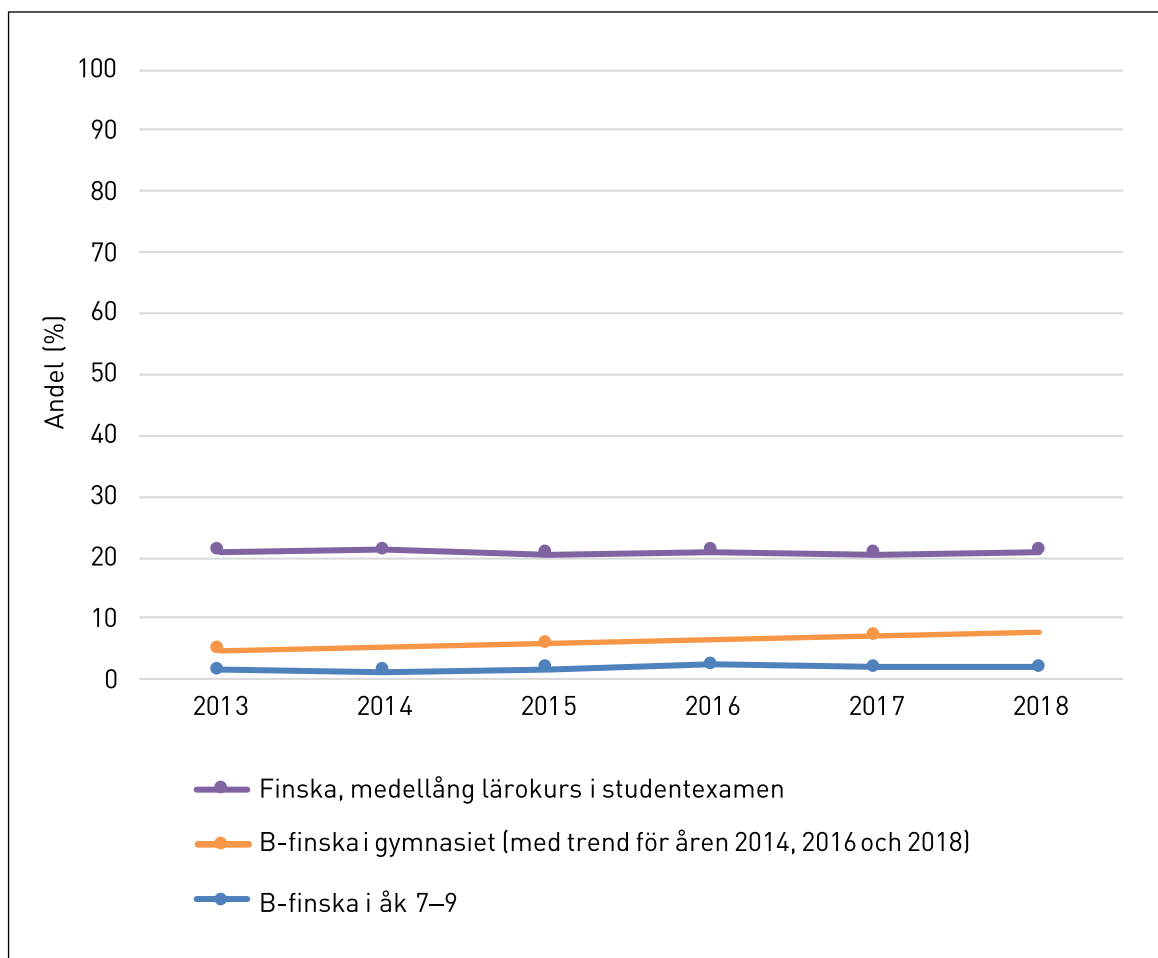

DIAGRAM 28: ANDEL AV ELEVERNA OCH AV DE STUDERANDE MED B-FINSKA OCH ANDEL MED MEDELLÅNG LÄROKURS I FINSKA I STUDENTEXAMEN ÅREN 2013–2018.

Källa: Studentexamensnämnden. Statistikcentralen. Vipunen – utbildningsförvaltningens statistiktjänst.

År 2018 läste 94 procent av eleverna i årskurs 7–9 i de svenskspråkiga skolorna lärokursen i A-finska (10 274 elever). År 2017 valde 1 603 studerande i de svenskspråkiga gymnasierna att studera lärokursen i A-finska, vilket motsvarar 82 procent av alla som slutförde gymnasiestudierna (statistiken samlas in vartannat år). Andelen studerande som läste finska enligt A-lärokursen i gymnasiet minskade från 93 procent år 2013 till 82 procent år 2017. Enligt statistiken om studerande som avlade studentexamen år 2018 avlade 1 414 studerande den långa lärokursen i finska, vilket motsvarar 66 procent av alla som avlade godkänd studentexamen det året (en liten minskning med 3 procentenheter under perioden 2013–2018). Andelen elever i årskurserna 7–9 och studerande i gymnasiet som läser A-finska är större än den andel studerande som avlägger provet i lång finska i studentexamen.

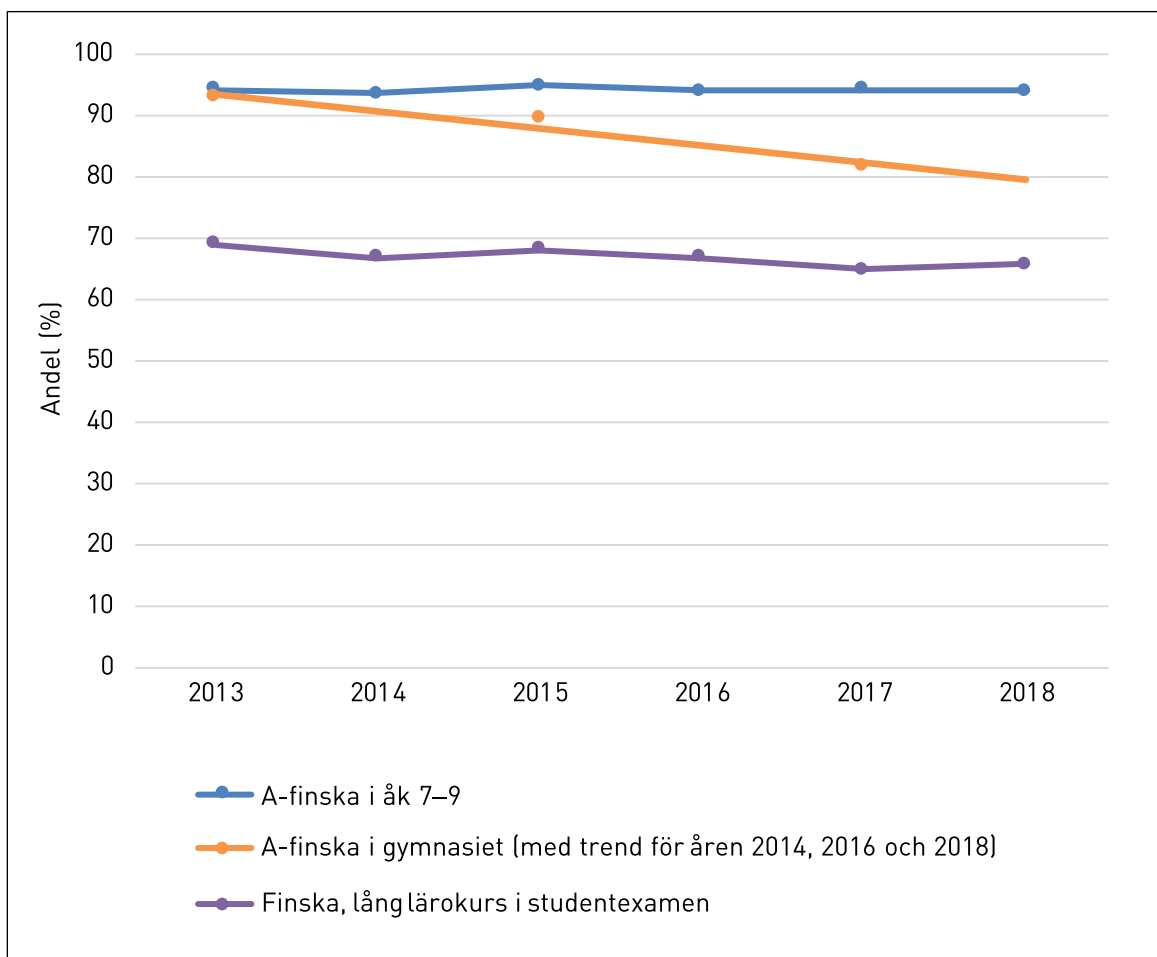

DIAGRAM 29: ANDEL AV ELEVERNA OCH AV DE STUDERANDE MED A-FINSKA OCH ANDEL MED LÅNG LÄROKURS I FINSKA I STUDENTEXAMEN ÅREN 2013–2018.

Källa: Studentexamensnämnden. Statistikcentralen. Vipunen – utbildningsförvaltningens statistiktjänst.

Om man ser på utvecklingen under en period på tio år framgår det tydligt att det har blivit allt vanligare att inte skriva finska. Andelen av de studerande som avlägger studentexamen och som varken avlägger medellång eller lång finska i studentexamen har ökat en aning år för år – år 2008 var andelen som inte avlade finska alls 8 procent och tio år senare år 2018 var andelen 13 procent (motsvarar 283 studerande år 2018). Under samma period kan man se en minskning i andelen studerande som avlägger lång finska (från 73 procent till 66 procent). Skillnaden är i båda fallen omkring 7 procentenheter, medan andelen som avlade medellång finska var 20–21 procent både år 2008 och 2018 (se bilaga 4). Det har varit möjligt att avstå från att skriva det andra inhemska språket i studentexamen sedan år 2005. I det nu gällande regeringsprogrammet (6.6.2019) ingår som en målsättning att återinföra det andra inhemska språket som obligatoriskt ämne i studentexamen.

Andelen studerande som valde att inte alls avlägga finska var 13 procent av alla studerande som avlade studentexamen i de svenskspråkiga gymnasierna år 2018. I Nyland och i Egentliga Finland var andelen studerande som inte skrev finska som andra inhemska språk endast 3–4 procent, medan det i Österbotten (12 % av alla studerande) och på Åland (91 %) var betydligt vanligare att inte skriva finska.

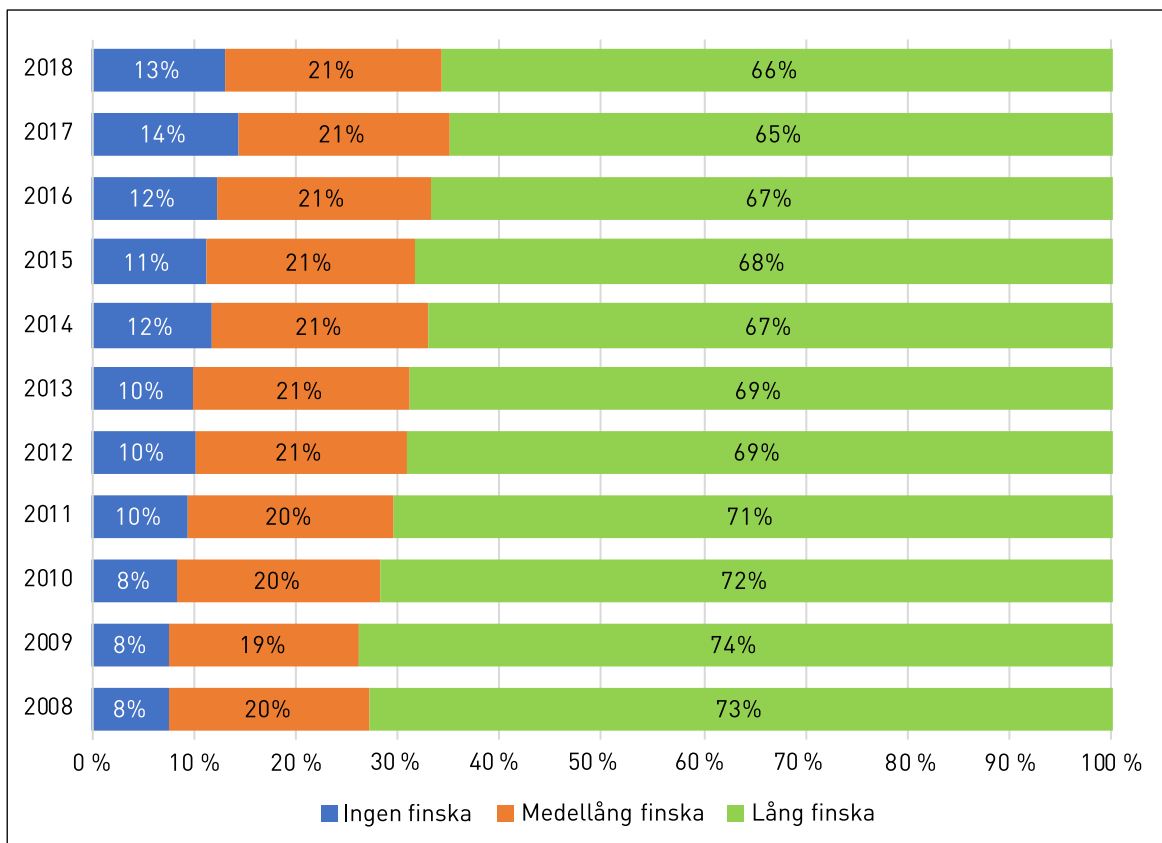

DIAGRAM 30: ANDEL STUDERANDE MED INGEN, MEDELLÅNG ELLER LÅNG FINSKA AV DE STUDERANDE SOM AVLADE GODKÄND STUDENTEXAMEN ÅREN 2008–2018.

Källa: Studentexamensnämnden.

Vanligast är det att de som inte avlägger finska i studentexamen studerar på Åland och i Österbotten, men år 2018 studerade 13 procent av de studerande som inte avlade finska i Nyland.

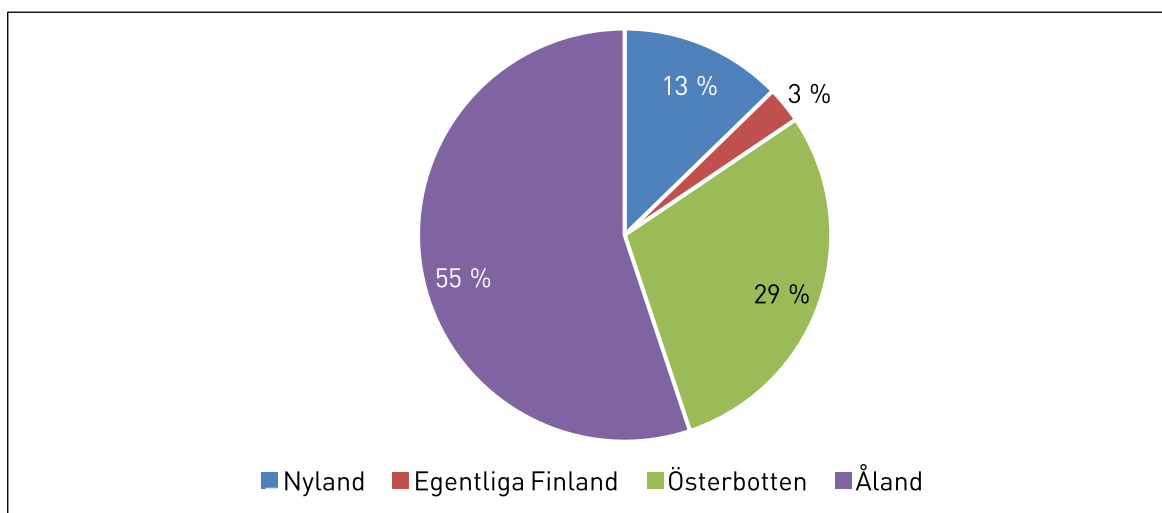

DIAGRAM 31: DEN REGIONALA FÖRDELNINGEN AV ALLA STUDERANDE SOM INTE AVLADE FINSKA SOM ANDRA INHEMSKA SPRÅK I STUDENTEXAMEN ÅR 2018.

Källa: Studentexamensnämnden.

SAMMANFATTANDE KOMMENTAR

Ämnet finska och undervisningen i finska väcker ofta känslor och åsikter till exempel bland vårdnadshavare, elever och lärare. Diskussioner om utmaningarna i och förutsättningarna för elevernas lärande, finska som läroämne och språk, samt frågor som berör ordnandet av undervisningen i finska blossar upp med jämna mellanrum. Utmaningarna som berör undervisningen i finska har även växt i takt med att de två- och flerspråkiga elevernas andel har ökat i de svenskspråkiga skolorna.

I de svenskspråkiga skolorna är det andra inhemska språket finska det språk som utöver modersmålet inleds tidigt, oftast som A1-språk. För en allt större andel av eleverna är finskan ett bekant språk, som ett modersmål som talas i hemmet, som det språk som används i närmiljön eller som det språk som dominerar i fritidssammanhang. Men fortfarande är finskan för en stor del av eleverna mera likt ett främmande språk som de inte kommer i kontakt med utanför lektionerna i finska och som de inte använder i vardagen. För dessa elever är det viktigt att finska kommer in i ett tidigt skede som ett naturligt element, inte bara genom undervisningen i finska i skolan, utan också till exempel på fritiden eller som ett språkligt och kulturellt inslag i omgivningen och samhället.

Att de språkliga omgivningarna är olika, att elevernas språkbakgrund varierar och att resurserna varierar regionalt och lokalt är avgörande för hur undervisningen i finska i allmänhet ser ut. Mycket av det som upplevs som utmanande i undervisningen i finska är beroende av den språkliga omgivningen och/eller elevernas språkbakgrund. En kartläggning är därför en förutsättning för en ändamålsenlig och långsiktig utveckling av hur man utformar och genomför finskundervisningen i de svenskspråkiga skolorna, och i förlängningen som underlag för att förtydliga särskilt den modersmålsinriktade finskans uppdrag.

Eftersom endast en del av lärarna, rektorerna och utbildningsanordnarna svarade på enkäterna måste kartläggningen betraktas mera som en antydning och fingervisning om situationen inom finskundervisningen. Med svaren som grund får man ändå en fördjupad bild av hur finskundervisningen ser ut idag samt vilka de största utmaningarna är och vilka utvecklingsbehov det finns. Samtidigt ger tidigare utvärderingar, kartläggningar, forskning och rapporter stöd för de slutsatser som dras i den här rapporten (Se till exempel Pörn-Törni 2010; Pörn 2012; Nummela 2016; Stenberg-Sirén 2020). Utgående från dagens situation är det relevant att reflektera över om det finns möjligheter att åtgärda utmaningarna, önskemålen och utvecklingsförslagen inom ramen för nuvarande timfördelning och läroplansgrunder, eller om de rådande ramarna behöver uppdateras.

Allmänt kan man konstatera att det i alla regioner finns en stor variation i hur undervisningen i finska ordnas, läroplansgrunderna tillämpas i praktiken och mål och innehåll för respektive lärokurs i finska följs i skolorna. I NCU:s utvärderingar (Hellgren m.fl. 2019; Åkerlund m.fl. 2019) konstaterades att det finns stora skillnader i hur man tolkar mofiu- undervisningens uppdrag (mål och innehåll) och i hur man stödjer två- och flerspråkiga elevers alla språk i de svenskspråkiga skolorna. För att nå samsyn kring finskan behövs diskussioner, planering och strategier kring hur undervisningen i finska genomförs och utformas i den egna kommunen så att den möter elevens behov. Det behövs ett mera systematiskt förfarande kring till exempel indelningen i lärokurser (vem, vad, när), uppföljning och utvärdering samt en förstärkning av argumentationen vid val av lärokurs.

En av de största utmaningarna i finskan är att dela in eleverna enligt lärokurserna i traditionell finska och modersmålsinriktad finska. Enligt läroplansgrunderna för den grundläggande utbildningen (2014) riktar sig den modersmålsinriktade lärokursen till tvåspråkiga elever som redan tidigt har finska som ett hemspråk eller i övrigt lever i tvåspråkig omgivning.

I svaren i kartläggningen framkom att elevernas val av lärokurs oftast direkt eller indirekt görs av vårdnadshavarna, men att även elevens kunskapsnivå och läraren påverkar valet. Därtill inverkar de lokala och regionala förutsättningarna (till exempel timfördelning, språkprogram, lärarresurser) på elevernas möjligheter att välja lärokurs. Även om finska talas i hemmet eller/och i omgivningen är skillnaderna stora när det gäller hur den faktiska situationen i hemmet och omgivningen ser ut, till exempel med vem, hur mycket och i vilka sammanhang finska används och talas. Därför är det också viktigt att föräldrarna är informerade om vad den modersmålsinriktade lärokursens uppdrag, mål och innehåll är så att alla parter uppfattningar och förväntningar möts. För att undervisningen i finska ska vara ändamålsenlig och stödja utvecklingen av elevernas kunskaper, är en kontinuitet i språkstigen av central betydelse. Förutsättningarna för en ändamålsenlig undervisning i finska är att lämplig lärokurs alltid kan erbjudas för varje enskild elev och att eleven har möjlighet att kontinuerligt följa den genom hela utbildningen. För att stärka elevernas språkliga behövs det mer timresurser i finska samt mer resurser för att kunna ordna mindre undervisningsgrupper och för att bättre kunna differentiera undervisningen.

Utmaningen med indelning enligt lärokurs resulterar i en viss rörlighet mellan lärokurserna i finska, särskilt mellan den vanliga A-finska lärokursen och den modersmålsinriktade lärokursen, men även mellan A-finska och B-finska, så att elever av olika skäl byter lärokurs. Även om orsakerna till byte av lärokurs i finska i många fall kan vara praktiska och knutna till lokala omständigheter är orsaken till många byten mera individuella eller elevspecifika. De vanligaste orsakerna till byte av lärokurs är läs- och skrivsvårigheter, en önskan om ett bättre vitsord, den egna kunskapsnivån, motivationen och inställningen till finska.

Eftersom den modersmålsinriktade lärokursen inte ger eleverna någon fördel, det vill säga den varken syns som något positivt i betyget eller betonas då man söker vidare till fortsatta studier, ligger det nära till hands att man byter lärokurs om utmaningarna i mål och innehåll blir för stora eller om lärokursen inte känns tillräckligt meningsfull. I förlängningen inverkar naturligtvis även det faktum att studentexamensprovet i A-finska är det samma oberoende av om eleven studerat A-finska eller modersmålsinriktad lärokurs. Vid antagningen till fortsatta studier inverkar säkerligen poängsättningen för språk till en viss del på om man väljer att skriva lång finska. En morot för att skriva lång finska skulle vara att ge mera tyngd för examen i långa språk då de studerande söker sig vidare till fortsatta studier.

De olika lokala lösningarna när det gäller indelningen i A-lärokurs och modersmålsinriktad lärokurs enligt elevernas kunskapsnivåer, leder även till olika slags mellangrupperingar, det vill säga till att en del elever kunskapsmässigt inte klart passar i någonda lärokursen. En indelning enligt kunskapsnivå ger möjligtvis inledningsvis en mera lätthanterlig balans med tanke på undervisningen, men med hänsyn till elevernas språkutveckling och språkstig är det knappast en långsiktig lösning. I stället för en gruppindelning enligt elevernas kunskapsnivåer i syfte att minimera eller balansera den språkliga heterogeniteten i gruppen kunde det vara mera ändamålsenligt att arbeta mera språkinriktat och mera språkutvecklande genom att synliggöra och utnyttja elevernas språkliga variation som en resurs. Även om många lärare redan betonar ett språkpedagogiskt arbetssätt finns det fortfarande ett stort behov av fortbildning kring temat med hänsyn till finskundervisningen.

Finskan är ett viktigt ämne i de svenskspråkiga skolorna och kunskaper i språket är, som en konkurrenskraftig språklig kompetens, på många sätt relevant för både fortsatta studier och arbetsliv. För många elever, oberoende av språkbakgrund, är skillnaderna mellan talspråk och mer formell finska, eller glappet mellan finska som vardagspråk och som kunskapsspråk, utmanande. För mofieleverna är finskan ofta ett så naturligt inslag i vardagen och på fritiden att motivationen till att utveckla den vardagsfinska, som man redan behärskar, till ett mera nyanserat kunskapsspråk inte alltid stimuleras tillräckligt inom ramarna för undervisningen.

Undervisningen i finska måste kännas autentisk och ändamålsenlig. Elevernas intresse och motivation för språket spelar en viktig roll för att de ska se nyttan med att fördjupa och utveckla sina kunskaper finska. Det är därför relevant att i så stor utsträckning som möjligt sträva efter att knyta inslagen i undervisningen till den språkanvändning, de kommunikationssituationer och livsområden som är bekanta eller relevanta för eleverna. Genom att fokusera på att utgå ifrån praktisk finska, autentiska situationer och autentiskt material framstår finskan som ett mera levande språk. Genom att till exempel konkret synliggöra finskan i ämnesövergripande arbete och temahelheter och stärka den produktiva användningen av språket blir även nyttan mera påtaglig. Det är även viktigt att synliggöra finskan i förhållande till andra språk både för att fördjupa elevernas språkliga medvetenhet och för att lyfta fram språkmedvetenheten i hela verksamhetskulturen.

Finskundervisningen kritiserar ofta för att vara för starkt fokuserad på grammatik och formell språkanvändning samt alltför läromedelsstyrd. Även om man i undervisningen i finska alltmer betonar muntliga och produktiva färdigheter behöver elevernas praktiska färdigheter och läsförståelse ännu stärkas. Enligt lärarnas svar i kartläggningen är tolkning och produktion av skriftliga texter och muntlig kommunikation de mest centrala inslagen i undervisningen och språklig korrekthet och ordförrådsövningar betonas fortfarande mycket i undervisningen i finska. Även om grammatik inte prioriteras i lika hög grad som tidigare visar svaren att finskans strukturer ofta, eller till och med mycket ofta, behandlas separat enligt traditionella metoder, åtminstone i de högre årskurserna. Detta resulterar i att den formella språkkunskapen ges ganska stort utrymme i undervisningen och det är därför relevant att i högre grad integrera grammatiken och ordförrådsövningar i den produktiva språkanvändningen, både muntligt och skriftligt.

I likhet med utvärderingarna av lärresultaten i finska visar lärarnas svar i kartläggningen att elevernas läs- och skrivfärdigheter behöver stärkas. Läsning och läsförståelse behöver stödjas och det är tydligt att det behövs mera varierande inslag av läsning och bredare användning av olika slags texter även i undervisningen i finska. I det här avseendet kan det finskspråkiga utbudet av digitalt material och olika bibliotekstjänster användas mångsidigare och aktivare.

Även i den modersmålsinriktade undervisningen i finska behövs det insatser som främjar elevernas läsande och skrivande på finska. Språkstödjande och språkpedagogiska insatser är viktiga med tanke på utvecklingen av de flerspråkiga elevernas alla språk (Se till exempel Cummins 2017; Slotte-Lüttge & Forsman 2013). Då det gäller insatser för att främja läsande är det viktigt att informera föräldrarna, så att man även i hemmet är medvetna om hur man kan stödja och uppmuntra barnens och ungdomarnas intresse för finskspråkigt material.

I kartläggningen framkommer att det finns ett behov av utveckling inom olika områden i finskundervisningen. Dessa behov är viktiga att beakta i både lärarutbildningen och

-fortbildningen. För lärarnas del framkommer ett akut behov av fortbildning i användningen och tillämpningen av nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling, men även differentiering samt läs- och skrivstödjande arbetssätt framstår som områden som borde prioriteras. I utvecklings- och forskningsprojektet Mofi 2.0 som pågår som bäst är läs- och skrivstrategier, modersmålsinriktad finska i årskurserna 1–2 samt ämnesöverskridande samarbete centrala utvecklingsområden – det vill säga sådana områden som ofta anses utgöra några av de största utmaningarna i mofi-undervisningen.

För att kunna dra mera allmängiltiga slutsatser om finskundervisningen inom den svenskspråkiga utbildningen behövs liknande utvecklingsarbete och forskning kring till exempel finskundervisningen inom gymnasieutbildningen. Också en kartläggning av B-lärokursen i finska inom både den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen är relevant, inte minst med tanke på det ökande antalet elever med annan språklig och kulturell bakgrund.

I ett bredare perspektiv och för att ändamålsenligt åtgärda särskilt mera djupgående utmaningar i undervisningen i det andra inhemska språket finska behöver de möjligheter som finns inom ramarna för timfördelning, språkprogram och läroplansgrunder tydliggöras med hänsyn till den svenskspråkiga utbildningen. Att de svenskspråkiga skolorna ofta har en annan utgångspunkt och andra behov än de finskspråkiga skolorna, i förhållande till det andra inhemska språket, framkommer särskilt i tvåspråkiga kommuner både när det gäller till exempel kommunala tillvägagångssätt och nationella satsningar.

BILAGOR

BILAGA 1: VAL AV A1-FINSKA I ÅRSKURSERNA 1 OCH 2 INOM DEN SVENSKSPRÅKIGA GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN ÅREN 2000–2018.

	Språkval				Totalt antal elever	
	Årskurs 1		Årskurs 2		Årskurs 1	Årskurs 2
	Elever	% *	Elever	% *		
2000	467	11,5	706	17,5	4 055	4 039
2001	371	9,1	607	14,7	4 087	4 132
2002	458	11,4	786	19,3	4 021	4 080
2003	834	21,4	1 279	31,7	3 899	4 038
2004	897	24,7	1 182	30,3	3 627	3 898
2005	916	26,0	1 218	33,5	3 521	3 637
2006	872	24,0	1 154	32,6	3 629	3 540
2007	865	24,3	1 149	31,5	3 561	3 645
2008	840	24,1	1 177	32,9	3 483	3 577
2009	772	22,2	1 021	29,2	3 477	3 491
2010	745	21,3	1 015	29,7	3 491	3 417
2011	750	20,5	1 019	28,5	3 662	3 579
2012	740	20,3	1 069	29,2	3 642	3 667
2013	767	20,2	983	26,9	3 790	3 656
2014	812	21,2	1 053	27,8	3 829	3 792
2015	784	20,0	918	24,1	3 918	3 813
2016	1 630	40,8	2 874	73,5	3 992	3 911
2017	2 008	49,7	3 015	75,6	4 044	3 986
2018	2 478	65,2	3 078	75,8	3 803	4 060

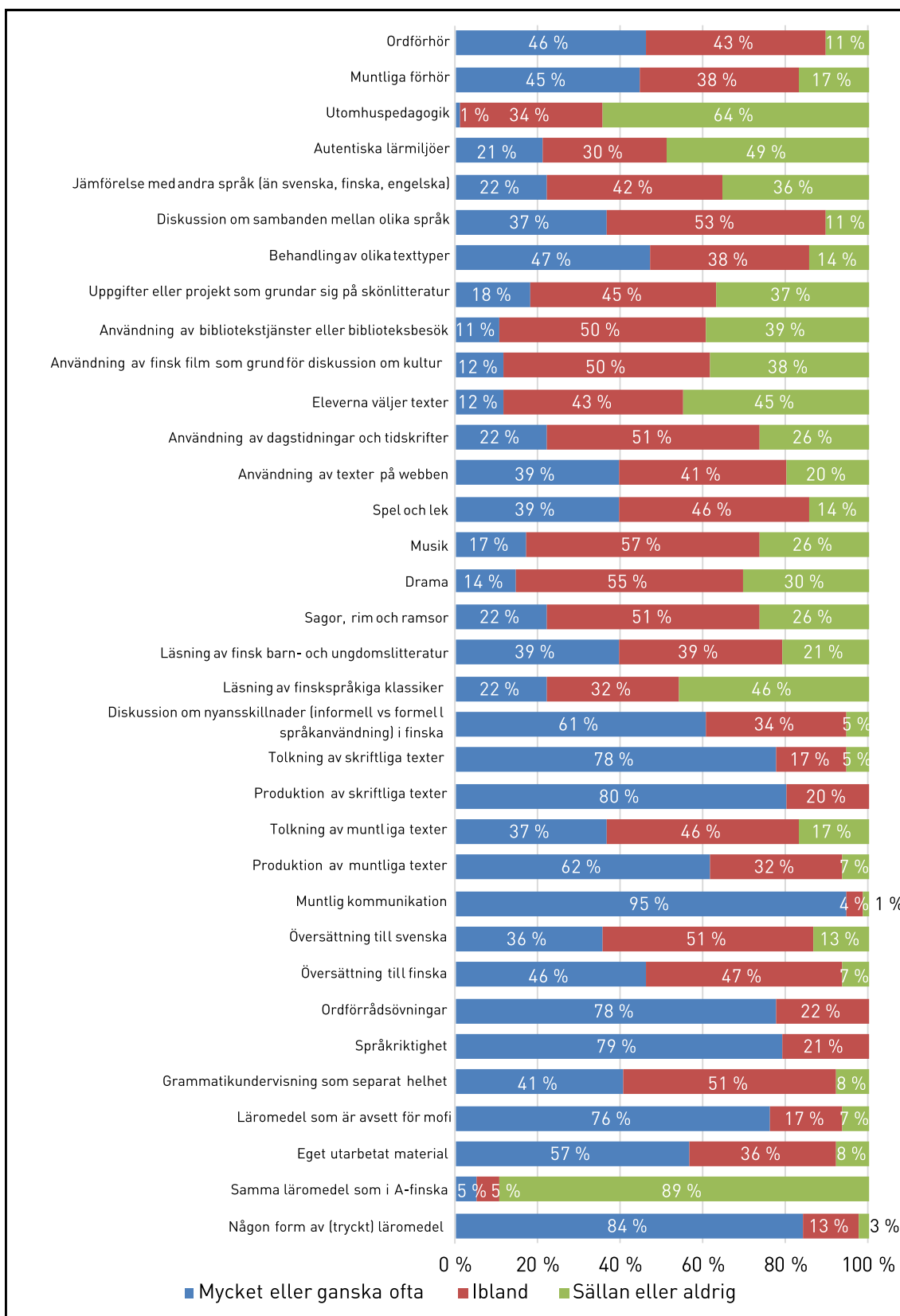
* Procentandelen (%) är räknad utgående från det totala elevantalet på årskursen.
Grundskolor, specialskolor och skolor som omfattar grundskole- och gymnasienivå.
Källa: Statistikcentralen. Vipunen - utbildningsförvaltningens statistiktjänst.

BILAGA 2: ANTAL ELEVER MED B1-FINSKA I ÅRSKURSERNA 7-9 ENLIGT REGION OCH LÄROANSTALT ÅREN 2014, 2016 OCH 2018.

	2014	2016	2018
Nyland	15	18	21
Grundskolan Norsen	1-4	1-4	1-4
Helsinges skola	1-4	6	1-4
Hoplaxskolan			1-4
Lagstads skola	1-4	1-4	6
Mattlidens skola	6	1-4	9
Storängens skola	1-4		
Strömborgska skolan	1-4		
Winellska skolan		1-4	
Åshöjdens grundskola	1-4	1-4	1-4
Egentliga Finland	36	60	18
Kimitonejdens skola			1-4
S:t Olofsskolan	36	60	15
Österbotten	36	42	54
Borgaregatans skola		1-4	1-4
Cronhjelmsskolan			1-4
Korsholms högstadium			12
Närpes högstadieskola	15	18	24
Oxhamns skola	9	9	
Tegengrensskolan	1-4	1-4	1-4
Vasa övningskola	6	6	1-4
Zachariasskolan	6	1-4	9
Åland	69	78	63
Brändö låg- och högstadium	1-4		
Godby högstadium	27	21	27
Kumlinge låg- och högstadium			1-4
Kyrkby högstadium	24	39	36
Strandnäs skola	9	9	
Övernäs skola	6	6	
Övriga	0	1-4	51
Svenska Privatskolan i Uleåborg			51
Svenska samskolan i Tammerfors		1-4	
Totalt	156	198	207

Källa: Vipunen - Utbildningsförvaltningens statistiktjänst.

BILAGA 3: MOFI-LÄRARNAS STÄLLNING TILL HUR OFTA DE ANVÄNDER SIG AV FÖLJANDE I UNDERVISNINGEN.

Källa: Utbildningsstyrelsen. Förfrågan om finskundervisningen i årskurserna 1-9 i de svenskspråkiga skolorna 2018.

BILAGA 4: ANTAL OCH ANDEL STUDERANDE MED INGEN, MEDELLÅNG ELLER LÅNG FINSKA AV DE STUDERANDE SOM AVLÅDE GODKÄND STUDENTEXAMEN ÅREN 2008-2018.

	Ingen finska		Medellång finska		Lång finska		Totalt antal studerande
	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	
2008	163	7,6	419	19,7	1 549	72,7	2 131
2009	166	7,7	401	18,6	1 593	73,8	2 160
2010	189	8,4	449	20,0	1 612	71,6	2 250
2011	210	9,5	440	20,0	1 555	70,5	2 205
2012	226	10,1	462	20,7	1 543	69,2	2 231
2013	230	10,1	481	21,0	1 576	68,9	2 287
2014	264	11,8	475	21,3	1 495	66,9	2 235
2015	252	11,2	465	20,6	1 539	68,2	2 258
2016	268	12,2	459	21,0	1 462	66,8	2 190
2017	297	14,4	427	20,7	1 341	64,9	2 066
2018	283	13,2	454	21,1	1 414	65,7	2 151

Källa: Studentexamensnämnden.

KÄLLOR

- Cummins, J. (2017). *Flerspråkiga elever. Effektiv undervisning i en utmanande tid*. Natur & Kultur. Stockholm.
- Fakta Express 1B (2019). *Vilka språk läses i den grundläggande utbildningen?* Utbildningsstyrelsen.
<https://www.oph.fi/sv/statistik-och-publikationer/publikationer/fakta-express-1b2019-vilka-sprak-lases-i-den>
- Geber, E. (2013). *Kan vi bli bättre? De svenskspråkiga gymnasiernas framgång i studentexamen 2007–2012*. Svenska kulturfonden.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/kan20vi20bli20baettre_w1.pdf
- Grunderna för grundskolans läroplan 1985*. Skolstyrelsen. Statens tryckericentral. Helsingfors 1985.
- Grunderna för grundskolans läroplan 1994*. Utbildningsstyrelsen. Tryckericentralen. Helsingfors 1995.
- Grunderna för gymnasiet läroplan 1994*. Utbildningsstyrelsen. Tryckericentralen. Helsingfors 1994.
- Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014*. Utbildningsstyrelsen.
<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/sv/perusopetus/419550/tiedot>
- Hellgren, J., Silverström, C., Lepola, L., Forsman, L. & Slotte, A. (2019). *Hur hanteras två- och flerspråkigheten i de svenskspråkiga skolorna? Resultat av en utvärdering i åk 1–6 läsåret 2017–2018*. Publikationer 8:2019. Nationella centret för utbildningsutvärdering.
<https://karvi.fi/sv/publication/hur-hanteras-tva-och-flersprakigheten-i-de-svensksprakiga-skolorna-resultat-av-en-utvardering-i-ak-1-6-lasaret-2017-2018-3/>
- Kouluhallitus. Yleiskirje Y37/1983. Peruskoulu/opetus/ruotsin kielen oppimäärä.
- Lag om grundläggande utbildning (628/1998). Finlex.
<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1998/19980628>
- Mofi 2.0 – ett forsknings- och utvecklingsprojekt inom modersmålsinriktad finska för tvåspråkiga elever i svenska skolor. Projektbeskrivning på <https://www.oph.fi/sv/utveckling/finskan-i-fokus-utveckling-av-finskundervisningen>.
- Nationalspråksutredningen*. Rapporter och utredningar 2011:2. Utbildningsstyrelsen.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/ubs.-nationalspraksutredningen.-2011_.pdf
- Nummela, Y. (2016) *Modersmålsinriktad finskundervisning – ett dynamiskt verktyg för språkutveckling*. I: Språk i rörelse – skolspråk, flerspråkighet och lärande.
<https://www.oph.fi/sv/statistik-och-publikationer/publikationer/sprak-i-rorelse-skolsprak-flersprakighet-och-larande>
- Oker-Blom, G., Geber, E. och Backman, H. (2001). *Språklig mångfald i skolan*. Utbildningsstyrelsen.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/49217_spraklig_mangfald_i_skolan-1-_0.pdf
- Peruskoulun opetussuunnitelman perusteet 1985*. Kouluhallitus. Valtion painatuskeskus. Helsinki 1985.
- Pyykkö, R. (2017). *Monikielisyys vahvuudeksi. Selvitys Suomen kielivarannon tilasta ja tasosta*. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:51.
<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160374/okm51.pdf>
- Pörn, M. (2012) *”Det är lätt att falla i gamla mönster ...” Om språklärande, språkundervisning och utveckling av finskundervisningen i den finlandssvenska skolan*.
<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-huhtikuu-2012/det-ar-latt-att-falla-i-ett-gammalt-monster>
- Pörn, M. & Törni, J. (2010). *KUKAKO – Lekfulla lärandesituationer i finska*. Publikationer från pedagogiska fakulteten vid Åbo Akademi Nr 21/2010. Vasa.
- Regeringsprogrammet 6.6.2019. *Ett inkluderande och kunnigt Finland – ett socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbart samhälle*.
<https://valtioneuvosto.fi/sv/marin/regeringsprogrammet>
- Skolstyrelsen. Anvisning 55/1988. Modersmålsinriktad lärokurs i finska.
- Skolstyrelsen. Föreskrift 13/1989. B-lärokursen i Finska.
- Slotte-Lüttge, A. och Forsman, L. (2013). *Skolspråk och lärande*. Guider och handböcker 2013:5. Utbildningsstyrelsen.
<https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/slotte-luttge-a.-och-forsman-l.-skolsprak-och-larande.-2013.pdf>

Statsrådet förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen (422/2012). Finlex.

<https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2012/20120422>

Statsrådets förordning om ändring av 3 § i förordningen om grundläggande utbildning (794/2018). Finlex.

<https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2018/20180794>

Statsrådets förordning om ändring av 6 § i statsrådets förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen (793/2018). Finlex.

<https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2018/20180793>

Stenberg-Sirén, J. (2020). *Svenska, finska, engelska – komplement eller alternativ. En inblick i ungas språkanvändning*. Magma 1/2020.

http://magma.fi/wp-content/uploads/2020/01/magma1_2020_webb-1.pdf

Studentexamensnämnden. Statistik.

<https://www.ylioppilastutkinto.fi/sv/informationsservice/statistik>

Toropainen, O. (2002). *Nationell utvärdering av inlärningsresultat i finska i åk 9 våren 2001*. Utvärdering av inlärningsresultat 1/2002. Utbildningsstyrelsen.

https://karvi.fi/app/uploads/2014/09/OPH_0102.pdf

Toropainen, O. (2010). *Utvärdering av läroämnet finska i den grundläggande utbildningen. Inlärningsresultaten i finska enligt A-lärokursen och den modersmålsinriktade lärokursen i årskurs 9 våren 2009*. Uppföljningsrapporter 2010:1. Utbildningsstyrelsen.

https://karvi.fi/app/uploads/2014/09/OPH_0210.pdf

Undervisnings- och kulturministeriet. *Flerspråkighet som resurs. Förslag till åtgärder för utvecklingen av den nationella språkreserven i Finland*.

https://minedu.fi/documents/1410845/5875747/Flerspra%CC%8Akighet_tiivistelm%C3%A4.pdf/9059a8f9-c1b3-4e78-8485-94f78306638e/Flerspra%CC%8Akighet_tiivistelm%C3%A4.pdf.pdf

Utbildningsstyrelsen. Enkät för lärare. Förfrågan om finskundervisningen i årskurserna 1–9 i de svenskspråkiga skolorna år 2018.

www.oph.fi/sites/default/files/documents/enkat-for-larare.pdf

Utbildningsstyrelsen. Enkät för rektorer. Förfrågan om finskundervisningen i årskurserna 1–9 i de svenskspråkiga skolorna år 2018.

www.oph.fi/sites/default/files/documents/enkat-for-rektorer.pdf

Utbildningsstyrelsen. Föreskrift 39/011/1992. Lärokurs i modersmålsinriktad finska för tvåspråkiga elever i grundskolans högstadium.

Utbildningsstyrelsen. Lyft lärandet! – det svenskspråkiga utvecklingsprogrammet.

<https://www.oph.fi/sv/utveckling-och-internationalisering/nationella-natverk-och-projekt/lyft-larandet-svensksprakigt>

Utbildningsstyrelsen. Lägesöversikt över den svenskspråkiga utbildningen.

<https://www.oph.fi/sv/statistik-och-publikationer/lagesoversikt-over-den-svensksprakiga-utbildningen>

Utbildningsstyrelsen. Ändringar och kompletteringar som berör undervisningen i A1-språket i årskurserna 1–2 i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/grunderna_for_a1-spraket_i_arskurserna_1-2_i_den_grundlaggande_utbildningen.pdf

Vipunen – utbildningsförvaltningens statistiktjänst.

<https://vipunen.fi/sv-fi/>

Westerholm, A. och Oker-Blom, G. (red.) (2016). *Språk i rörelse – skolspråk, flerspråkighet och lärande*. Guider och handböcker 2016:4. Utbildningsstyrelsen.

<https://www.oph.fi/sv/statistik-och-publikationer/publikationer/sprak-i-rorelse-skolsprak-flersprakighet-och-larande>

Åkerlund, C., Marjanen, J. och Lepola, L. (2019). *Lärresultat i finska i åk 6 – Resultat av en utvärdering våren 2018*.

Publikationer 6:2019. Nationella centret för utbildningsutvärdering.

https://karvi.fi/app/uploads/2019/04/KARVI_0619.pdf

Online
ISBN 978-952-13-6678-9
ISSN 1798-8926